

Тулнори Усмон

ШИНОСИ НОШИНОС

Душанбе
«Адиб»
2012

ББК 84 Тоҷик 7-4
У-73

Мухаррир *Одина Мирак*

У-73 **Гулнори Усмон. Шиноси ношинос** (*маҷмӯаи ҳикоя ва таронаҳо*). – Душанбе, «Адиб», 2012. 104 сах.

Ҳикояҳои Гулнори Усмон пораҳои зиндагианд, пораҳое, ки самимонаву зебо ва нишонрас рӯи коғаз омадаанд ва хислату ҳайсиати қаҳрамонҳояшонро муайян мекунанд.

Таронаҳои маҷмӯа низ эҳсоси зебои дилро таҳрик мебахшанд.

ISBN 978-99947-2-193-1

© Гулнори Усмон, 2012

РОҲИ САФЕД

Ман бо ҳикояҳои адибаи чавон Гулнори Усмон то ҳадде шинос ҳастам. Як ҷиҳати хуби ҳикояҳо ин аст, ки аз онҳо «бӯи» сунъӣ намеояд. Ин ҳикояҳо аз мушоҳидаҳо ва эҳсоси қаламкаш бармеоянд ва табиист, ки мавзӯи аксари он аз хонадон иборат аст.

Набояд фаромӯш кард, ки нависанда на танҳо бо изхори дарди худ нависанда мешавад, балки ӯ бояд ба муҳити васеътар ворид шавад ва дарди фардии ҳар узви ин муҳитро дарди худ шиносад. Танҳо пайвасти дарди худ бо дарди халқ адибро ба мартабаҳо мерасонад.

Ман ба Гулнор тай кардани ҳамин гуна роҳ ва вусъати эҷодашро орзӯ мекунам.

*Муҳиддин ХОҶАЗОД,
Нависандаи халқии Тоҷикистон*

АФСОҶАИ МОДАР

- Очачон, афсона гӯед!
 - Гуфтам-ку.
 - Боз мехоҳам!
 - Саидчон, о, ту хурдакак не, соли оянда ба мактаб меравӣ!
- Аз дард ба худ мепечам. Хаёлам, дардамро танҳо афсонаи нави модарам даво мебахшад.
- Гуфтам-а: яхмос балои чон мешавад! Яқравӣ кардӣ.
- Ман менолам.
- Бибии Холнисо афсонаҳои ширин мегуфт...
 - Ҳа, ҳаёти вай худаш афсона, афсонаи талх...
 - Хайр, афсона гӯед!
 - Майлаш... Лекин мегуфтагиам афсона не, ҳақиқат аст, воқеаест, ки касе набофтааст.
 - Гӯед, оча, шояд хобам барад.
 - Хайр, гӯш кун, писарам.

Шаб буд, шаби махтобӣ. Кампирро хоб намеомад. Кай хобаш бурд, дар хотир надорад. Дар хоб писаронашро дид: чавон, зебо, қоматбаланд. Ачиб, ки мегурезанд онҳо, аз модар мегурезанд. Кампир аз пасашон фарёд мекунад:

«Анварчон! Акбарчон! Бачаяком, кучо будед, пазмонатон шудам! Истед, охир, кучо меравед?»

Ҳарду «ана, буваҷон, мо ин ҷо, биёед, бо мо биёед!» – гӯён ӯро тарафи худ мехонанд...

Чун кампир бедор шуд, хурӯси ҳамсоя мужда меод, ки субҳ дамидааст. Кампири Холнисо хаёли хестан кард. Нашуд. «Худоё! – аз дил гузаронд, – чӣ гап шуд имрӯз, ки миёнаро рост карда наметавонам?»

Оқибат бо азоб аз ҷой хест, вале маҷоли роҳ гаштан надошт. Гашта ба ҷояш нишаст. «Эҳа, чӣ гап шуд? О, ин хел набудам-ку!»

Рӯи кӯрпача нишаст ва хоби дидашро андеша кард.

Инак, ӯ боз танҳост, кош бедор намешуд, охир, дар хоб танҳо набуд...

«Ҳа-а, – аз дил гузаронд кампир, – бачаяком, аз афти кор,

имкони омадан надоранд. Чӣ қадар интизорашон шудам, роҳашонро поидам... акнун онҳо маро сӯи худ мехонанд...»

– Оча, хо оча! Хестед? – овози келини ҳамсоя кампирро аз банди хаёлхояш раҳонд.

– Ҳа, бачем, биё, ман кайхо боз бедор. Мадорам нарасид, ки хезаму дасту рӯ шӯям. Намозам ҳам нахонда монд... – Кампир беихтиёр даст сӯи меҳе, ки чойнамозаш овезон буд, дароз кард. – Не, мадори хестан надорам, бисёр беҳол шудаам.

– Ҳеч гап не, оча, ман ҳозир оби гарм меорам.

Кампир дер боз меҳрубонии келини ҳамсояро медонад, лекин имрӯз аз нармии ҳарфи ӯ чонаш бештар роҳат кард.

– Ташвиш накаш, духтарам, бе ин ҳам кори худат бисёр...

Ӯ дастурӯ шуст, вале ноништа кардан нахост.

– Як пиёла чой диҳӣ, мешавад, – гуфт.

Келини ҳамсоя, чойникро аз рӯи сандалӣ гирифта, берун баромад. Чанд лаҳза пас чой дам карда омаду ба пиёла рехта, ба кампир дод. Кампир чанд култ нӯшиду пиёларо бо дастони ларзон болои сандалӣ гузошт ва беҳолона рӯи чогаҳаш дароз кашид.

– Чӣ меҳӯред, ки пухта биёрам, оча? – пурсид чавонзан.

– Ҳеч чиз, чони оча... Гоҳ-гоҳ омада, хабарам гирӣ, мешавад. Имрӯз, аз афташ, ба раҳпой ҳам баромада наметавонам...

– Аввал қувват гиред, оча... Борҳо гуфтам, илтичо кардам, ки ин қадар роҳ напоед. Дар ин синну сол рӯзи дароз рӯи хараки қоқ нишастан осон нест, охир.

Кампир рӯболо меҳобиду гӯё гапҳои келини ҳамсояро на-мешунид.

– Ҳо-о, вай сандуқро як боракак кушо, бачем...

Чавонзан сандуқро пеш кашида, кушод. Он, ғайр аз лату пути парешон, ду бӯғча дошт.

– Кушодӣ? Бӯғчаҳоро ёфтӣ?

– Ёфтам, оча.

– Якташа пеши ман биёр.

Кампир бӯғчаро даст-даст карда, гиреҳашро кушод ва бари рӯмолро боз карда, ба чехраи ҳайратзадаи келини ҳамсоя ни-гарист:

– Баногоҳ чашм пӯшам, бачем, ташвиш накашед. Ҳамааш ҳаст, ғамамро худам хӯрдагӣ ман.

– Ин хел нагӯед, оча, Худо хоҳад, садсола мешавед шумо...

– Ҳе-е, бачем... аз ин ҳам дарозтар мешавад умр? Умрам ба роҳпоии бачаяком гузашту дарег, ки номурод меравам... Одамӣ-дия, гуфта намешавад... Эҳ, агар аз фарзандонам ягон дарак меёфтам... Як бор ба дидорашон мерасидам, аз дунё бе-ормон мерафтам... Оҳ... Мардак бемаҳал мурду ду бачая бо азобҳо калон кардам. Чанд хостгор омад, аз маҳалла, аз деҳаи ҳамсоя, вале ба хотири Анварчону Акбарчонам рад кардам, дастнигари марди бегона нашаванд гуфтам... Наход Худованд оқибат ноумедам кунад?

– Не, очачон, худо хоҳад, писарҳоятон меоянд... – ноҳинчор гуфт келини ҳамсоя, ки аслан дар ин вазъият чӣ гуфтанаширо намедонист. – Эҳ, агар ягон дарак мешуд, домодатон худашон рафта ҳардуро меоварданд ё шуморо наздашон мебурданд...

– Ҳа, бачем, биё, акнун ба хонаат рав, мабодо шавҳарат суроғ кунад.

– Не, оча, дадои Дилшод худашон фиристоданд. Мегӯянд, ки ҳар саҳар аввал шуморо бинам. Шукр, бачаҳо дастёр шудаанд, майда-чайда корҳо аз дасташон меояд...

– Худо хайри некиҳоятонро диҳад, бачем... Мабодо агар чашм пӯшаму бачаяком расида наоянд, ин ҳавлӣ – ҳаққи ҳалолӣ туо шавҳарат. Ба дигарҳо ҳам гуфтагӣ ман ин гапа...

– Зинда бошед, оча, ба худатон насиб кунад илоҳӣ...

Чавонзан ба ёд овард, ки кампир, то аз по афтодан, рӯзи дароз дар назди дарвозаи дутабақаи ҳамхӯрдааш менишаст. Танҳо бегоҳ, чун офтоб ғуруб мекард, бо дили кашолу ноҳоҳам ба хона медаромад. Хонааш ҳам кайҳост, ки мисли худаш фартут шудааст. Ҳамсояҳо дарвозаи ҳавлиро нав, ҳеҷ набошад, рост кунем гӯянд, кампир, ду по ба як мӯза зада, яқравӣ мекард:

– Садқаатон шавам, монед, дарро бачаяком шинондаанд. Бояд тӯй мешуд, охир... Худо хоҳад, омада монанд, худашон нав мекунад.

Кампири Холнисо ҳанӯз ҳам бовар надошт, ки Анварчону Акбарчонаш шаҳид шудаанд. Дар тасавури модар паҳлавонписаронаш намемиранд, зиндаву саломатанд, лекин бо ягон сабаб ба назди ӯву ҳавлиии падар омада наметавонанд.

Нигарон буд кампир ва ҳеч қарор надошт. Чӣ кунад бечора, ки аз ду писар як нома ёдгор мондасту халос. Ҳарду навиштаанд, ки баъд аз тайёрии семоҳа ба ҷанг мебароянд. Дигар як порча қоғаз ҳам нагирифт модар. Номаи ягонашон – дар сандуқ. Ду нони насибае, ки рӯзи ба фронт рафтан ҳарду газида буданд, қок шудаву дар шифти хона овезон аст. Модар ин ду нону як номаро аз солҳои ҷанг ин тараф чун гавҳараки ҷашм эҳтиёт мекунад. Гоҳ-гоҳе нонҳоро аз меҳ гирифта, изи дандони ҷигарбандонашро мебинад, бо дастони ларзон мепалмосаду ба ҷашмон мемолрад, гӯё аз нон бӯи писаронаш меояд...

Батадрич худро бемадор ҳис кард кампир ва оҳиста-оҳиста хӯрду хӯрокро гум карду бистарӣ шуд ва дигар ба по нахест. Аҳволлаш рӯз то рӯз вазнинтар мешуд.

Рӯзи ҳафтум ё ҳаштум буд, ки ҷашм кушода, ба атрофиён нигарист. Ҷашмони бенураш дар хона касеро меҷустанд. Келини ҳамсоя овози ўро аранге шунид:

– Бачаяком наомаданд?

Касе ёрои ҷавоб додан надошт. Дар ҷашмони ҳамсояҳо ашк халқа заду қатра-қатра ба рӯяшон шорид.

– Оҳ, Анварҷонакам, оҳ, Акбарҷонакам, дидор ба киёмат монд-дия, – пастакак баромад овози кампир ва ду қатра ашки ҳасрат аз кунҷи ҷашмони ҷӯкидааш шоридаву баногӯшашро шушта, бари гиребонашро нам кард.

Ҳамсояҳо дар азои кампир, гӯё модари худашон бошад, бисёр ашк рехтанд. Ҷавонзан, сандуқи очаи Холнисоро кушода, кафан ва ду бӯғчаи ҷихози арӯсиро берун овард. Дар бӯғчаҳо яқтои токии мардонро дида, раҳпоиҳои кампир ба ёдаш омаду навҳа кашид...

...Хунук меҳўраму хеста нигоҳ мекунам: кўрпа – дар поёни пой. «Ба болоям кашам? Ё боз зуд гарм мешаваму дур мепартоямаш?»

Ҷунбучули маро дида, модарам сари болинам меояд. Кафашро ба пешониам мемонад. Кафи нармаш бисёр гарм аст.

– Очачон...

– Ҷони оча!

– Келини ҳамсоя кӣ буд дар нақлатон?

– Ҷони ман, ҳоло ҳам дар бораи нақли ман фикр карда

истодай? Кӣ мешуд – ман-дия, вагарна бўғчаҳои кампири ноумедро аз кучо меидам?

Ба чехраи нурони модарам менигарам ва кӯрпаро ба рӯям мекашам.

ДАРДИ ДИЛ

Як рӯз барои ханда будаасту сад рӯз барои гиря, як рӯз барои роҳату сад рӯз барои захмат. Инро Нозанин аллакай медонад. Ба ин ногаҳон бедарак гаштани дилдодаш сабаб шуд. Ў чанд сухани пурмеҳр гуфту рафт ва дигар наомад...

Нозанин хилъати оҳарӣ ба бар карду беихтиёр назар ба берун дӯхт.

Тирамоҳ бору буна ғундошта, чойи худро ба зимистон додааст. Зарра-зарра барф меборид, ҳар зарра мисли барги даррахтон сабук париди меафтид ва гӯё болои оташ партофта бошандаш, ҳамоно об мешуд.

Вай барвақт ба беморхона омаду дари утоқи корашро кушод. Хилъати сафед ба бар карда, паси мизи кориаш нишаст ва варақҳои беморонро аз назар гузаронд. Варақи навбатиро пеш кашида, ному насаби беморро хонд ва лаҳзае гӯё шах шуд. «Наход ҳамон Равшан бошад? Номаш... насабаш ҳам... Боз бемор шудааст?»

Соати девор занг зад. Ў, ки хаёлмандона чашм аз қоғазҳо намеканд, аз садои ногаҳонӣ як қад парид.

Варақхоро бардошта, ба долон баромад. Наход худи ӯ бошад? Хаёлаш боз ба номи шинос андармон шуд. Охир, ўро фаромӯш накардааст Нозанин.

Вай бо нигоҳи ҳаросон палатаи даркориро ёфт. Аммо дарро ханӯз накушода, ҳарос аз дилаш бадар шуд. Боз ҳамон тамкин, ки лаҳзае пеш гум кард, ба вучудаш баргашт. «Ҳа, Нозанин, худро аз даст надех, – ин садо тапиши дилашро пахш карда, ба гӯшааш аён расид, – бояд ором бошӣ. Охир, ту – духтур, мабод, ки бемор аз изтиробат хабар биёбад...»

Нозанин дари палатаро оҳиста кушод. Чанд қадам монда, қоғазхоро болои миз гузошт ва нигоҳаш ноаён сайр кард. Ҳар се бемор, болои кат дароз кашида, нигарони духтур буданд.

– Чашм нарасад, бароҳат хоб кардагӣ барин. Аз чехраатон маълум, ки хобҳои нағз ҳам дидаед.

– Бале, дард сабук шавад, хоб нағз мебурдааст, – гӯё хикмати бемисле мегуфта бошад, сухан кард марди миёнсоле, ки дар кати таги тиреза мехобид. – Илоҳо дардро набинед, духтур.

Нозанин ба кати дигар наздик шуд.

– Имшаб шумо омадед? Аз чӣ шикоят доред? Кучоятон дард мекунад?

Бемор, ки рӯ ба тарафи ҳампалатаҳо хобида буд, саволи духтурро шунида, нимхез шуд:

– Шумо?

Нозанин, чашм аз коғаз нақанда, саволхояшро такрор кард. Бемор ҷавоб надод. Нигоҳаш дар рӯи Нозанин мелағжид.

– Маро мешунавед?

Ҷавонмард, гӯё дилаш аз бори вазнине раҳо шуда бошад, табассум кард.

– Чӣ ҷои шубҳа кардан...

– Ҳа? – Нозанин яқбора, гӯё барқ зада бошад, дар худ ларзид.

«Ҳа, он рӯз барф намеборид, балки офтоб нур мепошид. Бинед-а, чархи фалак чӣ сон мегардад! Баҳору тобистон, тирамоҳу зимистон, худи эҳсоси дил барин – баъзан гарм, гоҳе сард, баъзан беҳол ва дами дигар пурхурӯш...».

– Шуморо духтури навбатдор дид?

– Ҳа, аммо дору таъйин накард. Гуфт, ки духтуратон биёяд, худаш менависад.

– Баъди ягон соат ба наздам дароед.

«Ачиб, даҳ сол гузашту ягон зарра хуснашро гум накардааст. Тақдирро бинед-а, боз рӯбарӯ шудем ва боз вақти беморӣ...»

Равшан он рӯзи офтобиро ба хотир овард. Чӣ духтари зебо буд Нозанин – қадди боло, абрувони пайваст, чашмони олу, нигоҳи хумор, бинии теғадор, лабони маҳини гулобӣ...

Нозанин дар курсии хонаи духтурон нишаста, чашмонашро нимпӯш кард.

«Боз ҳамон нигоҳи дилчӯ, боз ҳамон лабханди зебо, боз ҳамон тамкин... Қариб, ки тағйир наёфтааст».

Вай он рӯзро ҳеҷ фаромӯш карда наметавонад, агарчӣ аз водии зиндагиаш оби зиёде ҷорӣ шуд, воқеаҳои бисёр аз сараш гузаштанду он лаҳзаҳои гуворои умрашро дар як дам ба боди фаромӯшӣ дода метавонистанд.

Рӯзи бешумор шаб шуду шаби бешумор рӯз. Моҳҳо сол шуданду солҳо дар авроқи дил нақш гузоштанд.

Тобистон духтарҳо ба беморхонаи шаҳрӣ омаданд. Паҳлӯи табибон истода, беморонро диданд. Эҳсос карданд, ки духтурӣ лӯхтакбозӣ нест, масъулияти гароне дорад. Осон набудааст ин пеша, дили бақувват даркор, ки азоби беморро бинӣ, нолишашро шунавию ба ҳарос наафтӣ, бо вучуди зан будан чун мард даст ба гиребони марг бизанӣ...

Палатаи чаҳорум дар охири долон воқеъ буд. Васею озода. Пардаҳои сап-сафеди тирезааш нурҳои офтобро гӯё фуру мебарданд. Дар кунҷи палата – яхдон. Рӯи миз дастархон кушода. Лаълӣ пури мева. Аммо духтарон гӯё ҳамаи инро намедиданд. Дикқати онҳоро ҷавоне ба худ кашид, ки лаби кат нишаста, маҷаллаи рангаеро варақ мезад.

Нозанин дид, ки дугонаҳояш бо ҳавас ба ҷавон нигоҳ мекунанд. «Бин, чӣ хел зебо», – ҳамин маъно дошт ишораи духтарон.

Баъди чанде духтурҳо муоинаро тамом карданду духтарҳо ҳам аз пасашон саросема берун баромаданд.

– Дидӣ, чӣ хел ситорагарм. Нигоҳҳои дил мебаранд, – ба Нозанин шунавонда гуфт Зулфия.

Шаҳрбону, ғарқи нози духтарона, хандакунон дил кушод.

– Умедвор нашав, Зуля, ба ту намерасад, – ва бо ангушт дилашро нишон дод.

Нозанин хушҳолона хандид. Шӯҳихои ин духтараки бебок ўро ба шавқ меоварданд.

Оё шавқаш беасар монд? Нозанин ба ин савол имрӯз, баъди солҳо ҷавоб ҷуст ва ба ин ҳамон сатри шеъре сабаб шуд, ки Равшан ба забон овард.

Субҳи дигар дугонаҳо аз ҳаррӯза барвақттар ба беморхона омаданд. Ҳанӯз аз духтурон дарак набуд ва духтарҳо ба курсиҳои назди навбатдор нишастанд. Нохост дари палатаи

чаҳорум тараққосзанон кушода шуд ва духтарҳо ҳамон ҷавони зеборо диданд, ки аз кафи дасташ хун мешорид, гуё анори се-роберо мефишурд.

– Духтарҳо, дока доред? Бинед-а, беэҳтиётӣ шуд, корд би-сёр тез будааст.

Шаҳрбону аз тарс рӯяшро ба тарафи девор гардонд. Зулфия «ҳамшираро ҷеғ мезанам» гуфта, сӯи утоқи муолича давид. Фақат як Нозанин тамкинро гум накард: зуд сумкачаашро ку-шоду дастрӯймоли оҳариаширо баровард.

– Ҳозир... ҳозир... – вай дигар чизе нагуфта, аз дасти ҷавон дошту кафи хуншораширо бо рӯймолча баст.

– Чӣ хел шумо меҳрубон, – пичиррос зад Равшан ва табас-сум кард.

Нозанин аз эҳсоси мухталиф сурх шуд.

Ҷавон хушнудона сӯи палатааш рафт. «Ҷонаш дард меку-наду боз механдад-а» – табассум кард Нозанин.

Духтарҳо танҳо монданд. Нозанин, аз ҷой хесту ба лавҳаҳои девор назар партофта, беихтиёр даст ба киса бурд. Дар кисааш коғазаки ғичимшудаеро ҳис кард. Ачиб, холи буд-ку кисааш!

Вай, қати коғазро кушода, байтеро, ки бо хати хонои зебо навишта шуда буд, хонд:

*Чи ҷои шубҳа кардан, дар ҳақиқат ҳам ту зебоӣ,
Миёни хубрӯёни замона дурри яктоӣ.*

Вай дар дил хандид. Вале табассуми лабонаш онро фош намуд.

– Ин кори кадоматон? – Нозанин ба Зулфия нигарист.

– Кадом кор?

– Хатчабозӣ-дия.

ӯ коғазро дароз кард.

– Оҳо, ачиб-ку. Шоири зӯр будааст, – Шаҳрбону бо завк хандид, – аз кучо ёфтӣ инро?

Нозанин ҳайрон монд. Духтарҳо нанавишта бошанд, пас кӣ навиштааст? Ё... ӯ ба қафо нигарист. Равшан, дар дами дари палата истода, аз духтарҳо чашм намеканд. Чашмони калони сиёҳаш нигоҳи кадомеро мечуст.

Садои Зулфия ба гӯш расид:

– Духтарҳо! Медонед-чӣ?

Нозанин, чашм аз саҳифаҳои рӯзномааш канда, башаст ба тарафи Зулфия рӯ гардонд.

– Ҳа, ягон хабари хуш расид? Ба хонаатон хостгор омадааст?

– Не-е, аз пагоҳ имтиҳон сар мешудааст. Тачрибаомӯзи тамом.

Нозанин, ин хабарро шунида, аз чӣ бошад, ки хаёл карда монд. Хушаш ба имтиҳон шуд? Не, вай аз имтиҳон наметарсад, донишаш нағз, инро натанҳо устодон, духтурони беморхона ҳам аллакай медонанд. Имтиҳони оила, фарзанд, тӯйу тамошо ниҳон аст. Магар он байт, ки бо коғзаке дар кисааш пайдо шуд, дарак аз оғози ин имтиҳон нест? Не, вай ба ин савол ҷавоб дода наметавонад. Дилаш дари хона нест, ки калидашро тоб диҳию шараққосзанон кушода шавад. Дил монанди ғунҷаи гул аст ва барои кушодани он боди хуши субҳгоҳӣ бо-яд чӣ қадар навозишҳо бикунанд. . .

– Хайр, коғазхоро ғундорем? Бо духтурҳо хайрухуш кардан даркор. Боз нагӯянд, ки ба қадри заҳматхояшон нарасидем, – аз ҷой бархоста, гуфт Нозанин.

Духтарҳо, хилъатхояшонро бадар карда, гӯё чун гул шукуфтанд. Равшан духтаронро бо лабханди зебо, бо нигоҳи пурмаъно гусел кард.

Нозанин ҳафтае пас субҳи барвақт ба омӯзишгоҳ меомад, ки дар дами дар Равшанро дид. Хост ноаён гузашта равад, аммо садои баландаш ўро боздошт.

– Нозанин, як лаҳза истед, гап дорам.

Вай истод.

– Шояд пай бурдаед... ба ман хеле маъқул шумо. Ба модарам ҳам хуш меоед, фақат...

– Чӣ фақат?

– Ман ба аспирантура дарояму шумо донишгоҳро хатм кунед. Он вақт... ваъда диҳед, ки маро мунтазир мешавед.

Ў ба духтар лифофаеро дароз кард.

– Ҳанӯз хондан дар пеш, – бо қатъият гуфт Нозанин, – шумо хавотир нашавед.

Ў, дигар чизе нагуфта, тозон бо зинаҳо боло баромад ва дар

кунче истода, коғазро боз кард. Аз сатрҳо, ки бо ҳамон хати ошно навишта шуда буданд, чашм канда наметавонист. Чӣ суҳанҳои зебо, дилнишин, дар ҳар калима як ҷаҳон муҳаббати гуворо нухуфта...

Агарчи ғурур боло мегирифт, аз фараҳ дилаш лабрез шуд. Гумон кард, ки ҳамин ҳозир дар боғистони вучудаи насими фораме вазиду дилаш мисоли гул шукуфт...

Бегоҳӣ Нозанин, қариб ба ҳавлиашон расида, мушоҳида кард, ки дарвоза кушода будо дар дами дар «Волга»-и сафеди меистод. Рӯи кат ду зани миёнсоли хушлибоси ношинос нишаста буданд.

Нозанин салом доду ба хона даромад. Модар, аз сабад нон гирифта, рӯи дастархони сергул мегузашт.

– Хостгорҳо омадаанд. Ҷобир фиристодааст, шинохтӣ? Аз гузари боло. Ҳо, падараш як калони савдо аст-ку. Мегӯянд, ки туро дар тӯи тағоят дида маъкул кардааст.

Нозанин, беихтиёр тоб хӯрда, ба дами дар баромад ва, ба хостгорҳо шунавонда, баҳонаро қатор кард:

– Монед, очачон, ман ҳоло шавҳар карданӣ не. Медонед-ку, боз ду сол хонданам даркор. Кор кардан ҳам зарур, набошад, диплом намедиханд.

Рӯзҳо мегузаштанд. Нозанин нигарони Равшан буд, аммо ҳар дафъа ҳамон «Волга» меомаду зани аввала бо занҳои дигар. Тӯҳфаҳои қиматбаҳо меоварданд. «Инаш барои шумо, ана инаш – барои келини калонатон, – мегуфт модари Ҷобир, – зани додаратон ҳам аз қатор намонад. Ана, инаш тӯҳфайи Ҷобир барои Нозанин, келинаки азизам».

Ва, гаштаю баргашта, гуфтаи писарашро такрор мекард: «Ҷобир «гирам, Нозанинро мегирам, агар не, умрам бигузор, бе зан гузарад, мегӯяд».

Таътили зимистона буд. Чоштгоҳ дарвоза тақ-тақ шуд. Нозанин модарашро ҷеғ зад.

– Бароед, аз афташ, боз ҳамон хостгорҳои шилкин омаданд.

Модар рафта дарро кушод. Он ҷо дами дар Шаҳрбоную Зулфия меистоданд.

– Ассалому алейкум, холаҷон. Нозанин дар хона? Пазмон шуда, хабаргирӣ омадем.

Нозанин овози дугонаҳояшро шунида, бо умеде, ки ягон хушхабар овардаанд, дав-давои ба пешвозашон баромад.

– Равшан хостгор фиристод? – пурсид Зулфия, лаб ба гӯши дугонааш ҷафс карда, – ё ҳанӯз ҳам мисли моҳӣ хомӯш аст?

Нозанин оҳ кашид.

– Наомад, дугонаҷон. Агар меидам, гапи дилама якок ме-гуфтам. Ё дудила шуда бошад? Пас чаро таъкид кард, ки мунтазир бошам?

Духтарҳо аз паси Нозанин ба хона дароманданд. Онҳо шӯхикунон механдиданд. Овози ҷарангосии Зулфия бештар шунида мешуд.

Садои мошин гулӯи Нозанинро гӯё бӯғӣ кард.

– Боз омаданд, – зери лаб гуфт ӯ ба Зулфия, – ба гуфти мода-рам, остонаамонро охурча кардаанд, аммо аз Равшан дарак не.

Аз дами дар садои мардона шунида шуд.

– Дадош, бароед-чӣ, мардҳо омадагӣ.

Падари Нозанин, чома сари китф партофта, берун баромад.

– Нагӯед, ки мо боз омадем. Омадан мегирем. Мо ноумед не. Розӣ шавед, ки тӯй кунем, – марди миёнсол бо падари Нозанин даст дода, вохӯрӣ кард, – шумо – падар, бояд фаҳмед, ки ҷиянам ба умеди ман. То розӣ нашавед, ман аз даргоҳатон намеравам.

Мӯйсафед, ки ҳамроҳи марди миёнсол омада буд, ба лаби кат амонат нишаста, даст ба дуо кушод.

– Илоҳо дили соҳиби духтарро чун пахта нарм кунӣ ва мо сарбаланд ба ҷиянам хабари хуш барем.

Аммо падар сухани хуш надод.

Тағои Ҷобир аз ҷой хест. Чанд қадам гузошта, ба сутуни тоқ расид. Онро оғӯш кард. Падари Нозанин ҳайрон шуд. Ин чӣ коре, ки ӯ мекунад?

– Наход пешониам шӯр бошад? – вай сарашро ба сутуни тоқ зад, – э-воҳ, ман ба ҷиянам чӣ мегӯям-а? Охир, ман ба ӯ ваъдаи мардона додам, ки...

Аз тирезаи нимво сари се духтар намоён шуд.

– Бин, Нозанин, марди қапа-калон мегиряд.

Духтарҳо аз тарс чӣ кор карданашонро наредонистанд. Падари Нозанин қарахт, гӯё ҳайкали сангин бошад, аз ҷой намечунбид.

Мард, ҳеч не, ки ором шавад. Фиғонаш гӯё ба осмон мера-
сиду акси садо баргашта ба замин меомад. Мард дар ҳақиқат
гирия мекард, чунон гирия мекард, ки санг мешунид, об мешуд!

Нозанин худро гум кард. Барояду гӯяд, ки розист? Не, ӯ ин
гапро гуфта наметавонад. Охир, ваъда додааст, ки мунтазир
мешавад. Набарояд, чӣ? Дилаш дар ким-кучо, бо Равшан, ху-
даш – ин ҷо миёни обу оташ.

Ҷури ба ҳоли зори марди гирён раҳм омад. Ҷури, шояд як-
равию духтарона дар дилаш ба шафқати ноаёне табдил ёфт.

Вай хесту берун баромад.

– Гуфтаи шумо шавад, – ин суханҳоро Нозанин чӣ хел ба
забон овард, худаш надоништа монд.

Лаҳзае ҳавлиро хомӯшӣ фаро гирифт. Шаҳрбону Нозанин-
ро ба оғӯш кашид. Зулфия аз ҳайрат чӣ кор карданаширо наме-
донист.

– Ин чӣ кори кардаат? Равшан омада монад, чӣ мегӯӣ?

Нозанин ҷавоб наод.

Меҳмонон шодона дари мошинро кушоданд ва занҳо
катори тӯхфаҳоро ба хона дароварданд...

– Ним сол интизор будам, ним сол...

– Бубахш маро, ҷонам, барои дер карданам бубахш...

Равшан пеши ҷавонзан сар ҳам кард.

Нозанин гирифт. Равшан хост, ки аз ҷо хезаду ин мавҷуди
нозуку нозанин, ин муъчиби озори умрбодашро ба оғӯш биги-
рад, вале ҳамоно аз дил гузаронд, ки ба ин рафтори берӯёна
ҳақ дорад оё? Бинобар ин, қарахто гаранг дар ҷояш меистоду
чӣ кор карданаширо намедонист.

Лаҳзае пас Нозанин аз ҷой хеста, назди тиреза омад, замини
барфпӯшро диду вучудаш аз сарди ларзид, баргашту худро
вазнин ба рӯи курсӣ партофт.

«Бувачон», – шунид ӯ садои духтаракаш Ёкутойро, ки гӯё
дастакони додарчаашро дошта, сӯи ӯ меомад.

Нозанин гӯшҳояшро бо кафҳояш пӯшид, аммо дастонаш
гӯё мадор надоштанд, ки беихтиёр ба рӯи зонухояш афто-
данд...

Равшан моту мабхут аз дар баромад.

Субҳи дигар Нозанин ба палатаи ҷаҳорум на чун Нозанини
замоне шайдо, балки чун як духтури оддӣ ворид шуд.

ҚАҒАС

Самандар дӯконхоро кунҷковона тамошо мекард. Растваи дӯконҳо ба ҳам печида буду тартибе надошт. Мол – беҳисоб: нон ҳам ҳасту курта ҳам, досу болға ҳам ҳасту табару теша ҳам... марҳамат, ҳамааш ҳаст.

– Самандар, биё, ба ошёнаи дуом бароем, – садои модар риштаи хаёлотии писарашро канд.

Ҳарду бо зинаҳо боло баромаданд. Фурӯшандаҳо аз ду ҷониб тӯтивор такрор мекарданд:

– Саъва мехаред ё кабӯтар?

– Мурғ харед, арзон мекунам, кафолаташ қатӣ...

– Саъвача се сомонӣ, гиред, пушаймон намешавед...

Самандар, бо ҳавас ба парандаҳои рангоранг нигоҳкунон, чашмаш ба қафасе афтод, ки дар як кунҷи растваи парандаҳо меистод. Ҷонваракони он аз тангии ҷой илоҷи ҷунбидан надоштанд.

«Чӣ бераҳмӣ? – гузашт аз дилаш, – дар як қафас сӣ-чил саъвачая ҷой кардааст-а!»

– Ҳой аҳо, ҷаро дар як қафаси танг ин қадар саъваро ҷой кардаед?

Фурӯшанда ҷунон песонда ба Самандар нигоҳ кард, ки гӯё ҳамин замон ба баногӯшаш шаппотие ҳам мезада бошад.

– Биё, рафтем, чӣ шах шудӣ? – овози модар ӯро ба худ овард ва Самандар, ба атроф нигариста, қафасҳои аз он тангтару пурпарандатарро дида, бештар зиқ шуду ба ҳоли ҷонваракон дилаш зиёдтар сӯхт. Ба Самандар ҷунин намуд, ки агар Худованд ба онҳо забон ато мекард, ҳар роҳгузареро дида, ба оҳу нола мебаромаданд: «Моро озод кунед, қафасҳоямонро шиканед!»

– Чӣ гап, писарам, – авзои бечои Самандарро дида, пурсид модар хавотиромез.

– Оча, бубинед, саъваяконро чӣ хел азоб медиҳанд.

– Мон, кордор нашав. Аз дасти ту чӣ меояд? Худо худаш инсоф диҳад...

Ҳарду хомӯш бозори паррандахоро тарк карданд, аммо ҷонваракон аз пеши назари Самандар дур намешуданд. Онҳо

бо тахлука метапиданд, гӯё гулӯяшонро фишурда бошанд, базӯр садо медоданд.

– Садои кабӯтар барин... кабӯтари паршикастае, ки дар хонаи мо паноҳ ёфта буд...

Он айём, агарчи сербориш омад, як сахар офтоб аз миёни абрҳои тора-тора нурҳои хешро бедареғ ба атроф мепошид. Боди форам пардаи ҳариру сафеди хучраи хоби Самандарро алвонҷ медод.

– Самандар, хез, ки ба мактаб дер мемонӣ, – гуфт модар, ки субҳона тайёр мекард.

Одат шуда буд ба ӯ, ки аз ҷойҳоб мехесту ба пешайвон мебаромад ва, чанд лаҳза ҳавои тоза хӯрда, баъд дасту рӯи мешуст.

Ба пешайвон баромаду чашмаш ба кабӯтаре афтод, ки дар кунҷе якпахлӯ мехобид. Аз рангаш маълум, ки кабӯтари хонагӣ не. Аз дил гузаронд, ки агар беэҳтиётӣ кунад, парида меравад. Бо ҳамин андеша як хез зада онро ба даст гирифт. Кабӯтар нолаи ҳазине бароварду дасти Самандар ҳамонро гармиро ҳис кард – пойи ҷонварак хуншор буд.

– Оча, ман кабӯтар доштам.

– Рост мегӯӣ?

– Ҳа, бинед, чӣ хел зебо...

Модар аз дасти писараш гирифт.

– Бечора кабӯтар, аз афташ лочин задааст. Дорую дармон кардан даркор.

Модар кабӯтарро ба писараш доду ба хонаи дигар гузашт. Лаҳзае пас доқа оварда, пойи хуншори кабӯтарро бастанд. Ҷонвараки нодон дар талваса буд. Мехост аз дасти писарак раҳо биебад. Нигоҳаш имдод мечуст.

– Оча, дар хона нигоҳубин кунам, майлаш?

– Кори хуб мекунӣ, писарам, савоб мешавад.

Акнун Самандар дар хона бекор наменишаст. Ба кабӯтар обу дон медод, соатҳо бо он бозӣ мекард. Рӯзҳои аввал кабӯтар намехост дар хона бо пойи баста бошад, лекин, рафта-рафта, мисли мурғи хонагӣ одат кард.

Моҳе пас шифо ёфт он. Дигар намелангид, вале Самандар аз ресмон раҳояш кардани набуд. Кабӯтар рӯ-рӯи қолини хона

медавид, гоҳ-гоҳ қанот меёзонд, худро ба ҳар тараф мезад. Мехост парвоз кунад, парвози баланд, дар осмони мусаффо болу пар занад. Охир, фазои бекарон, ҳамчинсҳои нақӯро меҳрубонашро пазмон шуда буд. Аммо ресмони пояш паридан намонд.

Рӯзе дили модар ба ҳоли кабӯтар сӯхту ба Самандар гуфт:

– Биё, писарам, кабӯтарро сар диҳем.

– Не, модарчон.

– Оё медонӣ, ки чонварро бе сабаб дар хона нигоҳ доштан гуноҳ аст?

– Ҳама нигоҳ медоранд-ку?

– Ту ба дигарон тақлид накун. Бехтараш, як қисса шунав.

Баъд – ихтиёрат.

Модар охи чуқур кашид.

– Солҳои чанг бобои туро ҳам ба фронт гусел кардем. Чанг ба охир расид, аммо аз он кас дарак набуд. Дар деҳаамон марди донишманде зиндагӣ дошт. Онҳое, ки фарзандонашон ба чанг рафта буданду даракашон намешуд, ба назди он кас рафта, дарди дил мекарданд.

Бобои ман, ҳа, бобокалони ту, бисёр парандадӯст буданд, бедонаҳои ҷеғиву чангии зиёд доштанд. Рӯзе бобокалони ту ҳам рафта, аз марди донишманд дараки писарашонро пурсиданд. Он кас гуфтаанд: «О, ту ин қадар чонварро дар қафас нигоҳ медорию боз умедворӣ, ки писарат аз чанг баргардад?»

Раҳматӣ бобокалонат омаданду ҳама бедонаю саъвахоро аз қафас озод карданд. Бовар мекуни, ки баъд аз як моҳ падарам ба хона омаданд?!

Нақли модар чунон таъсир кард, ки Самандар чанд лаҳза хомӯшу беҳаракат монд. Баъд: «агар дигар кас мегуфт, афсона мепиндоштам, лекин чӣ хел ба шумо бовар накунам?» – гӯён кабӯтарро аз банд раҳо карду ба пешайвон баромад.

Лаҳзае нагузашта, патарросзании кабӯтарро шунид модар ва, ба пешайвон баромада, манзараи даҳшатнокеро дид. Кабӯтари бечора дар даҳони як гурба қанотак мезад. Самандар ҳам дасту по гум карда, намедонист, чӣ кор кунад. Чанде бо харос ба он манзараи мудҳиш нигаристу баъд, тозон аз зинаҳо фурумада, дари ҳамсояро кӯфт:

– Амак, гурбаатон кабӯтари маро хӯрд...

– Хайр як кабӯтар будааст-дия. Кӯча пури кабӯтар, – ҳамсоя бепарво дарро ба рӯи Самандар пӯшид.

Самандар гирияро бас кард, гӯё оби дидааш ях баста буд. Бо алам ба берун тохт. Гурба аллакай кабӯтаракро фуру бурда, айёрона лаб мелесид. Самандар сангеро аз замин бардошта, сӯи он андохт. Чарангоси шикастани шишаи тирезаи ҳамсоя ба худ овардаш ва аламаш дучанд шуду баландтар гирия кард.

– Хез, бачам, гирия накун, айби ту не, – овози модар меларзид.

– Ба ин ман гунаҳкор, оча. Эҳтиёт карда натавонистам. Ҳозир гурбаро медораму...

– Не, писарам. Гурбаро кушӣ ҳам, кабӯтар зинда намешавад. Зиндагӣ ҳамин хел... Чӣ илоҷ, ки баъзан аз дасти одам коре намеояд...

Самандар, ба суханони охиринаи модар сарфаҳм нарафта бошад ҳам, гӯё каме таскин ёфт.

– Ман дигар ҳеҷ гоҳ парандаҳоро дар қафас нигоҳ намедорам, очачон, – оҳиста гуфт ӯ, чашмони ашкборашро ба рухсорай пурсиришки модар чафс карда.

РАНГҲОИ САРНАВИШТ

Духтар орзӯеро чун ниҳолаки навбар дар мазраи дил бо меҳр мепарварид. Хаёлҳои кӯдаконааш чун анвори офтоби осмони соф дар амвоҷи дарё рӯи коғазҳои сафед акс меёфтанд.

«Ба кӣ рафтааст Парвин? – хаёл мекард модар, – дар аҷлоди мо расмкаше набуд-ку! Ё ин ҳунари худодод бошад?»

Вай бо ҳавас ба рӯи духтараш менигаристу дар табассуми лабони ӯ шодии беандозаро ҳис мекард.

Рӯзҳо турнасон мегузаштанд, аммо ноаёну бенишон набуданд. Ин нишон дар чехра, дар вучуди Парвин аён мешуд. Қадди расову чехраи зебоаш дил мебурд. Вай ба дилаш бади-ро гунҷонда наметавонист, бо ҳамин дил ба атроф нигоҳ мекард, дидаҳояшро рӯи коғаз меовард. Меҳост рассом бошад, порай кӯх, дарёи пуроб, гулу булбулро дилрабо акс кунад.

Нисфирӯз, номай камол дар даст, назди модар омад ва бебокони рози дил гуфт:

– Ба мактаби рассомӣ дароям, оча?

– Майлат, духтарам, аммо... падарат хубтар медонанд.

ӯ, чун чўчаяки зори зери қанот, нигарони падар шуд. Орому қарор гум карда буд, пешаш коғази сафеду қалами тез якрангу баҳаракат меистод. «Падарам розӣ мешуда бошад? – тапиши берабти дил ин мазмунро дошт: – Ҳа... не... ҳа... шояд...».

Падар, ки ба истеъдоди духтараш боварӣ дошт, ичоза дод ва Парвин рафт, гӯё парвозкунон рафт, чун акнун боли орзўҳояш кушода буд. «Рассомӣ адабиётшиносӣ не, ки фақат бо хондан ба мурод бирасӣ... рассомӣ машқ, аз пардаи сиёҳ риштаи пурчило чудо кардан, лапиши обро дида, сангҳои мачаллои зери дарёро рӯи каф доштан аст» – мегуфт устод, ки ба ғайрати ӯ мафтун шуд.

Ҳарфи устод ба гӯши Парвин чун шеър мерасид, ҳар суҳанаш оҳанг дошт ва бисёр гӯшнавозу дилкаш буд. «Чӣ хушбахтӣ!», – мегуфт ӯ дар дил ва қалбаш аз фараҳу шодӣ лабрез буду дар саҳрои ҳаёлҳои рангинаш сабзаҳои дилҷӯи зиндагӣ медамид. Парвин гумон дошт, ки зиндагӣ барояш тўҳфаи гаронбаҳо, адонашаванда, балки яқумрӣ бахшидааст, аммо намедонист, ки гумон дигар асту ҳақиқат дигар. Намедонист, ки дар нимароҳи умр рӯ ба дунёи орзўҳо аз дард болин мегазаду кўрпаи аз пари қу сабуктар барояш вазнинӣ мекунад.

Зарринмоҳ буд. Дар осмон абри сиёҳе пайдо шуда, рӯи офтобро гирифт ва борон борид.

– Сурати борон кашам? – ба худ савол кард Парвин ва ба дами дар баромада, ба осмон нигарист, – чунон расме шавад, ки...

Парвин аз тамошо сер шуд. Андармон ба ҳусни риштаборон беҳабар монд, ки намӣ ба мағзи устухонаш расидааст. Агарчӣ ҳаво ҳанўз сардии саҳт надошт, дар вучудааш алмоси яхро эҳсос кард. Эҳсос кард, аммо тан надод. Чўзвдон кушоду қалам гирифт ва, дар пешайвони хонаи бибӣ истода, коғаз рангин кард. Абр доман меафшонду борон мерехт, ҳар қатраи он чун оҳанрабо вучуди Парвинро ба худ мекашиду дилашро ба ракс меовард.

– Эҳ, беақлаки бибӣ... тамоман тар шудаию боз дар шамолрах истода, расм мекашӣ! – овози модаркалонашро шунид ӯ.

– Ҳозир... бибиҷон... – суҳан дар даҳонаш дармонд, сулфа-аш гирифт ва ҳис кард, ки гулӯяш месӯзад.

– Даро, ман ҳозир кӯрпа мепартоям, гарм мешавӣ.

Вай ба хона даромад. Модаркалон ба тағи дег алов монд.

– Лахча шавад, ба сандалӣ меандозам.

Вай ним коса атола оварда, гарм-гарм ба Парвин хӯронд. Сулфа монд, аммо сӯзиши зери сина гум нашуд. Парвин, ба дард нигоҳ накарда, рӯзи дигар ба мактаб рафт. Ба курсӣ нишаст, вале... Дард хурӯҷ мекард. Гумонаш чанд дақиқа ҳам нишаста наметавонад. «Каме тоқат кунам, ҳамин замон берун мебароем. Устод, ки вазифаро фаҳмониданд...» Мактаби рассомӣ муқаррарӣ не. Он ҷо дарс мехонӣ, вале бештар хомаву мӯкалам рӯи қоғаз мекашӣ, ба осмон менигарии пораҳои абрхоро уштури дукӯҳон мебинӣ, баъд абр бадал мешавад ва гоҳ бузи кӯҳӣ пеши назарат меояду гоҳ ғарами пахта, гоҳ одами барфию гоҳ паҳнои бекарони сап-сафед.

Бодхони тиреза кушода буд. Аз он бод вазида, ба дарун мебаромад, бари қоғазро мебардошту зулфони Парвинро маҳин-маҳин парешон мекард. Вай лаҳзае чашмонашро пӯшид. Ҳис кард, ки дар болои лабонаш қатраҳои арақ пайдо шудаанд. Ё ашк буданд онҳо?.. Ва ҳамон вучудашро беҳолӣ фаро гирифт.

– Чӣ шуд, духтарам? – суол кард устод, – баногоҳ-ку хаёли ранг ба даҳон набурда бошӣ?

– Не...

ӯ беҳолна чашмонашро пӯшид.

Устод духтур чеғ зад. Духтур гуфт, ки бояд Парвинро ба беморхона бубаранд. Шушаш – варам, роҳи нафасаш – баста.

Падару модари Парвин ҳам расида омаданд.

– Чӣ шуд ба духтаракам-а? Ман касал шавам, намешавад, то ту касал шудана? – ба сари духтар ҳам шуда менолид модар. Падар духтурро канортар бурда, бо овози паст чизе пурсид. Духтур китф дарҳам кашид. Вай ҳанӯз чизи аниқе гуфта наметавонист.

Аз ҳамон рӯз ба чехраи падар абри хаёлҳои сангин соя аф-

канд, вучуди модарро ғам чун тори анкабут печонд, гӯё аш-каш дармон буду дардро аз вучуди духтараш берун карда метавонист, ки мегиристу мегирист.

Ба ҳамин минвол ҳафтае сипарӣ гашт.

Рӯзе духтур падару модари Парвинро ба утоқи кораш даъват кард. Нақшаи рӯи лавҳачаи сип-сиёхро, ки дар он рахҳои равшан ва ким-чӣ хел доғҳо аён буд, нишонашон дода, гуфт:

– Бахтатон омад кард, аз варами найчаҳои шуш осоре намондааст. Аммо хотирчамъ шудан даркор не. Ба Гармчашма мебаред... ақаллан даҳ-дувоздах рӯз бояд табобат кунад... Худо хоҳад, гули рӯи духтаратон аз нав мешукуфад.

Дили падар каме таскин ёфт.

– Илоҳӣ, гуфтаатон шавад... – базӯр пичиррос зад, ки дилаш аз алам пур шуда буд.

Аз беморхона баромаданду ба хаёл рафт. Барои ба муолича бурдан пул лозим, хеле пул. Аммо...

Пула худаш канӣ? Рӯзи дароз дарс мегӯяду маошаш барои нон базӯр мерасад. Занаш – бекор. Пеш колин мебофт, акнун дари фабрика баста, гӯё ҳамаро тӯфони мудҳише рӯфта бошад, дар он ҷойи ҳамеша пуродаму пуртараддуд касеро намебинӣ.

«Хайр, як дари бастаю сад дари кушода» – гуфтаанд, – бо умед табассум кард ӯ ва занашро гирифт ба хонаи хешовандонаш рафт, ҳалқа ба чандин дари шинос зад.

– Биёед, биёед, кадом шамол паронд? – хушгӯӣ кард писари тағояш Адҳам.

– Шамоли мӯхточӣ, – гуфт модар, – духтарам бемор, ӯро ба шаҳри дур бурдан даркор. Пул зарур шуд.

Падар дид, ки ранги рӯи Адҳам канд, ҳамроҳи занаш андешаманд аз ҳавлӣ баромаданд.

«Пул кучо, рӯзи дароз зери офтоб мешинему базӯр нонпулӣ меёбем» – ҷавоби хама якранг садо меод.

«Бин-а, гӯё маслиҳат кардаанд» – гуфтани шуд ба занаш, вале худдорӣ кард.

Шаб хобаш набурд. Дар чойхоб пахлӯ мегашт. Худоё, аз кучо пул ёбад? Ё ба хонаи шогирдхояш равад? Не, дилаш роҳ надод. Агар тамаъ гумон кунанд, аз хичолат мемурад ӯ. Сӣ сол муаллимӣ карда, резае аз хони шогирд нахӯрдаасту... Вай бо алам нигоҳ аз тиреза канд ва тахтмонро дид. Чанд кӯрпаи нав ва як қолини меросӣ ба чашмаш афтод. Як лаҳза хурсандӣ кард... ҳа, ҳа, ҳамаашро мефурӯшад, китобхояшро мефурӯшад, бигзор хона урӯн шавад... вале духтараш шифо ёбад, чӣ хеле духтур гуфт, гули чехрааш аз нав шукуфад.

Субҳи солеҳон занашро чеғ зад.

– Очаи Парвин, қолинро печон, кӯрпахоро бардор, бозор меравем.

– Ба танӯр нон бастаам, нонҳоро канам...

Баъди лаҳзае дари ҳавлиро касе тақ-тақ зад.

– Муаллим, ҳо муаллим.

Падар дами дар баромад.

– Э, Шӯҳратҷон, биё, писарам... Кай омадӣ, охир, ту дар Россия будӣ-ку! Агар медонистам, ки омадай...

Не-не, вай дигар ҳарфе гуфта наметавонад. Охир, пул нагуфта, чун лаҳча сурх шуд.

– Шуморо хабаргири омадам. Хоб дидам, гӯё кӯдак бошам, дасти навозиш ба сарам мондаед. Бинам, падарам аз дур ба шумо нигоҳ мекунанд. Дилам ба ёди падар, омадам, ки ҳарду ба сари қабри падарам равем, муаллим... Як гап шунидам, рост бошад?

– Чӣ гап, Шӯҳратҷон?

– Парвин... бемор шудааст?

Падар охи бадард кашида, хомӯш монд.

Аён буд, ки Шӯҳрат боз чизе гуфтан мехоҳад, вале истиҳола мекунад, сухани муносиб мечӯяд. Оқибат гуфт:

– Ана пул, – Шӯҳрат даст ба киса бурд, – ба муолиҷа баред... фақат...

Муаллим, ноаён оби чашмонашро пок карда, ба чехраи Шӯҳрат нигарист: «Фақат чӣ?»

– Фақат ба касе нагӯед. Ин қарз не, подоши хизматхоятон... Падару модарам дар садама ҳалок шуданду шумо чояшонро гирифтед, то ман ба воя расидам, чӣ қадар захмат кашидед.

Муаллим, даст бардошта, дуо кард. Дастархон андохт,

колини меросиро, ки бозор мебарам гуфта, расанпеч карда буд, пеши пой шогирд кушод.

«Илоҳо, қолинро гирад, ки аз хичолат бароям», – аз дил гузаронд, вале Шӯхрат рад кард:

– Печонда монед, муаллим, Парвин аз муолича баргардад, пойандоз мекунад.

– Барои хотира ақаллан ҳамин расмҳоро гир, – муаллим аз асарҳои Парвин ду сурати манзаравиро чудо кард, – нишони сипоси ману Парвин мешавад.

Шӯхрат ба ҳайрат афтод.

– Ин кори духтаратон? Рассоми ҳақиқӣ шудааст-ку!

– Бале, – ҳарф дар гулӯи падар дармонд ва дигар сухане гуфта натавонист.

Муаллиму занаш кӯрпахоро таҳ карда, болои сандуқ партофтанд, қолинро, ки бозор бурданӣ буданд, ба чояш монданд ва чомадони Парвинро бардоштанд.

– Тахтаи расмро гирам? – аз тасмими падару модар огоҳ шуда, пурсид Парвин.

– Нагирӣ, беҳтар. Ҳушат ба расмкашӣ шуда, табобатро фаромӯш накунӣ боз.

– Расмкашӣ дардамро сабук мекунад...

Парвин дар осоишгоҳ мафтунӣ табиати сеҳрангези атроф шуд. Мадор гирифт, тахтаашро бардошта, берун баромад. Расмҳои аҷоиб, моҳичаҳо дар оинаи об, дарахтони ҳамзада, гулҳои баҳорӣ ва тарҳи рӯи ҷавоне паси парда. Ё кист? Амакзодаш аст? Ё ҳамсабақаш? Не, вай пардаро аз рӯи расм намебардорад. Бигузур одамон гумон кунанд, ки Парвин пардаи ҳаёл ё сурати дардро рӯи коғаз овардааст. Машғули қор буд, ки духтур чеғаш зад.

– Майлаш, расм каш, аммо ин қадар ба дарёи ҳаёл ғӯта назан. Каме сабр кун.

Чӣ орзуҳо чун нақҳати гули навшукуфта дар қалби духтар ниҳон буданд. Шабҳо дар хобаш бӯи рангро ҳис мекунад. Дари кушодаи устохона... коғазҳои парешонро пеши назар хувайдо мебарнад. Бод мезададу коғазҳояшро ҳар сӯ мепарронанд, сӯи осмони нилгун мебарад, вай онҳоро доштани мешавад, аммо дасташ дар ҳаво муаллақ мемонад.

Парвин бедор мешаваду худро дар кати беморӣ мебинад. Ҳис мекунад, ки офият ёфтааст. Сӯзиши зери сина, ки дардомез буд, оҳиста-оҳиста ба сӯзиши дигар бадал мешуд. Сӯзише, ки дилро гарм мекунад тамоми олам ба чашм зебою пурчило менамояд.

Рӯзҳо мегузаштанд. Саломатии Парвин беҳ, ранги рӯяш сурх, гӯё дар осмони дилаш офтоб баромада бошад, чашмонаш баркпош гардиданд. Вай ҳар замон бо хаёл табассуми ширин мекард.

Рӯзе, ки ҷавобаш доданд, коғазҳояшро ҷамъ кард ва бори аввал назди оинаи барқад рафта, бо ҳавас ба он нигарист. «Ман дигар бемор нестам, – хандид ӯ ва ҳусни худро тамошо карда, завқ бурд, – акнун парда аз рӯи расм бардорам ҳам, мешавад».

Парвин ҳамроҳи падараш ба хонаашон омад. Ҳамон бекарории пешин дар ҳастияш эҳё шуда буд.

– Пазмон шудам... шабу рӯз дар пеши назарам – мактаб.

– Не, духтарам, ақаллан як сол дам мегирӣ, – хоҳиш кард падар.

– Падарат рост мегӯянд, бояд кӯфти беморӣ барорӣ, ба кори хона ҳам даст нарасон, – афзуд модар.

– Майлаш, ба мактаб намеравам, лекин иҷозат диҳед, ки рангу мӯқалам ҳамроҳам бошанд!

«Қалам сеҳр кардааст бачая, – аз дил гузаронд модар, – меҳри ин хунар ба мағз-мағзи устухонаш ҷой гирифтагӣ».

Модар ҳис мекард, ки ин меҳр чун нур қалби Парвинро равшан месохт, рӯҳашро навозиш мекард, барояш қимати офтоби ҷонбахши осмонро дошт. Дар ботини духтар қуввае ниҳон буд, ки ӯро ором намегузошт, хуни гармро дар шарёнаш ба ҷӯш меовард.

Рӯзе Парвин сайркунон ба нигорхона даромад. Даромаду ба димоғаш чун дар хоб бӯи рангҳои ҳархела зад, дилаш хушҳолона тапид. Марде, дар кунҷи толор нишаста, аз манзара нусха мебардошт.

– Маро ба шогирдӣ қабул мекунед? – гуфт ба ӯ, аз суратҳои рӯи девор чашм нақанда.

– Расм кашида метавонӣ?

– Ҳа... – посух дод ӯ ва даме хаёлкунон истод, – ягон дах лавҳа дорам.

– Нағз-ку. Пагоҳ биёр, мебинем.

Вай расмхоро овард.

– Бад не, дастат рост шудааст, шояд ба намоиш ҳам гузо-рем, – ваъда дод рассом.

Ҳар субҳ Парвин ба нигорхона меомад, бо умед меомад. Рассоми шиносро мидид, аммо ӯ, гӯё аз ваъдааш пушаймон шуда бошад, худро бегона нишон меод.

Парвинро алам меомад. Хона мерафту лавҳро рост мекард. Боз қалам ба даст мегирифт. Гоҳе ашк дар чашмонаш ҳалқа мезад. Аз ҳама дурӣ мечуст...

Шомгоҳе, аз модараш ичозат пурсида, ба кӯча баромад. Офтоб майли ғуруб дошту кӯчаҳои шаҳр чароғон буданд. Роҳравон то лаби дарё омад. Дар хиёбони соҳил ҳамон рас-сомро дид.

– Салом, маро шинохтед?

– Ҳа.

– Ваъда дода будед, ки ...

– Пагоҳ биё, маслиҳат мекунем, ҳоло, маъзарат, шитоб до-рам, – сухани духтарро бурид рассом.

Парвин ҳайрон, мисле, ки дар биёбони тафсон ташналаб кӯзаи пури обро дар чангак ҳамоил мебинад, вале дасташ ба он намерасад, бе илоч монд.

Субҳ дарвозаи ҳавлиро кӯфтанд.

– Муаллим, хо муаллим... – шунид ӯ. Ин овозро ним сол пеш, вақти рӯи бистар бемадорона хобиданаш шунида буд.

Парвин дастони ранголудаширо поккунон сӯи дарвоза да-вид. Он чо Шӯҳрат бо марди кулоҳпӯше меистод.

– Муаллим дар хона?

– Дароед, ҳозир чеғ мезанам.

Меҳмонон дароманд. Падар шогирдаширо ба оғӯш ги-рифт, бо марди қадбаланди кулоҳпӯш даст дода, вохӯрӣ кард.

– Ҷаноби Пол санъатдӯстанд, асарҳои рассомӣ чамъ меку-нанд. Расмҳои духтаратонро диданӣ. Писанд ояд, бо пули нағз мехаранд.

Падар расмҳои дар осоишгоҳ кашидаи духтарашро аз устухона бароварда, пеши меҳмон гузошт.

– Хунарманд будааст духтаратон, – гуфтаҳои меҳмонро тарҷума кард Шӯҳрат, – расмҳо зеби хонаи мо мешаванд.

Меҳмон лифофаеро ба Парвин дароз кард. Духтар ҳайрон лифофаро ба даст гирифтунда андешамандона кушод ва, бори аввал маҳсули заҳматашро дида, беихтиёр табассум кард.

Аз назари мушоҳидакори падар ниҳон намонд, ки Шӯҳрат бо меҳр сӯи Парвин менигарад.

ҶОНИ ХАРИДА

Сайёд охи чуқуре кашиду аз киса сигор бароварда оташ дод. Баъд сар боло кард ва... нафас дар гулӯяш ях баст: каме дуртар, аз рӯбарӯ Дилбар меомад; ҳамон Дилбаре, ки ҳамроҳ мехонданд, баъди дарсҳо хумориаш мешуду пагоҳ, дар мактаб боз ғамаш меод – дафтари китобхонашро пинҳон мекард, қонунашро мекашид ё номаълум ба тақияи курсӣ мебафт...

Ба дилаш оташ афтод, ҳамон оташе, ки бо гузашти солҳо рӯяшро пардаи хокистар пӯшида будунда ранг гирифта, аз нав шуълавар мегашт.

Вай, беҳудона чанд қадам монда, ба духтар наздик шуд.

– Салом, Дилбар.

– Салом.

– Чӣ хел? Ҳа, чӣ мепурсам ман, охир, ҳамон хел хушрӯ мондай-ку! – худро гум кардаву дарёфта, табассум кард Сайёд, – чун гул шукуфонӣ, Дилбар... Ёд дорӣ, бисёр азобат меодам...

– Ширин буд он айём, азобхояш ҳам ширин буд... – зоҳиран ба хаёл дода шуд Дилбар, вале дарҳол худро ба даст гирифта, рост ба чашмони мусоҳибаш нигарист: – Баъзе гапҳо шунидам... – вай, як лаҳза лаб фуру бафт, гӯё боз ким-чӣ гуфтани буд, вале ба забон оварда натавонисту танҳо пичиррос зад: – Худатро эҳтиёт кун, Сайёд.

Духтар, бо он нигоҳи меҳрубона ва суханони асроремез Сайёдро банди хаёл намуд.

«Худамро эҳтиёт кунам? Аз кӣ? Барои чӣ?»

– Хайр, Сайёд, каме шитоб дорам, дар беморхона навбат-дорам, – имкони ба худ омадан надода, равон шуду баъди чанд қадам мондан гашта ба ақиб, ба Сайёд, ки ҳамона хаёл-кунон меистод, нигоҳ кард:

– Ба Суман салом бигӯ.

Сайёд, ба аломати миннатдорӣ сар чунбонд ва боз ба андеша фуру рафт. «Баъзе гапҳо шунидам...» Чӣ гап шунида бошад? Аз асрори диллаш, ё дарди бедармоне, ки тамоми вучудаширо месӯзад? Сари Сайёд, аз як тараф, аз он гапи Дилбар ба дард омада бошад, аз тарафи дигар, ханӯз нашъа хасташиро ба худ мекашид ва ӯ чӣ кор кардану кучо рафта-наширо намедонист.

Аз паси Дилбар даваду фарёд занад, ки «ман туро дӯст медорам!» ё, ба қафояш нигоҳ накарда, дав-давои раваду дари хонаи Мухторро кӯбад?

Дар дили Сайёд ду иштиёқи ба ҳам зид ғалаён дошт: яке иштиёқи рӯхонӣ, дигаре – нафсонӣ. Чӣ кор кунад бо онҳо? Ё аз баҳри ҳарду барояду назди хоҳараш равад?

Ӯ пасмондаи сигорро ба ҷӯи беоб ҳаво доду роҳи хонаро пеш гирифт. Диллаш торафт бекарортар мешуд.

– Суман, – садо кард, ба хавлӣ ворид шуда.

– Ҳа.

Овози Суман аз танӯрхона омад.

– Суман, ту ба Дилбар чӣ гуфтӣ?

– Чӣ ҳам мегуфтам? Гуфтам, ки акаам ошиқи туст.

– Ман шӯхӣ намекунам, лачоми гапро дигар сӯ накаш.

– Чӣ, гумон кардӣ, ки шабгардихоятро гуфтам? Инро тамоми деҳа медонад! Очаам мегӯяд-ку, ин қадар одами бехона барин кӯча ба кӯча нагард! – Суман аз саволи акааш якбора чун ҳезуми тар дуд кард.

«Оташи ин тирмизакро хомӯш кардан мушкил!» – Сайёд худро саросема даруни хона гирифт. Аз берун садои чарчарскунон сӯхтани ҳезум шунида мешуд.

Сайёд болои кӯрпача дароз кашид. Ҷисми коҳидааш меларзиду тамоми вучудаширо месӯхт...

Лаҳзае ғанабаш бурд, лекин ҳамона ҷаста аз ҷо хест. Симои Дилбар аз пеши чашмонаш дур намешуд. Дар чашмонаш оташаке дурахшид. Кош бол медошту парвозкунон назди ӯ ме-

рафт. Икром мешуд, ки танҳой кашиду худро бохт, хато кард. Акнун умед дорад. Оё Дилбар ханӯз ба ӯ муҳаббате дорад ё дар омади гап тасалли дод? Сайёд инро аниқ намедонист. Дилбар ҳам нафаҳмид, ки бо як сухани дилрас оташи афсурдаи дили чавонро аз нав фурузон кард.

Оқибат вохӯрд ӯ бо ишки аввалинаш, ки дари орзӯҳои ширин ва умеди зиндагири ба рӯяш кушод. Ҳис кард, ки қалбаш ташнаи навозишу меҳрубонист. Соате пеш намедонист, ки аз зиндагӣ чӣ меҳоҳад ва бояд ба кадом роҳ биравад. Лекин акнун... Он дидорбинии кӯтоҳ тамоми ҳаёташро мисли заминларзаи шадиде тағуру кард – ӯ ҳамзамон дар миёни оташи нафрат ва нафаси гарми саодат қарор дошт ва намедонист кадоме аз кадоме мерабоядаш..

Чунон ки кирми лойхӯрак хокро мешикофад, дарди чонкоҳ тани ӯро пора мекард. Нашъа нест, пул надорад... Ӯ мушт ба даҳон бурд ва ангушт газид. «Агар Дилбарро намедидам, чӣ мешуд?»

Нафас дар гулӯяш печид. Ӯ беҳуд мешуд, меҳост аз дарди чонкоҳ фарёд занад. Дар ҳаёлаш садои бесадои модар ба гӯшаш мерасид, сурати Дилбар аёну ноаён мешуд. Ӯ тамоми кувваашро чамъ кард ва фарёд зад:

– Оча... Дилбар... месӯзам... об...

Сахаргоҳ чашм кушоду худро рӯи чойхоби сафед, дар хонаи деворҳояш сафед дид. Ба димоғаш бӯи дору расид. Хост паҳлӯ гардад, аммо мадор надошт. Гӯё ба дасташ санги вазнине ҳамоил бошад, ки чунбида наметавонист. «Чӣ шуда бошад?» – рӯй гардонид, найчаеро дид. Дилаш таҳ рафт.

Чак-чак-чак. Ӯ чашмонашро пӯшид. Тапиши дилаш мураттаб, нафасгириаш торафт осудатар мешуд, аммо ким-кучои дилаш ғаш буд.

Дар беовоз кушода шуд ва Дилбару Суман ба палата даромаданд.

– Офарин, Сайёд, хайрият, ба худ омадӣ, – гуфт Дилбар.

– Ақачон, ба духтурҳо раҳмат гӯй. Акнун апаи Дилбар низ ҳамин чо, ҳамааш хуб мешавад. Ҳамин замон очаам хурок мепазаду меояд, ту худатро ба даст гир... худатро эҳтиёт кун...

Чашмони Сайёд аз меҳрубониҳои хоҳараш лиққи об шу-данд.

– Табобат мекунем, аммо зарур аст, ки худи Сайёд хоҳишу кӯшиш дошта бошад, иродаи мустаққамашро нишон диҳад, – суханони Дилбар нимхоҳишу нимфармон баромаданд.

– Хайр, мо меравем, – Суман айёрона даст чунбонд, – бегоҳ боз меоем.

Сайёд то дер аз дари пӯшида чашм канда натавонист. Суханони гарму нарми Дилбар, меҳрубониҳои хоҳар ба рикқаташ оварданд. «Агар сихат мешудам, дигар намегузоштам, ки қатрае ашк рухсори модарамро нам кунад», – оҳ кашид ӯ. Фикру хаёлҳояш, ки дар кӯчаҳои сарбаста банд буданд, акнун раҳо меёфтанд ва қалбаш ба ёди рӯзҳои нек ширин-ширин метапид.

Баҳор бо нақшу нигори худ ба деҳа ҳусн бахшида буд. Овози гову гӯсола, садои мошину трактор, шилдироси чӯйбор, ғавғои бачаҳо ба ҳам омехта, мусиқии аҷиборо ба ёд меоварданд. Кӯчаи деҳа – пури бача. Аз омадани меҳмонон ё одамони ношинос дар деҳа, пеш аз ҳама, онҳо бохабар мешуданд.

Мошини боркаш бари роҳ қарор гирифт. Бачаҳо, мисле, ки замбӯрҳои асал ба гул мечаспанд, гирди онро печониданд.

– Хола, Сайёд-акам меояд.

– Писари шумо-а, Сайёд-ака?

Модар ба пешвози писараш тохт, гӯё ӯ аз беморхона не, аз аскарӣ омада бошад, аз пешониаш гарм-гарм бӯсид, китфонашро молид.

Шомгоҳ хешовандону ҳамсоҳҳои наздик ба хонаи холаи Омина омаданд. Яке Сайёдро насихат мекард, дигаре лаб фуру баста, хомӯш менишаст.

– Гапи бисёр намегӯям. Медонӣ, падарат омӯзгор буд, нони ҳалол, ки меҳурд, обрӯ дошт. Чаро ту беобрӯ шавӣ? Ақлатро ба чояш мон, пайи ягон корро гир.

Қариби хуфтан меҳмонон рафтанд. Сайёд хоб надошт. Не, вай намехобад. Охир, дар вучудааш қувваеро эҳсос мекунад, ки дили ӯро ба ҳаёт гарм месозад. Инро ӯ лаҳза ба лаҳза бештару бештар ҳис мекунад.

Моҳе аз байн гузашт. Дарёи зиндагӣ бо мачрои худ раво буд. Деҳа бо ташвишу тараддудҳои худ зиндаю бедор менамуд.

Рӯзе Сайёд бо либоси озодаю шинам рӯи ҳавлӣ баромад.

– Ҳа, ака, назди Дилбар меравӣ? – кунҷковона пурсид Суман.

– Не, ба хонаи онҳо тую очаам меравед, – хандида гуфт Сайёд.

Ин суханро холаи Омина, ки дар пешайвон нишаста буд, шунид.

– Рост гуфтӣ? Худоро шукр, ақлакат даромадааст, ба тағоят рафта гӯям, шодиёна диҳад, – дар чехраи рангпаридои модар гули ханда шукуфт.

Сайёд хоҳарашро сӯе кашида, ба гӯшаш гуфт:

– Дарвозаро даррав маҳкам нақун, ман ба хонаи Мухтор меравам, пулавро бояд гирам.

– Э, пул аз сараш монад, садкаи сар гӯ, – ўро аз роҳ гардонидани шуд Суман.

– Не, хоҳарам, агар кам мебуд, мебахшидам. Лекин кирой аст, пулест, ки модар нахўрдаву напўшида, бо нияти тўй ғундоштааст...

Суман аз ҳайрат шах шуд. Сайёд ба рӯи хоҳар як назар партофту башаст аз хона баромад.

Ҳавли Мухтор дар поёни деҳа буд. Вай омаду ҳалқа ба дар зад.

Шарфаи пой ба гӯшаш расид. Дар боз шуд. Мухтор рӯй турш кард.

– Биё, биё, Сайёд, нигаронат будам.

Агарчи суханаш духўра буд, ба гӯши Сайёд бисёр сард расид.

– Барои кайф омадӣ?

– Не, барои қарзи гирифтаат.

– Э, ҳа... Қарз... Дуруст мегӯӣ, ман қарздор... Лекин пул дар хонаи ошноям. Рафтем, аз ӯ гирифта медиҳам, сонӣ чор тарафат қибла.

Онҳо ба роҳ баромаданд. Шаб чодари сиёҳашро болои дору дарахт мекушод. Оқибат назди ҳавли боҳашамате истода, дарро кўфтанд. Соҳиби ҳавлӣ – марди босалобати ҷомапўш дарро кушод.

– Рӯзи таваллуд муборак, шеф, – ўро оғўшқунон пичиррос зад Мухтор.

Сайёд хайрон монд. «Рӯзи таваллуд, чӣ хел рӯзи таваллуд?»

Мард ҳарду ро ба хона таклиф кард. Сайёд рӯи курпача амонат нишасту саволomez ба Мухтор нигарист. Вай бошад, чун дар хонаи падараш, баҳузур чорзону нишаста, нофорам ба Сайёд чашмакӣ мезад.

Соҳиби хона шишаи май ва се қадаҳ овард. Ҳарсе нӯшиданд. Мухтор нӯшбод гуфт.

Сайёд, агарчӣ сараш чарх мезад, худро хушёр медошт.

– Ман меравам, модарам нигарон, – аз ҷо хест ӯ.

– Шин, камтар кайф кунем, ман ҳозир...

Мухтор ҳамроҳи соҳиби хона баромада рафт.

– Ана, ин тӯҳфаи шеф, бепул, – бо лаби пурҳанда ба хона даромад Мухтор.

Сайёд бо нафрат ба сӯзандору нигарист.

– Кучо рафтанд шеф, хайр, худам як хабар гирам, – Мухтор ҷои нишаст наёфта, берун баромад.

Сайёд хост сӯзандоруро ба даст гирад, вале ҳамон симоҳои модару хоҳараш ва Дилбар пеши назараш омаданд аз нияташ баргардонданд. Мисли шаби аввала нафас дар гулӯаш печид. Сару рӯяшро арақи сард пахш кард. Бошитоб аз ҷой хесту берун баромад. Аз ҳавои тоза нафас кашид. Осмон соф буд, ситораҳо медурахшиданд, шилдирроси об ба гӯш мерасид. Аз ғаму ғусса ва ҳаёлҳои печдарпеч гарде боқӣ намонд дар вучудаш. Садои гуфтугӯ ба гӯшаш расид ва ӯ, чашм аз осмон канда, он сӯ нигарист.

Мухтор ба соҳиби хона чизе мегуфт. «Пул мегӯӣ? – норозиёна дод мезад соҳибхона, – аз ман кӣ пул гирифтааст, ки ту гирӣ?! Ба хубӣ аз назарам гум шав, ки...»

У дигар гӯш надод. Тозон аз дарвоза баромаду сӯи хонаашон давид.

... Субҳ овози чорчии деҳа баланд шуд:

– Мардум, бароед ба чанозаи муъмин. Баро-о-о-ед!

Холаи Омина хавотирomez аз хона берун шуд. Сайёд дар лаби кат пояшро овезон карда менишаст.

– Кӣ мурдааст?

– Намедонам, оча.

Ин дам боз овози чорчӣ ба гӯш расид:

– Мухтор бандагӣ ба ҷо овардааст, мардум, ба чаноза бароед.

Модар ноаён лаб газид.

Шаб кайҳо домони худро ғундошта буд. Рӯи офтоб кушода мешуд, гиреҳи қалби Сайёд ҳам.

ШИКАСТИ ШАФАҚ

Олияхола аз шавқуни бачаҳо бедор шуд. Вай, дар чойхоб паҳлӯ гашта, ба садоҳо гӯш дод. Хавотиромез сар бардошт, пойҳои дардмандашро рӯи қолин гузошта, базӯр аз ҷой хест. Долонро гузашта, ба пешайвон баромад. Пардаи сафедтоби тирезаро бардошту поён нигоҳ кард. Дид, ки бачаҳо дарахти олуҷаро ихота кардаанду чанд нафарашон ба тани он часпида, бо тамоми қувва такон медиҳанд, гӯё тӯбашон байни шоҳаҳо дармонда бошад. Ҳамсоязанҳо бо ҳавас ба шоҳаҳои каме хамидаи дарахти олуҷа нигоҳ мекарданд.

– Боз поймол мекунанд, раҳмашон намеояд ин мардумам...

Садои Олияхола ба гӯши Саломат расид, ки як сар бардошта, боло нигарист.

Олияхола ба саҳни ҳавлии на он қадар калон, майдончаи хокаш поймолшуда назар афканд. Ҷо-ҷо буттаҳои сабзгун рӯида, ба ҳусни ҳавлӣ ҳусн зам мекард. Канори ҷӯй дарахти олуҷа қад кашида буду аз вазиши бод баргу шоҳаҳояш сабук-сабук алвонҷ меҳӯрд. Он тарафи майдон хонаҳои баландошӯна қомат афрохта буданд ва хурду калон рафтуо доштанд. Тоқа-тоқа мошин ҳам ба назар мерасид. Каме дуртар, дар канори селроҳа, ки чор фасли сол серӣ об надошт, дарахти миёнсоли тут шоҳу баргҳояшро паҳн карда, гарм-селро фуру мебурду соя меафканд. Дар сояи дарахти тут занҳои ҳавлӣ аз ташвишҳои рӯзгор фориг менишастанду истироҳат мекарданд. Гоҳ-гоҳ Саломат, ки дар ошӯнаи поён ҳамроҳи писари дувоздаҳсолааш зиндагӣ мекард, хонаашро рӯбад, хокрӯбаашро бо куттии картонӣ оварда, каме дуртар аз беҳи дарахтон холӣ мекард, ҳиммат кунад, як-ду сатил об ҳам мерехт.

– Ҳой, ин қадар боло набаро, боз шоҳи олуҷа нашиканад!

Сабур – писари Саломат гӯё садои модарашро нашунида бошад, чобукона болотар баромад. Аз шоҳаҳои пури ҳосил

олуча чида, ба даҳон мепартофт. Чунин менамуд, ки чашмони харисаш серӣ надоранд, гӯё ба мева қаҳтӣ омада бошад.

Ҳаёҳӯи занҳо иштиҳои Сабуру чӯраҳояшро дучанд мекард.

– Оҳиста, боз поят налағҷад.

– Ҳа, ҳа, камтари дигар даст дароз кун, шохи пури олучаро медорӣ.

– Не, не, фаро, барои пагоҳ ҳам монад, охир.

Сабур ба шохи серҳосили олуча, ки ба тарафи пешайвони Олияхола ҳам меҳӯрд, даст дароз кард, вале дасташ нарасид ва қариб ба замин сарозер рафта буд. Ӯ чолокона шоҳаи ғафстари дарахтро дошта, пой ба замин гузошт, аниқтараш ҳаллос заду пояшро лат дод. Вай лангон-лангон қадам зада, зери сояи дарахти тут нишаст. Ранги рӯяш парида буд.

– Аздусар ин хола наместонад, ки бачаҳо серӣ олуча хӯранд, кӯдакя ҳавасашон меравад, – Саломат ғур-ғуркунон назди писараш омад, – ё ниҳоли олучаро худаш шинондагӣ?

– Ҳа, ҳа худаш, балки шавҳараш шинондагӣ, вагарна ҳар замон ғами онро намехӯрд!

Ҳамсоязанҳо ба ҳам нигоҳ карда, лабҳанд заданд.

– Бозор пури мева, навод рӯзатон ба ҳамин дарахт монда бошад? – Олияхола норозиёна ғур-ғур карду ба хона даромад. Пардаи сафеди пешайвон мисли шоҳаи пургули олуча аз бод алвонҷ меҳӯрд.

Сабур лангон-лангон аз ҷой хесту ба дарахт наздик шуд. Санг аз замин бардошта, бо чаҳл ба шоҳи дарахт ғурронд. Санг ба шоҳи серҳосили олуча не, ба тунукаи пешайвони Олияхола бархӯрд.

– Хайр, ниҳолашро шинонда бошед, шинондед-дия... – Саломат ғазабашро фуру бурда наметавонист.

Олияхола дар маҳалла одами нав не, солҳост, ки дар ҳамин хавлӣ умр ба сар мебарад. Писараш ба Оренбург рафту дигар наомад, муқими ҳамон шаҳр шуд. Барои модар пул мефиристонд. Аммо аз меҳрубонии писар шод намешуд ӯ. Магар пул аз дидори модар болотар аст? Духтараш Лола ҳафтае як бор аз аҳволаш хабар мегирад. Аз вай ҷои гила нест, шавҳар дорад, фарзанд дорад, аз ташвиши рӯзгор халос нест.

Олияхола дарду алами дилашро ба касе намегуфт. Бо хотираҳои гузаштаи на он қадар дур зиндагӣ мекард, ба қавле, аробаи гарони зиндагиро, бо азоб бошад ҳам, худ пеш мебурд.

...Вакте бинокорон хонаи бисёрошёнашонро сохтанд, ханӯз келинчак буд ӯ. Бо шавҳараш кӯчида омаду аввалин коре, ки кард, шинонидани ниҳоли олуча буд. Ба ниҳол об меод, бехашро нарм мекард. Акнун наметавонад, баъди аз дунё гузаштани Саид-амак бечора кампир танҳо монд, бар замми ин пойҳояш азобаш медиханд.

Саломат – ин чавонзани сабзинаи қоқинарӯ вақташро бештар дар сояи дарахти тут мегузaronд. Чун моку равуо дошт. Бекор, ҳарчӣ шавҳараш ба хона орад, мехӯрду рӯзи дароз дар берун гап мефуруҳт, бо чанд ҳамсоязан коҳҳои куҳнаро бод меод. Табиатан фориғболу ноорому норизост аз зиндагӣ.

Бе ин ҳам синаашро кирми бухлу ҳасад пайваста мешикофт ва ин лаҳза, лангидани писарашро дида, аламаш боло гирифт. Хона медаромаду кӯча мебаромад. Ин дафъа аз хона баромаду чанд қадам монда, ба таги тирезаи Олияхола расид, сар боло карду нигоҳаш ба дарахти олуча афтод ва шитобон ба хонааш даромада, лаҳзае пас аррача дар даст берун омад.

– Биё, Саломат, аз аспӣ чаҳл фуру, бозор пури олуча... – қисме хавотиромезу қисме хангомаҳоҳона ихотааш карданд занҳо. – Худоро шукр гӯй, ки писарат аз дарахт наафтид. Пояш лат хӯрда бошад, сихат мешавад.

– То ин дарахта решақан накунам, дилам қарор намегирад! Ҳавлӣ аз они ҳама, дарахт ҳам аз они ҳама! – Паст намеомад вай. – Дарахт, ки аз они ҳама бошад, меваашро ҳам бояд ҳама хӯрад!

– Кампир сухани бечо нагуфтааст, олуча пазад, баъд хӯред гуфт, – бо зарда гап зад Нафисахола.

– Ба писарам ягон ҳодиса мешуд, чӣ?

– Э, биё, воҳима накун, – хандиданд ҳамсоязанҳо ва даст афшонда, аз пайи кори худ рафтани буданд, вале аз чаҳли ҳамсоя лол монданд.

Саломат якравона арра ба тани дарахт бурд. Зери дандонҳои арра дарахти олуча гӯё нолиш мекард. Вале Саломат намешуниду намедид, балки танаи дарахтро бо қаҳр такон ҳам меод. Баъди лаҳзае дарахт ҳам хурд ва оҳиста болои хок афтод. Занҳо норозиёна лаб газиданд.

Баъзе бачаҳо ба Саломат кӯмак карда, олучаро чиданд, тану шоҳаҳои дарахтро бо табарча майда карданд.

Қариби офтобшин Олияхола ба пешайвон баромада, на шохи пури ҳосили ҷониби айвонаш дарози дарахти олучаро диду на худӣ онро. Кампир аз ҳайрат гиребон қапид.

Дар сахни ҳавлӣ касе наменамад. Занҳо рафтаанд. Бачаҳо дуртар аз хона, дар баландӣ бо бозии худ овора.

«Ин кори кӣ бошад?...Ин кори кӣ бошад?...» – зери лаб ме-гуфт ва ҳеч ором шуда наметавонист. «Ҳар сол баҳорон олуча ачаб зебо гул мекард, сабзу назаррабо мешуд, ин баҳор қомати дилҷӯяшро шикастанд», – аз дил гузаронд Олияхола ва ҳаёл-манду афсӯсхӯрон ба хона даромад. Олуҷаи пухтаву аз ҳосил сархам не, шафақи шикастаи канори осмон дар дуриҳои дур доларанг менамад.

ШИНОСИ НОШИНОС

Ғарқа дар ҳаёлҳои худ ҳастам. Дар тасаввурам парии обӣ оғӯш кушодасту меҳодад маро гарм дар қанор бигирад, вале наметавонам ба истиқболи оғӯши кушода биравам. Охир, на-медонам, ки ба ин ҳақ дорам ё на? Оё касе маро аз ишқварзӣ манъ мекунад? Меғӯяд, ки ту кайҳо аз ин сарҳад гузаштай?

Ман аз сарҳад мегузарам, аммо на аз сарҳади ишқу ошиқӣ убур мекунам, балки ба ҳамон сарҳаде мерасам, ки он ҷо ба ниҳонхонаи дилам оташак афтод.

«Ман ба фармони дилам, кай дил ба фармони ман аст?»

Қалам ба даст мегираму менависам.

«Салом хонуми фариштаҳисол, ки маро намениносӣ, аммо ман ними умр бо ту ҳастам, ҳар субҳ бо ёди ту сар аз болини роҳат мебардорам, вале ку ҳамон роҳат?»

Ман дигар қарори худ гум кардам ва ҳар сахар ба офтоб менигараму меғӯям: «Салом, офтоби дили ман, салом! Салом, маъноӣ зиндагӣ ва баҳонаӣ зинда будани ман!»

Ман менависам, то ту бихонӣ. Қалам дар дастам чилва до-рад ва чилвагоҳи он рӯи қоғази сафедест, ки бо ёди ту ранги-наш мекунам.

Вақте ин номаро аз дасти духтарак мегириӣ, ман хатти сарҳадро убур карда, ҷониби сарзамине рафтаам, ки орзуҳои хуфтаи дили озурдам он ҷо бедор гаштаанд.

Оё боди сабо метавонад садои дили хастаи маро ба гӯши ту бирасонад ва хотири чун парниён нозукатро парешон бисозад?

Лаҳзаҳои хуш дар зиндагӣ бешуморанд, вале соатеро, ки бо ту рӯ ба рӯ шудам, оё метавон фаромӯш кард? Он лаҳза чун нур вучуди маро гармӣ бахшидӣ.

Бори нахуст, ки туро дидам, хеле чавон будӣ, ногоҳ омадиву риштаи хаёлотамро кандӣ.

– Бубахшед, духтур Ислон Ғайрат имрӯз ба кор меоянд?

Чашмони чун олуи сиёҳ ва ба сони ахтари дурахшон пурчозибаву саволomez ба ман менигаристанд.

– Не, намеояд.

Дарро, чӣ тавре, ки бечуръатона кушода будӣ, ҳамон хел оҳиста пӯшидӣ. Гумонам, дар як лаҳза моҳи мунир паси абр рафт.

Он лаҳза ба чӣ ҳол афтадам, тасаввур наметавон кард.

Беихтиёр бархостаму назди тиреза омадам. Барги дарахтонро бод сабук навозиш мекард ва ман дар рӯи роҳ, аз байни онҳо бетоқатона симои туро мечустам.

«Худоё, ба ман чӣ шуд? Чаро мисли кӯдаке, ки чӣ гуна доштани қаламро намедонад, моту хайрон мондаам? Эҳсос кардаам гарму сарди зиндагиро, ба қавле дасту поям банди рӯзгор, пас чаро аз як нигоҳ худро бохтам?»

Худро дар дил сарзаниш кардам, аммо чехраи дилрабои ту аз пеши чашмам дур намешуд. Ману хаёл бо ҳам омехтем, гӯё моҳии ба сохил партофтаи тӯфон бошам, лабонам ноаён ба ҳам мечаспиданд ва мехостам фарёд занам. Нидои ман бесадо буд ва дарди ман бедаво... Худро гоҳе дар чоҳи чуқури беоб меидам, ки наметавонам ҳалқи хушкидаамро тар бикунам ё дар биёбони сӯхтае, ки ҳеҷ имкон надорам ба суроғи об биравам.

...Моҳи май буд. Маро ба мактаб даъват карданд. «Албатта, биёед, меҳмон шаведу асрори дили бачагон шунавед. Шояд нафаре мисли шумо духтур шавад» – гуфт қосиде, ки аз номи сарвари мактаб омада буд. «Не» гуфта натавонистам.

Толори васеъ, барҳаво. Писарону духтарон аз ҷой хестанду салом гуфтанд. Овозе шунидам хушоҳанг ва нигоҳам ба чехраи шинос афтад. Оё ҳамон духтаре нест, ки дарро кушоду суол кард? Садо дар гулӯям ях баст, чашм аз ту намекамдам.

Намедонам, сӯҳбат тӯл кашид ё зуд анҷом ёфт. Ба саволҳои писарони бебоку духтарони шармгин ҷавоб медодаму нигоҳам беихтиёр дар рӯи ту мелағжид, дилам дунболагири орзуҳои ширин буд. Ту, беҳабар аз дилбастагии ман, аз ман дур ва ин қадар наздик менишастӣ...

Он рӯз, бар хилофи фармони дил, аз ишқи ногаҳонии худ ба духтари ҷавон шарм кардам. Нигоҳамро аз ту гурезондам ва ба худ қарор додам, ки ороми дили ту, нигоҳи дилбаронаи чашмони зеботро ҳеч халалдор намесозам...

Шунидам, ки донишҷӯ шудай. Кош медонистӣ, ки аз ин хабар чӣ хурсандие диламро фаро гирифт! Инсон аҷаб махлуқи пурсабрест, ки ба як бурда нон, як пиёла об қаноат мекунад, ё аз тақдир ҷойи гурез нест гӯён ба дил тасаллӣ мебахшад. Ман ҳам чун кӯдак аз будани ту, агарчи ситораи дастнорас ҳастӣ, нишот доштам.

Лаҳзаи танҳои гумону шубҳа чун торҳои анкабут вучудамро мепечониданд. Рӯзҳо дар баҳри солу мохҳо шино мекарданду пайваста нав мешуданд, аммо ту ҳамоне будӣ, ки ҳатто буданамро эҳсос намекардӣ. Оё ман худро аз ту дур гирифта хуб кардам? Оё рӯзе худро ба бечуръатӣ ё тарсуӣ маҳкум намесозам? Он солҳо ба саволҳои худ ҷавоб ёфтани бароям амри маҳол буд. Вале акнун аниқ медонам: ман танҳо ба хотири осудагии ту бечуръатӣ кардам.

Мардҳо зоҳиран ҷавобаланду мағрур менамоянд, вале ботинан аз замон ба муҳаббат эҳтиёчмандтаранд. Бовар бикун. Новобаста аз синну сол ва мавқеашон дар ҷомеа ба меҳрубониву дӯстдорӣ ниёз доранд.

Зиндагӣ ба маҷрои худ равон аст. Ман чун шиновари ноӯҳдабаро ихтиёри хешро ба амвоҷ додаам. Агар муқобили мавҷ шино мекардам? Оё саломат ба соҳили мурод мерасидам?

Ман ба муҳаббати худ он соат бовар кардам, ки ту мисли кабутар лонаатро тарк карда, ба дуриҳо рафтӣ ва риштаи тақдиратро бо дигаре пайвастӣ. Он ришта заррин буд ё не, ҳудудат медонӣ.

Солҳост, ки туро дар хобу бедорӣ мечӯям, вале намеёбам. Ту чун фаришта пеши чашм падид омада, зуд ғайб задиву симои дилҷӯят дар оинаи дил монд.

Охирин лаҳзаи дидор бо ту мисли як нафас, як мижа задан гузашт. Аз толори конфронс зани зебое ба ман нигоҳ мекард. Он зан ту будӣ, гӯё дар мактаб ҳастию дар синфхонаи калону барҳаво сӯхбат дорем.

Чашмонат ҳамона фатгону махмур, вале, аз чӣ бошад, ки маҳзун буданд. Чашмони зан аз чӣ маҳзунанд? Шояд аз танҳой? Ё... Не, дигар ҳарфе дар ҷавоби ин суол намегӯям.

Маро бубахш, ки наздат нарафтам, балки гурехтам. Аз ту ё аз ишқи пинҳони худ? Намедонам. Бароят нома навиштам, аммо имзо намегузорам. Бигузор ношинос бимонам. Ношиносе, ки дер боз, шояд тамоми умр, туро мешиносад.»

Х О Б

Зимистони саропо сафедпӯш, дар накӯфта, ворида шаҳр шуд. Барф, ки ногаҳон оғоз ёфта буд, акнун беист мебориду зарраҳояш чарҳанон болои замини нам меҳобиданд.

Он сӯи шиша дар назари мӯйсафед зиндагӣ бо ҷӯшу хурӯш, мисли мавҷҳои дарё ноорому беқарор метофт. Одамон, саргарми қору бори рӯзгор ва банди андешаҳои худ, ба чор сӯ равуо доштанд. Мӯйсафед, ором нишаста, кӯчаро назора мекард. Дар рӯи замини барфпӯш изе ба назар намерасид, роҳи сапсафед гӯё ояндагонро интизор буд. Хомӯширо танҳо садои соати девор ҳалалдор месохту бас.

Баъди вафоти ҳамсар Рафиқ-амак миёни чор девор тани танҳо монд ва зиндагӣ ба назараш тираву нафасгир намуд. Не, писару духтараш ҳамроҳи набераҳо ҳар ҳафта хабараш мегиранд, меҳрубонанду ҳангоми омаданашон манзили мӯйсафед аз садои хандаву бозӣ, шӯҳию шавқуни майдачаҳо пур мешавад. Он лаҳзаҳо Рафиқ-амак худро бардаму бақувват ҳис мекунад, то андозае ғамашро азёд мебарад. Аммо чун онҳо мераванд, боз вай мемонаду чор девори хона ва торикиву хомӯший гӯё батадрич дилашро меҳӯрад...

Вазъияти байни Рафиқ-амаку писараш баамаломата ӯро ноаён фишор меод, хотирашро, чӣ хеле ки боди тирамоҳӣ ҳазонрезаҳоро тит мекунад, парешон месохт. Касе дар ин бора лаб накушояд ҳам, мӯйсафед худро гунаҳкор эҳсос менамуд.

Ин хиссиёти ногувор, баъд аз он ки писари ягонааш ҳамроҳи зани ҷавонаш ба хонаи нав кӯч баст, дар вучудааш лона гузошт.

«Агар не, хонаи сеҳучрагии озодаро дар маркази шаҳр монда, аз он сохил хона мехарид? Дар ҳақиқат, фарзанд – душмани ширин...» аз дил мегузaronд мӯйсафед ва дар чашмони ҷӯкидааш ашк чарх мезад.

Шаҳбоз – писари Рафиқ-амак аз наврасӣ эркаву якрав ба воя расид. Падару модар ҳар талабашро иҷро мекарданд. Донишгоҳро хатм кард, соҳибкасб шуд, ба чакаҳояш сафедӣ дамид, лекин хулқу атвораш мисли пешин. Рафиқ-амак ба кирдору рафтори писараш кордор не, вале аз хонаю дари тай-ёр, ба қавле, фирор кардану дар пиронсолӣ ўро яккаву танҳо монданаширо таҳаммул карда натавонист ва аз ин бархурдҳои аёну ноаён муносибати падару писар торафт сард ва ба назари мӯйсафед девори бегонагӣ баландтар мешуд.

Занги дар занчири фикри Рафиқ-амакро гусаст. Вай, боазоб аз ҷой бархоста, дарро кушод.

– Ассалому алейкум, амак, – дар паси дар табассумкунон ҳамсояшон Сабур меистод.

– Ваалейкум салом, Сабурҷон, биё, даро.

– Не, амак, писаратон занг зада, хоҳиш карданд, ки шуморо бозор барам...

Мӯйсафед лаҳзае ҷӣ гуфтанаширо надонист.

– ...барои харид... – ҳайронии Рафиқ-амакро мушоҳидакунон илова намуд Сабур.

– Ҳа, ҳа... Имрӯз якшанбе-ку... – зери лаб гуфт мӯйсафед, – ҳозир мебароям.

«Эҳ, Худо... Бо умеду орзӯ фарзанд калон мекунӣ, нахӯрдаву напӯшида ўро мехӯрониву мепӯшонӣ, шабҳои дароз бедорхобӣ мекашӣ... ва, ана, оқибат...» – барқсон аз дил гузаронд мӯйсафед ва палтову пойафзолаширо пӯшида, дарро қулф карду боазоб аз зинаҳо поён фурумада, ба мошин нишаст.

Мошин аз саҳни ҳавлӣ оҳиста ба роҳи калон баромад. Сабур – ҷавонмарди малламӯи чаққон, дар ҳар мавзӯ сӯҳбаткунон, каме ҳам бошад, табӣи мӯйсафедро равшан ме-намуд.

Бозор чун ҳамеша серодам ва харидуфурӯш дар авҷ буд. Рафиқ-амак, байни растаҳо хеле чарх зада, он қадар харид кард, ки гуё пагоҳ қаҳтӣ мешуда бошад.

Сабур, инро аз дил гузаронд, вале чизе нагуфт ва хомӯшона борхалтаҳоро бурда ба бағоч гузошт ва ба мошин нишасту кадри тоб дод.

– Бинед, амак, аллакай роҳ лағжонак... Як ҳаракати нодурусту... – Сабур маънидор ишора кард.

– Ҳа, «эҳтиёт – нисфи ҳаёт», кош ҳама ронандаҳо мисли ту фикр мекарданд. Хурду калон – саросема, ба кучо, Худо медонад...

– Зиқ нашавед, амак, ҳар кас эҳтиёт кунад, ба ғоидаи худаш.

– Дуруст мегӯӣ – ана, ман эҳтиёт накардам, бин, ба кучо расидам: мошин рондан он сӯ истад, роҳгардӣ бароям душвор аст...

– Ҳар чиз, ки дар насиб бошад, кас медадаст, амак. Ҳоло ҳам шукр, ки аз беморхона саломат баромадед, фарзандон – аз пайатон...

– Шукр, албатта, шукр, Сабурҷон... – Рафиқ-амак хост дарди дил кунад, ки ҳамсарашро аз беэҳтиётӣ қурбон кард, дар пирӣ танҳо монд, фарзандон... вале лаб газиду хомӯширо ихтиёр намуд.

Сабур, мошинро дар назди даромадгоҳ монда, то боазобу нафасгардон ба ошёнаи чорум баромадани мӯйсафед тозон борхалтаҳоро бурда ба дами дар гузошт ва баъди расида омадану дарро кушодани ӯ ҳамаро ба ошхона дароварда, гуфт:

– Хайр, амак, ман рафтам.

– Исто, Сабурҷон... – мӯйсафед саросема даст ба киса бурд.

– Э не, амак, бо писаратон маслиҳат шудагӣ, шумо ташвиш накашед, – Сабур табассумкунон дарро пӯшид.

Мӯйсафед, ба ошхона даромада, пиёлаи чойи сардро нӯшид ва, ба курсӣ нишаста, охи чуқур кашид. Паси тиреза бошиддат барф меборид. Мӯсичаҳо, болои тунукаи оҳанини аз таъсири барфу борон зангхӯрда чафсу ночунбон нишаста, аз сардӣ паноҳ мечустанд. Ин манзара айёми чавонӣ, хонаи гарму нарм, зану фарзандони қарину меҳрубонро ба хотираш овард ва дилаш фушурда шуд. Оре, чунин аст табиати инсон – дар чавонӣ гумон мекунад, ки он зебоиву саломатиаш абадист.

Танҳо ҳангоме ботил мешавад ин хаёли хуш, ки ожангҳо ноаён ба чехрааш панҷа мезананду сад дарду ранчи набуда ба чисмаш мечаспад ва оҳиста-оҳиста қуввату мадори дасту дилаш наместонад.

Рафиқ-амак, баъди марги фоҷиавии ҳамсараш, худро рӯз то рӯз танҳову дардмандтар ҳис мекард. Баъзан чунин менамудаш, ки нисфи тану чони худро аз даст додааст. Рӯзҳои аввал ҷои нишаст намеёфт, баъд ба тақдир тан дод. Вале рӯзе набуд, ки он шаби наҳсу сиёхро ба хотир наорад. Охир, он шаб худ сари чанбари мошин буд...

Шом фаро расид. Барф ҳанӯз меборид. Рафиқ-амак, пой дардмандашро боазоб рост карда, аз ҷой бархосту ба долон даромад. Ҷароғро фурузон карду чашмаш ба оинаи барқад афтод ва ба чашмони калону ҷӯкидаи сурху хоболуд, лабони берангу фушурда, пешонии пурчину абрӯвони сафеди гиреххӯрдааш назар карду рангу рӯяш беш аз пеш заъфаронӣ намуд.

Имрӯз ҳам на духтараш омаду на писараш. Хайр, Шахло аз пайи рӯзгору фарзандон, вале Шахбоз... раваду ҳамин хел мурда монад. Кай ба писари ягонааш дарди дил мекунад? Як сари қадам хабар нагирифт-а... «Хайр, пагоҳ худам занг мезанам... Албатта, занг мезанаму диламро холӣ мекунам. Ҳоло бошад, шабро бояд рӯз кард...»

Мӯйсафед, деворро дошта-дошта ба хонаи хоб гузашт ва, рӯи мулоимкат дароз кашида, чашмонашро пӯшид. Он шаб бори аввал баъди садама бароҳат хоб рафт ва хоб дид, ки ҳамроҳи ҳамсараш бардаму ҷавон асту фарзандонашон бо ноз дар гирдашон давутоз доранд...

ИСТГОҲ

Айни қиёми офтоб. Истгоҳи сирк серодам буд. Духтарак дар кунҷи ҳарак нишаста мегирист. Чехраи ӯ чандон назаррабо набошад ҳам, дилкаш буд, мӯи хурмоирангаш аз вазиши бод парешон мешуд, рӯймолчаашро, ки рӯи зонувонаш партофта буд, аз ёд бурда буду оби чашмашро ҳар замон бо қафи даст пок мекард.

Ба ҳарак наздик омада будам, ки духтар сар боло кард. Нигоҳаш аз паси пардаи ашк имдодталаб менамуд. Маро дида, аз ҷо хесту ачиб, ки саросема ба роҳ даромад. «Чаро мегиряд? Ягон кас ранҷонда бошад? Ё пулашро бурдаанд?» – бо ҳамин фикру хаёл аз паси духтараки ношинос равон шудам. Вай, гӯё аз касе ё чизе ҳарос дошта бошад, ҳар замон хавотиромез ба ақиб менигарист. Оқибат истод ва, ба рӯи ман чашм дӯхта, гуфт:

– Кистед шумо? Чаро аз паси ман меоед?

– Ман... Ман... Чӣ шуд ба шумо? Ман... метавонам ягон ёрӣ расонам?

– Не... – Духтар, гӯё ғаму алами дили озурдашро бо ашк берун меандохта бошад, боз гирифт.

– Дар зиндагӣ ҳар воқеа мешавад, хоҳар... Бигӯ, шояд илоҷе ёбем.

– Илтимос, маро ором гузоред.

Ин сухан чунон қатъӣ садо дод, ки ман лаҳзае даступо гум кардам. Дар ҳақиқат, кӣ мешавад ӯ ба ман ва чӣ кор маро ба гирияи ӯ? Аммо дил, ин дили кунҷкову якравии ман дар хонаи худ торафт беқарор мешуд – қуввае сӯи духтар талаам методу садое ба гӯшам мегуфт: «Бояд ба ӯ ёрӣ диҳӣ!»

Шояд дар ҷавонӣ ба чунин рафтор кодир набудам, вале имрӯз... Чаро имрӯз ба садои ноаёни дил гӯш надиҳам, сухани хуше ба ин дилшикаста нагӯям, барои тасаллоии дили ӯву дили худ кори хайреро ба анҷом нарасонам? Охир, замоне ман ҳам дар ҳоли ӯ будам...

Он солҳо дар курси охири донишқада таҳсил доштам. Рӯзе, дар даромадгоҳ нишаста, ҳазонрезии паси тирезаро тамошо мекардам, ки духтараки миёнақаде ба хобгоҳ ворид шуд. Ҷомадони калонеро кашола карда меовард.

– Биёед, ҷомадонатонро ман гирам, – беихтиёр аз ҷо ҷастам.

Духтарак ҳам, худро гум кард аз афташ, ки чизе нагуфта, дастаи ҷомадонро раҳо намуд. Вай, ки қомати зебову андоми дилрабое дошт, пеш гузашта, ба ошёнӣ дуҷум баромад ва дар назди хонае қарор гирифт.

– Ҳамин ҷо монам? – ноҳинҷор пурсидам ман.

– Бале, – гуфт духтарак, дари хонаро кушода. – Ташаккур, ки ёрӣ додед.

– Намеарзад... Хайр, то пагоҳ... Воқеан, номи ман Азиз, дар ҳамин ҷо зиндагӣ мекунам.

– Ман – Орзӯ, – духтарак лабҳанд зад.

Рӯзи дигар дар долон вохӯрдем.

– Салом, Орзӯ.

– Салом, Азиз.

Ӯ дигар ҳарфе нагуфт. Танҳо табассум карду рафт. Вале табассуме, ки ҳазор маънӣ дошт...

Баъдан зуд-зуд рӯбарӯ мешудем. Боре, барои он ки диққаташро ба худ ҷалб созам, шеъраш хондам, суханони зебои муҳаббатомезеро, ки аз китоби таронаҳо азёд карда будам, ба забон овардам.

– Шоир мешудед, охир... Ҷаро бинокор шуданиед?

– Бинокор шудани будам, шумо шоиртабъам кардед...

Орзӯ хандид. Хандааш ба назарам тамасхуромез намуд, вале дар асл чунин набуд ва мо батадрич дилқарин шудем.

Шеърхонӣ, сӯҳбатҳо ва ногаҳон рӯбарӯ омаданҳову нигоҳҳои мафтунонаи ман бетаъсир намонданд. Акнун на ман Орзӯро, балки Орзӯ маро меҷуст. Аниқ буд, ки ба ман дил бастааст.

Шабе, ки аз ишқу орзӯ қасри коғазин месохт, аз ӯ пурсидам:

– Маро дӯст медорӣ?

– Бисёр! – гуфт беихтиёр ва аз шарм лолагун шуд.

Ман аз чунин ҷавобҳои Орзӯ – ин духтараки соддаву зудбовар лаззат мебурдам, вале худ медонистам, ки ин лаззати ҷавони булҳавасе буду бас. Он лаҳза ҷӣ хаёлҳо аз сарам мегузаштанд, худам медонистаму Худо. Орзӯ, ғофил аз дунёи ман, сӯи осмон нигоҳ кард. Шояд ситораи худро меҷуст, доништан мехост, ки он дурахшон аст ё... Беҳабар аз он ки масъалаи хонадоршавии ман ҳал шудааст, дар оғӯши ман орзӯҳои ширин мекард ӯ.

Соли хониш ҳам ба поён расид ва ҳангоми таътил тӯй баргузор гашт. Меҳмонон рафтанду худро якбора танҳо хис кардам. Чунин менамуд, ки Орзӯ ҳамчун оҳанрабое сӯи худ ме-

кашадам ва ман тавони муковимат надорам. Аз шӯру исёни ботинам хайрон будам ва ба суолҳое, ки чун оби чашмаи хаёли чӯш мезаданд, ҷавоб ёфта наметавонистам.

Моҳе аз хонадоршавиам нагузашта, ба шахр баргаштам. Орзӯ, беҳабар аз бевафоии ман, худро ба оғӯшам андохт ва гӯё ҷисми ман боз нимаи аслии худро пайдо кард...

Рӯзҳо мегузаштанд. Чанд бор азми баёни ҳақиқати ҳол намудам, вале, ҳамин ки Орзӯро меиддам, ин фаромӯш мегашту суханҳои ширини маъқули ӯ аз забонам мерехтанд. Инак, боз, бо ваъдаҳои дурӯғу бебунёд домони маҳбуби диламро пур карда, сӯи хона роҳ пеш гирифтаам.

Ба сахни ҳавлиамон по гузошта будам, ки овози ҳамсарам Назира баланд шуд:

– Барои чӣ се рӯз гуфта, як ҳафта наомадед? Ман рӯзи дароз дар хона танҳо...

Садои ӯро шунида, модарам аз ошхона баромад. Нигоҳаш сард буд.

– Ҳамсояҳо чӣ мегӯянд, писарам? Зани бачила дар хона танҳо...

Хомӯш ба хона даромадам.

– Дигар наравед, тоби чудой ҳам надораму тоқати гапу калочаи мардум ҳам, – Назира, ки аз пасам вориди хона шуда буд, гирифт.

Агар бо ҳамин иктифо мекарду хап мешуд, шояд воқеа тарзи дигар сурат мегирифт. Вале...

– Агар боз маро партофта равед, ман ҳам ба хонаи падару модарам меравам!

Гӯё барқам зад, ки дар худ ларзидам.

– Чӣ? Фаромӯш накун, ки ту зани ман ҳастӣ ва ман аз ту наменурсам кучо рафтнамро! Хонаи падару модарат меравӣ? Марҳамат, лекин дигар барнамегардӣ!

Субҳ занам бо пичинги аламомез гуфт:

– Тири ишқаш аз ҷонатон гузашта будааст, ки шаби дароз номашро гирифтед...

Ашк дар чашмонам чархид ва беихтиёр дод задам:

– Дуруст фаҳмидаӣ, ман Орзӯро дӯст медорам ва дигар ин ҷо истода наметавонам!

Дарро бо ситеза кушода, аз ҳавли берун шудам. Гиряи модарам ва фарёди Назира то хамаи кӯча ба гӯш мерасид.

Раҳбараҳ ба худ мегуфтам, ки назди Орзӯ меравamu ба хамааш икром мешавам, пеши пояш афтода, узр мепурсаму бахшиш мехоҳам.

Ба шаҳр расида, рост ба хобгоҳ рафтам. Дар долон Начмиро вохӯрда, аз Орзӯ пурсон шудам.

– Холааш омада бурд, – хушк гуфт ӯ, – тараддуи тӯй доштаанд... Дарвоқеъ, бароят мактуб мондааст.

«Азиз! Дар дил орзӯҳои зиёд доштам, лекин вақте хонадоршавиатро фаҳмидам, ҳама барбод рафтанд... Дар гӯшаи хаёлам намегунҷид, ки баъди он ҳама меҳрубониҳо чунин номардӣ мекуни... Ақаллан ба як хоҳишам содиқ мон – дигар маро нақоб!»

Шаҳр бе Орзӯ бароям холиву бегона намуд, вале чувтучӯяш накардам, ки... оре, ба хоҳиши охиринаш содиқ бошам.

Инак, солҳо гузаштанд. Ба хотири модари пирам боз ба деҳа омадам. Ба хотири ӯ дилхунукиҳоро ба хешдустараш фаромӯш кардам. Аммо гӯё тани бечонам, ҷисми берӯҳам.

Пайваста Орзӯро, ки орзӯи дерину беҳини дилам гаштааст, ёд меорам, аламам мекунад, ки аз ӯ ақаллан расме намондааст. Зане, ки ҳоло дар бистари беморист ва аз рашку алам ягона сурати Орзӯро пора-пора карда буд, акнун розист, ки ба хотири фарзанд зани нав бигирам.

...Имрӯз ба мӯи сарам сафедӣ афтодааст ва, ба қавле, сафедро аз сиёҳ фарқ карда метавонам. Пас чаро ёри худро ба ин дустарак, ки шояд ҳамтақдири Орзӯст, нарасонам? Аз пайи ӯ медавидаму дар дил мегуфтам, ки «бигзор, ӯву дилдодаи ӯ ҳамдигарро гум накунанд!»

Орзӯи ман ҳамин аст акнун...

ГУМОН

Нурҳои зарҳалии хуршед аз шишаи тирезаи пешайвон гузашта, рӯи оинаи барқад бозӣ мекарданд ва аз тезиашон чашмони бинанда нимкоф мешуданд. Саврӣ гоҳ ба оина ва гоҳ ба берун нигоҳ карда, аз тамошои осмони нилгуну дарахтони сарсабз лаззат мебурд.

Овози ҳамсоязан ӯро аз оғӯши хаёл берун овард:

– Савриннисо, ҳо, Савриннисо.
– Ассалому алайкум, Оминахола, – чавонзан ба истиқболи вай чанд қадам монд, – биёед, биёед.
Оминахола ба хона даромад.
Саврӣ аз тахтмон кӯрпача гирифта, рӯйи қолин густурд.
– Марҳамат, аз боло гузаред.
– Раҳмат, духтарам, кам нашавӣ, – гӯён даст кушод ҳамсоя,
– илоҳо қадамамо ба ин хона муборак гардонад!
Саврӣ аз чой хест.
– Чой монам...
– Не-не, беҳтар, ки чақ-чақ кунем, – гуфт кампир ва бо бод-безаки атласӣ худро беист шамол дода, ба саропойи чавонзан назари ачибе давонд.
– Хайр, дар маҳалла чӣ гап, хола?
– Э, напурс... Аз кӯчаи боло Лутфиннисоро мешиносӣ? За-ни Дадохон-чӣ?
– Ҳа, – гуфт Саврӣ.
– Ана, ҳамон Лутфиннисо, хонаамро зеб медихам гуфта, дару тиреза, кулфи дараширо ҳам нав кунонд. Медонӣ, дирӯз ангуштарини тиллояш гум шудааст! – ботантана эълон кард Омина-хола ва асроромез хомӯш монд.
– Ё тавба, – гиребон дошт Саврӣ.
– О, ту, ки рӯзи дароз аз хона намебарой, аз олам чӣ хабар дорӣ? Чӣ мегуфтам? Ҳа, Лутфиннисо назди фолбин рафта пурсад, вай гуфтааст, ки дузд аз гирду атрофи худ кобад!
– Ҳа-а... Кӣ бошад он беимон-а? – гуфт Саврӣ ногуворона, гӯё ин лаҳза ҳама аз ӯ гумонбар бошанд.
– Аз қадимулайём мегӯянд, ки сӯзан ё тухмо ҳам беичозат аз хонаи бегона гирӣ, дузд ҳисоб мешавӣ, – Омина-хола мисли алошақшақае, ки тори дарахти чормағз нишаста, якмаром шақ-шақ дорад, гап мезад. – Ана, имрӯз, Худо шоҳид, очаву бача гирди маҳалларо ҳай давр заданд, вале – бенатиҷа!
Ҳамсоязан аз Саврӣ нигоҳ намеканд, гӯё аз таҳти дили ӯ бохабар шуданӣ бошад, бо нигоҳи вазнин ба умқи чашмони ӯ ғӯта мезад.

Саврӣ дар банди хаёл афтод. «Ин ғайбатхолаи маҳалла бе-сабаб дари касеро намекӯбад», – аз дил гузаронд ӯ ва аз фикри ногаҳоние дилаш ларзид: се ҳафта муқаддам Самариддин,

шавҳараш, кулфи дари Дадохон-акоро мешинонам гуфта, рӯзи дароз овора шуда буд...

– Хабарӣ нав пурсидӣ, гуфтам. Акнун меравам. Хайр, – даст ба рӯй бурда, аз ҷой бархостани Омина-хола ҷавонзанро ба худ овард.

Саврӣ ӯро гуселонида ба хона даромад. Вале ҷойи нишаст намеёфт, мехост тезтар бегоҳ шаваду шавҳараш аз кор ояд, ба саволҳои ҷавоб диҳаду абри гумону шубҳаро аз осмони дилаш дур созад.

Занест ӯ гармиву сардии ҳаёт чашида, соҳиби хонаву фарзанд ва, табиист, ки дар чунин ҳолатҳо бепарво буда наметавонад. Бояд то бегоҳ қорҳои хонаро саранҷом кунаду шавҳарро бо чехраи қушод истиқбол намояд. Аммо ин дам лолу ҳайрон миёни хона нишастаасту чӣ кор карданаширо наметавонад. «Не, гумони беҳударо аз сар бояд дур сохт, худро машғули кор бояд кард, охир, хона норӯфта, сатилҳои об ҳолӣ, либос дарзмолнокарда».

Офтоб майли нишастан дошт, ки аз дами дар овози шавҳараш баланд шуд. Самариддин пойафзолашро қашида, ба хона даромаду вачоҳати ҳамсарашро ғайримуқаррарӣ – гирифтаву ғамгин дида, дар ҷояш шах шуд:

– Чӣ гап?

– Омина-хола омада буд.

– Чӣ гуфт он шумхабар, ки ин қадар дилгир шудӣ?

Саврӣ воқеаро нақл кард. Самариддин бепарво даст афшонд.

– Хайр, дузида бошанд, ба мо чӣ? – Ва ҳамоно чизе ба ёдаш расида, чиддӣ шуд. – Ман қулфро шинонда, калидро ҳамоно ба соҳибонаш супурда будам. Зану шавҳар – ҳарду шохид.

– Дуздҳо ёбанд, хуб-куя, вагарна... даҳони мардумро пӯшида мешавад?

– Бас, беҳуда худатро нахӯр, – шиддат кард мард.

Саврӣ каме ором шуд.

– Ҳозир хӯрок меорам.

– Аллақай захр овардӣ. Хӯрок чӣ даркор?

Самариддин сачоқ гирифта, берун баромад. Ҳалимҷон ҳам аз кӯча омад.

Баъди хӯроки шом ҳарсе телевизор тамошо мекарданд, ки барқ хомӯш шуд. Саврӣ аз ҷой хест, аз болои ҷевон шамъ гирифтӣ гуғирд зада, онро фурузон кард. Ҳалимҷони аз воқеа беҳабар ба хонаи хоби худ рафт. Зану шавҳар шабро бо андешаҳои гарону парешон рӯз карданд.

Саҳари барвақт Саврӣ ҷорӯб дар даст ба кӯча баромад. Аз дур Омина-холаро дид, ки мисли ҳамеша шитоб дошт. Хост номаълум ба хона дарояд, вале холаи ҳамабину ҳамадон аз роҳаш боздошт.

– Ҳой духтарам, медонӣ-чӣ, Лутфиннисо ангуштаринашро ёфтааст!

– Ёфтааст?! Аҷаб кори хубе шудааст! Аз ҷои гуфтаи фолбин?

– Гӯра фолбин, вай кисаро мебинаду халос!.. Писарчааш бозикунон даруни гулдон партофта будааст. Қариб, ки аз шавҳари ту гумонбар шавад-е. Дузд якто, гумонбар садто гуфтан ҳамин будааст-дия!

– Хайрият, – зери лаб гуфт Саврӣ ва ба хона даромада, дар гӯшае нишасту охи сабук кашид.

Абри сиёҳи андӯҳ дар осмони дилаш парешон шуд. Беҳтиёр бархоста, пардахоро кушод. Нури офтоб дар оинаи барқади рӯёруй аксандоз шуда, хона ва беш аз он хонаи дили ӯро рӯшан мекард.

ТАРОНАҲОИ МОДАР

Хурд будам. Дӯст доштан чист, намедонистам. Мактабхон шудам. Ғазалҳои ишқӣ мехондему дostonҳои ошиқӣ мешунидем. Пеши назар чилвагар мешуд қиссаи Фарҳоду Ширин, Лайливу Мачнун, Вомиқу Узро. Донишҷӯ гаштам. Охираста охираста гунҷаҳои маъноӣ ишқ, дӯст доштан, ошиқӣ, азизу ягонаи маҳбубе будан дар боғи дилам кушода мегаштанд.

Як нимашаб мурғаки хобам аз садое бол кушод. Розҳои модарам, модари дилбару дилдодаам, ки то кунун ошиқ асту бо хаёли гузаштаи ширини дур зиндагӣ дорад, якбораву батамом бедорам кард. Аз он розҳои самимонаи нимашабиаш дони-

стам, ки дар чавонӣ чӣ ишқи бузурге насибаш гашта буда-
аст...

Акнун он хама хотира шудаанд. Ва сухан мегӯяд модарам
бо ҳасрат, шеър менависад бо дард. Мушкил аст зиндагиаш бе
чуфти ҳампарвоз, вале ӯ бол мезанад бо ёди ишқ, пар мезанад
дар осмони муҳаббат, мерасад то куллаҳои садоқат. То бо ёди
Мачнунӣ хеш аст, Лайлост, Лайлоӣ дунёи вафост...

Кунун дарк кардам, ки чӣ хушиву фараҳ, чӣ ранҷу ҳичрон,
чӣ висолу ҷудоӣҳо дар ҳар сатри ошиқонааш ниҳонанд.

Китоби ишқат ҳамеша боз, оҳанги муҳаббати дилат ҳамеша
танинандоз бод, Модар!

* * *

Дилат саршори орзуҳои зебост, аз ин рӯ, зебоӣ дар вучудат
пир нахоҳад шуд, Модар.

Зебоӣ дар ту ва ҳамеша бо туст, эй мазҳари зебоӣҳои дунё!

Гоҳе чӣ ғамгину рӯҳафтадаӣ, ки ҳусни худододу чашмони
хумор, гесӯи анбарину садои марғуладорат батадрич тароват
гум мекунанд ва аз он ҳусни фаттон фақат нишонаи чашмони
меҳрбору тарҳи чехраи дилкаш мемонаду бас. Вале ба фар-
зандон бинигар, ба фарзандоне, ки рӯерӯят чун оина нишаста-
анд ва иқроӣ бишав, ки чӣ мебинӣ: оё на зебоии беинтиҳои
хуро?

Таҷассуми ишқӣ, модар. Ва табиӣ буд, ки дар айёми гул-
шукуфти зиндагӣ ошиқӣ насибат гашт. Хурду калон дӯстат
медоштанд, вале дили яктопарастӣ ту пайваста бо ёди яке та-
пид ва баъди ҷудоии умрбодӣ он ёри нимароҳ абадӣ интизори
ӯст.

Акнун умри ширини бебозгашт, рӯзгорони хуши рафта ва
зебоӣҳои хотирагаштаи айёми чавониро танҳо дар
навиштаҳои меёбӣ ва агар дар гузашта зебоии саропо сарвати
пурбаҳои буд, имрӯз зебоии бештар – дили ҳассосу шоирона-
ат ганҷинаи рӯзгори туст.

Қалби саршори зебоӣҳо то абад ҳамсафарат бодо, Модар,
Модари зебову зебопараст!

* * *

Модар баҳори гулхезу гулбези фарзандон аст. Ва то ҳаст, фарзандон чун ғунчаҳо хандонанду чун гулҳо шукуфон, чун булбулҳо нағмаҳону чун шоҳаҳои орзӯ беҳазон.

Анҷоми умри Модар оғози тирамоҳу зимистони беинтиҳои умри фарзандон аст. Мабод он рӯз, ки борони фасли беҳамал меораду барфи пирии бемаҳал...

* * *

Одамон рӯзҳои шодмонии худро бесаброна интизор мешаванд. Дар чунин рӯзҳо дӯстону пайвандон ҳатман баҳри муборакбодӣ меоянд, дастархони пурнозу неъмат боз, муҳит дилнавоз, суханони рӯхпарвару суруровар дар парвоз мешаванд...

Оё дар он лаҳзаҳо шабҳои пур аз азобу чашмони умре беҳоб ва дили бо ёди фарзандон тангу чехраҳои пурожанги модарон ба ёде мерасад?

* * *

Аксаран заруру нозарур Модарро ситоиш мекунем. Гоҳе бо чӣ самимияту меҳрубонӣ, гоҳе чӣ зӯракиву нӯғизабонӣ...

Бошанд ситоишҳои барҷову зебо! Вале набояд аз ёд бурд, ки Модар беш аз ситоиш ба эҳтиёту эҳтиром ниёз дорад!

* * *

Меҳру муҳаббат ва самимияту садоқати ҳамаи фарзандони дунёро баҳам биёрем, ба меҳру муҳаббат ва самимияту садоқати як Модар баробар мешуда бошад?

МУНДАРИЧА

<i>М.Хочазод</i> . Роҳи сафед.....	3
Афсонаи модар.....	4
Дарди дил	8
Қафас.....	16
Рангҳои сарнавишт	19
Ҷони харида.....	27
Шикасти шафак.....	33
Шиноси ношинос.....	36
Хоб	39
Истгоҳ	42
Гумон	46
Таронаҳои модар.....	49

Гулнори Усмон

ШИНОСИ НОШИНОС

(*маҷмӯаи ҳикоя ва таронаҳо*)

Мухаррири ороиш *Ромиш Шералӣ*
Мухаррири саҳифабандӣ *Меҳрӣ Саидова*

Ба матбаа 28.03.2012 супорида шуд.
Чопаш 02.04.2012 ба имзо расид. Андоза 60x84 1/16.
Ҷузъи чопӣ 6,5. Адади нашр 1000 нусха.

Муассисаи нашриявии «Адиб»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Н.Қаробоев 17 а

Дар матбааи ҚДММ «Ямини Содик» ба таъб расидааст.

مندرجه

۳.....	م.خواجه زاد. راه سفید.....
۴.....	افسانهٔ مادر.....
۸.....	درد دل.....
۱۶.....	قفس.....
۲۰.....	رنگهای سرنوشت.....
۲۷.....	جان خریده.....
۳۳.....	شکست شفق.....
۳۶.....	شناس ناشناس.....
۳۹.....	خواب.....
۴۳.....	ایستگاه.....
۴۷.....	گمان.....
۵۰.....	ترانه‌های مادر.....

با یاد یکی تپید و بعد جدایی عمر باد آن یار نیمه راه ابدی انتظار اوست.
اکنون عمر شیرین بی بازگشت، روزگاران خوش رفته و زیباییهای
خاطرگشته ایام جوانی را تنها در نوشته های می یابی و اگر در گذشته زیبایی
سراپا ثروت پر بهایت بود، امروز زیبایی بیشتر - دل حساس و شاعرانه ات گنجینه
روزگار توست.

قلب سرشار زیباییها تا ابد همسفرت باد، مادر، مادر زیبا و زیباپرست!

مادر بهار گلخیز و گلپیز فرزندان است. و تا هست، فرزندان چون غنچه ها
خندانند و چون گلها شکوفان، چون بلبلها نغمه خوان و چون شاخه های آرزو
بی خزان.

انجام عمر مادر آغاز تیره ماه و زمستان بی انتهای عمر فرزندان است. مباد آن
روز، که باران فصل بیهمل می آرد و برف پیری بی محل...

آدمان روزهای شادمانی خود را بی صبرانه انتظار می شوند. در چنین روزها
دوستان و پیوندان حتماً بهر مبارکبادی می آیند، دسترخوان پرنواز و نعمت باز،
محیط دلنواز، سخنان روحپور و سرور آور در پرواز می شوند...
آیا در آن لحظه ها شبهای پُر از عذاب و چشمان عمری بی خواب و دل با یاد
فرزندان تنگ و چهره های پراژنگ مادران به یادی می رسد؟

اکثراً ضرور و ناضرور مادر را ستایش می کنیم. گاهی با چه صمیمیت و
مهربانی، گاهی چه زورکی و نوگ زبانی...
باشند ستایشهای برج و زیبا! ولی نباید از یاد برد، که مادر بیش از ستایش
به احتیاط و احترام نیاز دارد!

مهر و محبت و صمیمیت و صداقت همه فرزندان دنیا را بهم بیاریم، به مهر
و محبت و صمیمیت و صداقت یک مادر برابر می شده باشد؟

ترانه‌های مادر

خرد بودم. دوست داشتن چیست، نمی‌دانستم. مکتب‌خوان شدم. غزل‌های عاشقی می‌خواندیم و داستان‌های عاشقی می‌شنیدیم. پیش نظر جلوه گر می‌شد قصه فرهاد و شیرین، لیلی و مجنون، وامق و عذرا. دانشجو گشتم. آهسته-آهسته غنچه‌های معنای عشق، دوست داشتن، عاشقی، عزیز و یگانه محبوبی بودن در باغ دلم گشاده می‌گشتند.

یک نیمه‌شب مرغک خوابم از صدایی بال گشاد. رازهای مادرم، مادر دلبر و دلداده‌ام، که تا کنون عاشق است و با خیال گذشته شیرین دور زندگی دارد، یکباره و بتمام بیدارم کرد. از آن رازهای صمیمانه نیمه‌شب‌اش دانستم، که در جوانی چه عشق بزرگی نصیبش گشته بوده است...

اکنون آن همه خاطره شده‌اند. و سخن می‌گویم مادرم با حسرت، شعر می‌نویسد با درد. مشکل است زندگی‌اش بی جفت همپرواز، ولی او بال می‌زند با یاد عشق، پر می‌زند در آسمان محبت، می‌رسد تا قلّه‌های صداقت. تا با یاد مجنون خویش است، لیللاست، لیلای دنیای وفاست...

کنون درک کردم، که چه خوشی و فرح، چه رنج و هجران، چه وصال و جدایی در هر سطر عاشقانه‌اش نهانند.

کتاب عشقت همیشه باز، آهنگ محبت دلت همیشه طنین‌انداز باد، مادرا!

دلت سرشار آرزوهای زیباست، از این رو، زیبایی در وجودت پیر نخواهد شد، مادر.

زیبایی در تو و همیشه با توست، ای مظهر زیبایی‌های دنیا!
گاهی چه غمگین و روح‌افتاده‌ای، که حسن خداداد و چشمان خمار، گیسوی عنبرین و صدای مرغوله‌دارت بتدریج طراوت گم می‌کنند و از آن حسن فتان فقط نشانه چشمان مهربار و طرح چهره دلکش می‌ماند و بس. ولی به فرزندان بنگر، به فرزندان، که رویارویت چون آینه نشسته‌اند و اقرار بشو، که چه می‌بینی: آیا نه زیبایی بی‌انتهای خود را؟

تجسم عاشقی، مادر. و طبیعی بود، که در ایام گلشکفت زندگی عاشقی نصیبت گشت. خرد و کلان دوست می‌داشتند، ولی دل یکتاپرست تو پیوسته

ثوری واقعه را نقل کرد. ثمرالدین بی پروا دست افشاند.
- خیر، دزدیده باشند، به ما چه؟- و همانا چیزی به یادش رسیده، جدی
شد.- من قلف را شنانده، کلید را همانا به صاحبانش سپرده بودم. زن و شوهر-
هر دو شاهد.

- دزد را یابند، خوب-کویه، وگرنه... دهان مردم را پوشیده می شود؟

- بس، بیهوده خودت را نخور، - شدت کرد مرد.

ثوری کمی آرام شد.

- حاضر خوراک می آرم.

- آنگی زهر آوردی. خوراک چه در کار؟

ثمرالدین سچاق گرفته، بیرون برآمد. حلیمجان هم از کوچه آمد.

بعد خوراک شام هرسی تلویزار تماشا می کردند، که برق خاموش شد. ثوری
از جای خيست، از بالای جیوان شمع گرفت و گوگرد زده، آن را فروزان کرد.
حلیمجان از واقعه بی خبر به خانه خواب خود رفت. زن و شوهر شب را با
اندیشه های گران و پریشان روز کردند.

سحر بروقت ثوری جاروب در دست به کوچه برآمد. از دور آمینه-خاله را
دید، که مثل همیشه شتاب داشت. خواست نامعلوم به خانه درآید، ولی خاله
همه بین و همدان از راهش بازداشت.

- های دخترم، می دانی-چه، لطفیتسا انگشترینش را یافته است!

- یافته است؟! عجب کار خوبی شده است! از جای گفته فال بین؟

- گوره فال بین، وی کیسرا می بیند و خلاص!! پسرچه اش بازیکنان درون
گلدان پرتافته بوده است. قریب، که از شوهر تو گمانبر شود.- دزد یکتا، گمانبر
صدتا گفتن همین بوده است-دیه!

- خیریت، - زیر لب گفت ثوری و به خانه درآمده، در گوشه ای نشست و
آه سبک کشید.

ابر سیاه اندوه در آسمان دلش پریشان شد. بی اختیار برخاسته، پرده ها را
گشاد. نور آفتاب در آئینه برقد رویاروی عکس انداز شده، خانه و بیش از آن
خانه دل او را روشن می کرد.

– هه... که باشد آن بی‌ایمان؟! – گفت ثوری ناگوارانه، گویا این لحظه همه از او گمانبر باشند.

– از قدیم‌الایام می‌گویند، که سوزن یا تخم را هم بی‌اجازت از خانه بیگانه گیری، دزد حساب می‌شوی، – آمینه-خاله مثل الاشققه‌ای، که تار درخت چارمغز نشسته، یکمram شق-شق دارد، گپ می‌زد. – آنه، امروز، خدا شاهد، آچه و بچه گرد محله را هی دور زدند، ولی بی‌نتیجه!

همسایزین از ثوری نگاه نمی‌کند، گویا از تحت دل او باخبر شدنی باشد، با نگاه وزنین به عمق چشمان او غوطه می‌زد.

ثوری در بند خیال افتاد. «این غیبتخاله محله بی‌سبب در کسی را نمی‌کوبد»، ز دل گذراند او و از فکر ناگهانی دلش لرزید: سه هفته مقدم ثمرالدین، شوهرش، قلف در دداخان-اکا را می‌شنانم گفته، روز دراز آواره شده بود...

– خبر نو پرسیدی، گفتم. اکنون می‌روم. خیر، – دست به روی برده، از جای برخاستن آمینه-خاله جوانزن را به خود آورد.

ثوری او را گسیلانیده به خانه درآمد. ولی جایی نشست نمی‌یافت، می‌خواست تیزتر بیگانه شود و شوهرش از کار آید، به سؤالهایش جواب دهد و ابر گمان و شبیهه را از آسمان دلش دور سازد.

زنیست او گرمی و سردی حیات چشیده، صاحب خانه و فرزند. و، طبیعی است، که در چنین حالتها بی‌پروا بوده نمی‌تواند. باید تا بیگانه کارهای خانه را سرانجام کند و شوهر را با چهره گشاد استقبال نماید. اما این دم لال و حیران میان خانه نشسته‌است و چه کار کردنش را نمی‌داند. «نی، گمان بیهوده را از سر باید دور ساخت، خود را مشغول کار باید کرد، آخر، خانه ناروفته، سطیلهای آب خالی، لباس درزمالناکرده».

آفتاب میل نشستن داشت، که از دم در آواز شوهرش بلند شد. ثمرالدین پای‌افزالش را کشیده، به خانه درآمد و وجاهت همسرش را غیرمقررری-گرفته و غمگین دیده، در جایش شخ شد:

– چه گپ؟

– آمینه-خاله آمده بود.

– چه گفت آن شوم‌خبر، که این قدر دلگیر شدی؟

گمان

نورهای زرحلی خورشید از شیشه تیریزه پیش‌ایوان گذشته، رویی آینه
برقد بازی می‌کردند و از تیزیشان چشمان بیننده نیمکاف می‌شدند. ثوری گاه
به آینه و گاه به بیرون نگاه کرده، از تماشای آسمان نیلگون و درختان سرسبز
لذت می‌برد.

آواز همسایزن او را از آغوش خیال بیرون آورد:

– ثورینیس، ها، ثورینیس.

– الصّلام و علیکم، آمینخاله، – جوانزن به استقبال وی چند قدم ماند، –

بیایید، بیایید.

آمینخاله به خانه درآمد.

ثوری از تختمان کورپچه گرفته، رویی قالین گسترد.

– مرحمت، از بالا گذرید.

– رحمت، دخترم، کم نشوی، – گویان دست گشاد همسایه، لها قدم را

به این خانه مبارک گرداند!

ثوری از جای خیست.

– جای مانم...

– نی-نی، بهتر، که چق-چق کنیم، – گفت کمپیر و با بادبیزک اطلسی

خود را بی‌ایست شمال داده، به سراپایی جوانزن نظر عجیبی دواند.

– خیر، در محله چه گپ، خاله؟

– ه، نپرس... از کوچه بالا لطفینیس را می‌شناسی؟ زن دداXان-چه؟

– هه، – گفت ثوری.

– آنه، همان لطفینیس، خانه‌ام را زیب می‌دهم گفته، در و تیریزه، قلف

درش را هم نو کناند. می‌دانی، دیروز انگشترین طلایش گم شده است!-باطنطنه

اعلان کرد آمینه-خاله و اسرارآمیز خاموش ماند.

– یا توبه، – گریبان داشت ثوری.

– آ، تو، که روز دراز از خانه نمی‌برایی، از عالم چه خبر داری؟ چه

می‌گفتم؟ هه، لطفینیس نزد فال‌بین رفته پرسد، وی گفته است، که دزد را از

گردو اطراف خود کابد!

– تیر عشقش از جانتان گذشته بوده است، که شب دراز نامش را گرفتید...
اشک در چشمانم چرخید و بی‌اختیار داد زدم:
– درست فهمیده‌ای، من آرزو را دوست می‌دارم و دیگر این جا ایستاده
نمی‌توانم!

در را با ستیزه گشاده، از حولی بیرون شدم. گریهٔ مادرم و فریاد نظیره تا
خم کوچه به گوش می‌رسید.
رهبره به خود می‌گفتم، که نزد آرزو می‌روم و به همه‌اش اقرار می‌شوم،
پیش پایش افتاده، عذر می‌پرسم و بخشش می‌خواهم.
به شهر رسیده، راست به خوابگاه رفتم. در دالان نجمیه را واخورده، از آرزو
پرسان شدم.
– خاله‌اش آمده برد، – خشک گفت او، – تردد طوی داشته‌اند... در واقع،
برایت مکتوب مانده است.

«عزیز! در دل آرزوهای زیاد داشتم، لیکن وقتی خانه‌دارشویت را فهمیدم،
همه برباد رفتند... در گوشهٔ خیالم نمی‌گونجید، که بعد آن همه مهربانیها
چنین نامردی می‌کنی... اقلأً به یک خواهش صادق مان-دیگر مرا نکاب!»
شهر بی آرزو برایم خالی و بیگانه نمود، ولی جستجویش نکردم، که... آری،
به خواهش آخرینش صادق باشم.

اینک، سالها گذشتند. به خاطر مادر پیرم باز به دیبهه آمدم. به خاطر او
دل خنکیها را به خویشدوخترش فراموش کردم. اما گویا تن بی‌جانم، جسم
بی‌روحم.

پیوسته آرزو را، که آرزوی دیرین و بهین دلم گشته است، یاد می‌آرم، الم
می‌کند، که از او اقلأً رسمی نمانده است. زنی، که حالا در بستر بیمارست و از
رشک و الم یگانه صورت آرزو را پاره-پاره کرده بود، اکنون رازیست، که به
خاطر فرزند زن نو بگیرم.

...امروز به موی سرم سفیدی افتاده است و، به قولی، سفید را از سیاه فرق
کرده می‌توانم. پس چرا یاری خود را به این دخترک، که شاید همتقدیر
آرزوست، نرسانم؟ از پی او می‌دویدم و در دل می‌گفتم، که «بگذار، او و دلدادۀ
او همدیگر را گم نکنند!»
آرزوی من همین است اکنون...

آسمان نگاه کرد. شاید ستارهٔ خود را می‌جست، دانستن می‌خواست، که آن درخشان است یا... بی‌خبر از آن که مسئلهٔ خانه‌دارشوی من حل شده است، در آغوش من آرزوهای شیرین می‌کرد او.

سال خوانش هم به پایان رسید و هنگام تعطیل طوی برگزار گشت. مهمانان رفتند و خود را یکباره تنها حس کردم. چنین می‌نمود، که آرزو همچون آهن‌ربایی سوی خود می‌کشدم و من توان مقاومت ندارم. از شور و عصیان باطنم حیران بودم و به سؤالهایم، که چو آب چشمهٔ خیالی جوش می‌زدند، جواب یافته نمی‌توانستم.

ماهی از خانه‌دارشویم نگذشته، به شهر برگشتم. آرزو، بی‌خبر از بی‌وفایی من، خود را به آغوشم انداخت. و گویا جسم من باز نیمهٔ اصلی خود را پیدا کرد...

روزها می‌گذشتند. چند بار عزم بیان حقیقت حال نمودم، ولی، همین که آرزو را می‌دیدم، این فراموش می‌گشت و سخنهای شیرین معقول او از زبانم می‌ریختند. اینک، باز، با وعده‌های دروغ و بی‌بنیاد دامان محبوب دلم را پُر کرده، سوی خانه راه پیش گرفتم.

به صحن حولیمان پا گذاشته بودم، که آواز همسرم نظیره بلند شد:

— برای چه سه روز گفته، یک هفته نیامدیدی؟ من روز دراز در خانه تنها...

صدای او را شنیده، مادرم از آشخانه برآمد. نگاهش سرد بود.

— همسایه‌ها چه می‌گویند، پسرم؟ زن بچیله در خانه تنها...

خاموش به خانه درآمدم.

— دیگر نروید، تاب جدایی هم ندارم و طاقت گپ و کلاچهٔ مردم هم، —

نظیره، که از پسم وارد خانه شده بود، گریست.

اگر با همین اکتفا می‌کرد و خپ می‌شد، شاید واقعه طرز دیگر صورت

می‌گرفت. ولی...

— اگر باز مرا پرتافتی روید، من هم به خانهٔ پدر و مادرم می‌روم!

گویا برقم زد، که در خود لرزیدم.

— چه؟ فراموش نکن، که تو زن من هستی و من از تو نمی‌پرسم کجا

رفتیم را! خانهٔ پدر و مادرت می‌روی؟ مرحمت، لیکن دیگر برنمی‌گردی!

صبح زنب با پیچینگ الم‌آمیز گفت:

دخترک هم، خود را گم کرد از افتش، که چیزی نگفته، دسته جامه‌دان را رها نمود. وی، که قامت زیبا و اندام دلربایی داشت، پیش گذشته، به آشیانه دوّم برآمد و در نزد خانه‌ای قرار گرفت.

– همین جا مانم؟-ناهنجار پرسیدم من.
– بلی، – گفت دخترک، در خانه را گشاده.-تشکر، که یاری دادید.
– نمی‌آرزود... خیر، تا پگاه... واقعاً، نام من عزیز، در همین جا زندگی می‌کنم.

– من-آرزو، – دخترک، برای چه باشد، که لبخند زد.
روز دیگر در دالان واخوردیم.
– سلام، آرزو.
– سلام، عزیز.
او دیگر حرفی نگفت. تنها تبسم کرد و رفت. ولی تبسمی، که هزار معنی داشت...

بعداً زود-زود روبرو می‌شدیم. باری، برای آن که دقتش را به خود جلب سازم، شعرش خواندم، سخنان زیبای محبت‌آمیزی را، که از کتاب ترانه‌ها از یاد کرده بودم، به زبان آوردم.

– شاعر می‌شدید، آخر... چرا بناکار شدنیید؟
– بناکار شدنی بودم، شما شاعرطبعم کردید...
آرزو خندید. خنده‌اش به نظرم تمسخرآمیز نمود، ولی در اصل چنین نبود و ما بتدریج دلقرین شدیم.

شعرخوانی، سوهبتها و ناگهان روبرو آمدنها و نگاههای مفتونانه من بی‌تأثیر نماندند. اکنون نه من آرزو را، بلکه آرزو مرا می‌جست. عنیق بود، که به من دل بسته است.

شبی، که از عشق و آرزو قصر کاغذین می‌ساخت، از او پرسیدم:

– مرا دوست می‌داری؟
– بسیار!-گفت بی‌اختیار و از شرم لاله‌گون شد.
من از چنین جواپهای آرزو-این دخترک ساده و زودباور لذت می‌بردم، ولی خود می‌دانستم، که این لذت جوان بوالهوسی بود و بس. آن لحظه چه خیالها از سرم می‌گذشتند، خودم می‌دانستم و خدا. آرزو، غافل از دنیای من، سوی

ایستگاه

عین قیام آفتاب. ایستگاه سیرک سیرآدم بود. دخترک در کنج خرک نشسته می‌گریست. چهره او چندان نظر را نباشد هم، دلکش بود، موی خرمايي رنگش از وزش باد پریشان می‌شد، رویمالچه‌اش را، که روی زانووانش پرتافته بود، از یاد برده بود و آب چشمش را هر زمان با کف دست پاک می‌کرد. به خرک نزدیک آمده بودم، که دختر سر بالا کرد. نگاهش از پس پرده اشک امدادطلب می‌نمود. مرا دیده، از جا خيست و عجيب، که سراسیمه به راه درآمد. «چرا می‌گرید؟ یگان کس رنجانده باشد؟ یا پولش را برده‌اند؟» با همین فکر و خیال از پس دخترک ناشناس روان شدم. وی، گویا از کسی یا چیزی هراس داشته باشد، هر زمان خواطر آمیز به عقب می‌نگریست. عاقبت ایستاد و، به روی من چشم دوخته، گفت:

– کیستید شما؟ چرا از پس من می‌آیید؟
– من... من... چه شد به شما؟ من... می‌توانم یگان یاری رسانم؟
– نی... دختر، گویا غم و الم دل آزرده‌اش را با اشک بیرون می‌انداخته باشد، باز گریست.

– در زندگی هر واقعه می‌شود، خواهر... بگو، شاید علاجي یابیم.
– التماس، مرا آرام گذارید.
این سخن چنان قطعی صدا داد، که من لحظه‌ای دست و پا گمم کردم. در حقیقت، که می‌شود او به من و چه کار مرا به گریه او؟ اما دل، این دل کنجکا و یکرو من در خانه خود تارفت بی‌قرار می‌شد-قوه‌ای سوی دختر تيله ام می‌داد و صدایی به گوشم می‌گفت: «باید به او یاری دیهی!»
شاید در جوانی به چنین رفتار قادر نبودم، ولی امروز... چرا امروز به صدای ناعیان دل گوش ندیهم، سخن خوشی به این دلشکسته نگویم، برای تسلی دل او و دل خود کار خیری را به انجام نرسانم؟ آخر، زمانی من هم در حال او بودم...

آن سالها در کورس آخرین دانشکده تحصیل داشتم. روزی، در درآمدگاه نشسته، خزان‌ریز پس تیریزه را تماشا می‌کردم، که دخترک میانه‌قدی به خوابگاه وارد شد. جامه‌دان کلانی را کشاله کرده می‌آورد.
– بیایید، جامه‌دانتان را من گیرم، – بی‌اختیار از جا جستم.

— استا، صبورجان...—موی سفید سراسیمه دست به کیسه برد.
— ه نه، عمک، با پسر تان مصلحت شدگی، شما تشویش نکشید، — صبور تبسمکنان در را پوشید.

موی سفید، به آشخانه درآمده، پیاله چایی سرد را نوشید و، به کرسی نشسته، آه چقور کشید. پس تیریزه با شدت برف می بارید. موسیچه‌ها، بالای تُنکۀ آهنین از تأثیر برف و باران زنگخوردۀ جفس و ناجنبان نشسته، از سردی پناه می جستند. این منظره ایام جوانی، خانه گرم و نرم، زن و فرزندان قرین و مهربان را به خاطرش آورد و دلش فشرده شد. آری، چون نست طبیعت انسان— در جوانی گمان می کند، که آن زیبایی و سلامتی اش ابدیست. تنها هنگامی باطل می شود این خیال خوش، که آژنگها ناعیان به چهره اش پنجه می زنند و صد درد و رنج نبوده به جسمش می چسپد و آهسته—آهسته قوت و مدار دست و دلش نمی ماند.

رفیق—عمک، بعد مرگ فاجعویی همسرش، خود را روز تا روز تنها و دردمندتر حس می کرد. بعضاً چنین می نمودش، که نصف تن و جان خود را از دست داده است. روزهای اوّل جای نشست نمی یافت، بعد به تقدیر تن داد. ولی روزی نبود، که آن شب نحس و سیاه را به خاطر نارد. آخر، آن شب خود سر چنبر ماشین بود...

شام فرا رسید. برف هنوز می بارید. رفیق—عمک، پای دردمندش را بازاب راست کرده، از جای برخاست و به دالان درآمد. چراغ را فروزان کرد و چشمش به آیینه برقد افتاد و به چشمان کلان و چوکیده سرخ و خواب‌آلود، لبان بی‌رنگ و فشرده، پیشانی پرچین و ابرووان سفید گرهخورده اش نظر کرد و رنگ و رویش بیش از پیش زعفرانی نمود.

امروز هم نه دخترش آمد و نه پسرش. خیر، شهلا از پی روزگار و فرزندان، ولی شهباز... رود و همین خیل مُرده ماند. کی به پسر یگانه اش درد دل می کند؟ یک سر قدم خبر نگرفت—... «خیر، پگاه خودم زنگ می زنم... البته، زنگ می زنم و دلم را خالی می کنم. حالا باشد، شب را باید روز کرد...»

موی سفید، دیوار را داشته—داشته به خانه خواب گذشت و، روی ملایمکت دراز کشیده، چشمانش را پوشید. آن شب بار اوّل بعد صدمه براحت خواب رفت و خواب دید، که همراه همسرش بردم و جوان است و فرزندانشان با ناز در گردشان دو و تاز دارند...

- ...برای خرید...-حیرانی رفیق-عمک را مشاهده کنان علاوه نمود صبور.
- هه، هه... امروز یکشنبه-کو...-زیر لب گفت موی سفید، — حاضر می‌برایم.
- «ایه، خدا... با امید و آرزو فرزند کلان می‌کنی، نخورده و نپوشیده او را می‌خورانی و می‌پوشانی، شبهای دراز بیدار خوابی می‌کشی... و، آنه، عاقبت...»
- برقسان از دل گذراند موی سفید و پلتا و پای‌افزالش را پوشیده، در را قلف کرد و بازاب از زینه‌ها پایان فرآمده، به ماشین نشست.
- ماشین از صحن حولی آهسته به راه کلان برآمد. صبور-جوانمرد مله‌مو چقان، در هر موضوع سوهبتکنان، کمی هم باشد، طبع موی سفید را روشن می‌نمود.
- بازار چون همیشه سیرآدم و خرید و فروش در اوج بود. رفیق-عمک، بین رسته‌ها خیلی چرخ زده، آن قدر خرید کرد، که گویا پگاه قحطی می‌شده باشد.
- صبور، این را از دل گذراند، ولی چیزی نگفت و خاموشانه بارخلته‌ها را برده به بغاج گذاشت و به ماشین نشست و کلید را تاب داد.
- بینید، عمک، الکی راه لغژانک... یک حرکت نادرست و...-صبور معنیدار اشاره کرد.
- هه، «احتیاط-نصف حیات»، کاش همه راننده‌ها مثل تو فکر می‌کردند. خرد و کلان-سراسیمه، به کجا، خدا می‌داند...
- ضیق نشوید، عمک، هر کس احتیاط کند، به فایده خودش.
- درست می‌گویی-آنه، من احتیاط نکردم، بین، به کجا رسیدم: ماشین راندن آن سو استند، راهگردی برایم دشوار است...
- هر چیز، که در نصیب باشد، کس می‌دیده است، عمک. حالا هم شکر، که از بیمارخانه سلامت برآمدید، فرزندان-از پیتان...
- شکر، البته، شکر، صبورجان...-رفیق-عمک خواست درد دل کند، که همسرش را از بی‌احتیاطی قربان کرد، در پیروی تنها ماند، فرزندان... ولی لب گزید و خاموشی را اختیار نمود.
- صبور، ماشین را در نزد درآمدگاه مانده، تا بازاب و نفسگردان به آشیانه چارم برآمدن موی سفید تازان بارخلته‌ها را برده به دم در گذاشت و بعد رسیده آمدن و در را گشادن او همه را به آشخانه درآورده، گفت:
- خیر، عمک، من رفتم.

انتظار بود. خاموشی را تنها صدای ساعت دیوار خلل دار می ساخت و بس. بعد وفات همسر رفیق-عمک میان چار دیوار تن تنها ماند و زندگی به نظرش تیره و نفسگیر نمود. نه، پسر و دخترش همراه نبیره‌ها هر هفته خبرش می‌گیرند، مهربانند و هنگام آمدنشان منزل موی سفید از صدای خنده و بازی، شوخی و شوقون می‌دچه‌ها پُر می‌شود. آن لحظه‌ها رفیق-عمک خود را بردم و بقوت حس می‌کند، تا اندازه‌ای غمش را از یاد می‌برد. اما چون آنها می‌روند، باز وی می‌ماند و چار دیوار خانه و تاریکی و خاموشی گویا بتدریج دلش را می‌خورد...

وضعیت بین رفیق-عمک و پسرش به‌املامده او را ناعیان فشار می‌داد، خاطرش را، چه خیلی که باد تیره‌ماهی خزان‌ریزه‌ها را تیت می‌کند، پریشان می‌ساخت. کسی در این باره لب نکشاید هم، موی سفید خود را گنهکار احساس می‌نمود. این حسیات ناگوار، بعد از آن که پسر یگانه‌اش همراه زن جوانش به خانه نو کوچ بست، در وجودش لانه گذاشت.

«اگر نه، خانه سیهوجرگی آزاده را در مرکز شهر مانده، از آن ساحل خانه می‌خرید؟ در حقیقت، فرزند-دشمن شیرین...» از دل می‌گذراند موی سفید و در چشمان چوکیده‌اش اشک چرخ می‌زد.

شهباز-پسر رفیق-عمک از نوری ایرکه و یکرو به وایه رسید. پدر و مادر هر طلبش را اجرا می‌کردند. دانشگاه را ختم کرد، صاحبکسب شد، به چکه‌هایش سفیدی دمید، لیکن خلق و اطوارش مثل پیشین. رفیق-عمک به کردار و رفتار پسرش کاردار نه، ولی از خانه و در طیار، به قولی، فرار کردن و در پیرانسالی او را یکه و تنها ماندنش را تحمل کرده نتوانست و از این برخوردهای عیان و ناعیان مناسبت پدر و پسر تارفت سرد و به نظر موی سفید دیوار بیگانگی بلندتر می‌شد.

زنگ در زنجیر فکر رفیق-عمک را گسست. وی، باه زاب از جای برخاسته، در را گشاد.

– الصّلام و علیکم، عمک، – در پس در تبسمکنان همسایشان صبور می‌ایستاد.

– وه‌الیکم سلام، صبورجان، بیا، درآ.

– نه، عمک، پسران زنگ زده، خواهش کردند، که شما را بازار برم...

موی سفید لحظه‌ای چه گفتنش را ندانست.

احتیاجمندترند. باور بکن. ناوابسته از سنّ و سال و موقیشان در جامعه به مهربانی و دوستداری نیاز دارند.

زندگی به مجرای خود روان است. من چون شناور ناعهدده‌بر اختیار خویش را به امواج داده‌ام. اگر مقابل موج شنا می‌کردم؟ آیا سلامت به ساحل مراد می‌رسیدم؟

من به محبت خود آن ساعت باور کردم، که تو مثل کبوتر لانه‌ات را ترک کرده، به دوریها رفتی و رشته تقدیرت را با دیگری پیوستی. آن رشته زرین بود یا نه، خودت می‌دانی.

سالهاست، که ترا در خواب و بیداری می‌جویم، ولی نمی‌یابم. تو چون فرشته پیش چشم پدید آمده، زود غیب زدی و سیمای دلجویت در آیینۀ دل ماند.

آخرین لحظه دیدار با تو مثل یک نفس، یک مژه زدن گذشت. از تالار کنفرانس زن زیبایی به من نگاه می‌کرد. آن زن تو بودی، گویا در مکتب هستی و در صنفخانه کلان و برهوا صحبت داریم.

چشمانت همانا فتان و مخمور، ولی، از چه باشد، که محزون بودند. چشمان زن از چه محزونند؟ شاید از تنهایی؟ یا... نه، دیگر حرفی در جواب این سؤال نمی‌گویم.

مرا ببخش، که نزدت نرفتم، بلکه گریختم. از تو یا از عشق پنهان خود؟ نمی‌دانم. برای نامۀ نوشتنم، اما امضا نمی‌گذارم. بگذار ناشناس بمانم. ناشناسی، که دیر باز، شاید تمام عمر، ترا می‌شناسد.

خواب

زمستان سراپا سفیدپوش، در نکوفته، وارد شهر شد. برف، که ناگهان آغاز یافته بود، اکنون بی‌ایست می‌بارید و ذره‌هایش چرخزان بالای زمین نم می‌خوابیدند.

آن سوی شیشه در نظر موی سفید زندگی با جوش و خروش، مثل موجهای دریا ناآرام و بی‌قرار می‌تافت. آدمان، سرگرم کار و بار روزگار و بند اندیشه‌های خود، به چار سو رووا داشتند. موی سفید، آرام نشسته، کوچه را نظاره می‌کرد. در روی زمین برف‌پوش ازی به نظر نمی‌رسید، راه سپ-سفید گویا آیندگان را

خود را در دل سرزنش کردم، اما چهره دلربای تو از پیش چشمم دور نمی شد. من و خیال با هم آمیختیم، گویا ماهی به ساحل پرتافتۀ طوفان باشم، لبانم ناعیان به هم می چسپیدند و می خواستم فریاد زنم. ندای من بی صدا بود و درد من بی دوا... خود را گاهی در چاه چقور بی آب می دیدم، که نمی توانم حلق خشکیده ام را تر بکنم یا در بیابان سوخته ای، که هیچ امکان ندارم به سراغ آب بروم.

...ماه می بود. مرا به مکتب دعوت کردند. «البته، بیایید، مهمان شوید و اسرار دل بچگان شنوید. شاید نفری مثل شما دُختر شود» گفت قاصدی، که از نام سرور مکتب آمده بود. «نی» گفته نتوانستم.

تالار وسیع، برهوا. پسران و دختران از جای خیستند و سلام گفتند. آوازی شنیدم خوش آهنگ و نگاهم به چهره شناس افتاد. آیا همان دختری نیست، که در را گشاد و سؤال کرد؟ صدا در گلویم یخ بست، چشم از تو نمی کندم.

نمی دانم، صحبت طول کشید یا زود انجام یافت. به سؤالهای پسران بی باک و دختران شرمگین جواب می دادم و نگاهم بی اختیار در روی تو می لغزید، دلم دنباله گیر آرزوهای شیرین بود. تو، بی خبر از دل بستگی من، از من دور و این قدر نزدیک می نشستی...

آن روز، بر خلاف فرمان دل، از عشق ناگهانی خود به دختر جوان شرم کردم. نگاهم را از تو گریزاندم و به خود قرار دادم، که آرام دل تو، نگاه دلبرانه چشمان زیبایت را هیچ خلل دار نمی سازم...

شنیدم، که دانشجو شده ای. کاش می دانستی، که از این خبر چه خرسندی دلم را فرا گرفت! انسان عجب مخلوق پرصبريست، که به یک برده نان، یک پیاله آب قناعت می کند، یا از تقدیر جایی گریز نیست گویان به دل تسلی می بخشد. من هم چون کودک از بودن تو، اگر چه ستاره دست نارس هستی، نشاط داشتم.

لحظه تنهایی گمان و شبهه چون تارهای انکبوت وجودم را می پیچانیدند. روزها در بهر سال و ماهها شنا می کردند و پیوسته نو می شدند، اما تو همانی بودی، که حتی بودنم را احساس نمی کردی. آیا من خود را از تو دور گرفته خوب کردم؟ آیا روزی خود را به بی جرأتی یا ترسویی محکوم نمی سازم؟ آن سالها به سؤالهای خود جواب یافتن برایم امر محال بود. ولی اکنون عنیق می دانم: من تنها به خاطر آسودگی تو بی جرأتی کردم.

مردها ظاهراً هوا بلند و مغرور می نمایند، ولی باطناً از زنان به محبت

من از سرحد می‌گذرم، اما نه از سرحد عشق و عاشقی عبور می‌کنم، بلکه به همان سرحدی می‌رسم، که آن جا به نهانخانهٔ دلم آتشک افتاد.

«من به فرمان دلم، کی دل به فرمان من است؟»

قلم به دست می‌گیرم و می‌نویسم.

«سلام خانم فرشته‌خصال، که مرا نمی‌شناسی، اما من نیم عمر با تو هستم،

هر صبح با یاد تو سر از بالین راحت می‌بردارم، ولی کو همان راحت؟»

من دیگر قرار خود گم کرده‌ام و هر سحر به آفتاب می‌نگرم و می‌گویم:

«سلام، آفتاب دل من، سلام! سلام، معنای زندگی و بهانهٔ زنده بودن من!»

من می‌نویسم، تا تو بخوانی. قلم در دستم جلوه دارد و جلوه‌گاه آن روی

کاغذ سفیدیست، که با یاد تو رنگینش می‌کنم.

وقتی این نامه را از دست دخترک می‌گیری، من خطّ سرحد را عبور کرده،

جانب سرزمینی رفته‌ام، که آرزوهای خفتهٔ دل آزرده‌ام آن جا بیدار گشته‌اند.

آیا باد صبا می‌تواند صدای دل خستهٔ مرا به گوش تو برساند و خاطر چون

پرنیان نازکت را پریشان بسازد؟

لحظه‌های خوش در زندگی بی‌شمارند، ولی ساعتی را، که با تو رو به رو

شدم، آیا می‌توان فراموش کرد؟ آن لحظه چون نور وجود مرا گرمی بخشیدی.

بار نخست، که ترا دیدم، خیلی جوان بودی، ناگاه آمدی و رشتهٔ خیالاتم را

کندی.

— ببخشید، دُخترِ اسلام غیرت امروز به کار می‌آیند؟

چشمان چون آلوی سیاه و به سان اختر درخشان پرجاذبه سؤال‌آمیز به من

می‌نگریستند.

— نه، نمی‌آید.

در را، چه طوری، که بی‌جراتانه گشاده بودی، همان خیل آهسته پوشیدی.

گمانم، در یک لحظه ماه منیر پس ابر رفت.

آن لحظه به چه حال افتادم، تصوّر نمی‌توان کرد.

بی‌اختیار برخاستم و نزد تیریزه آمدم. برگ درختان را باد سبک نوازش

می‌کرد و من در روی راه، از بین آنها بی‌طاقتانه سیمای ترا می‌جستم.

«خدایا، به من چه شد؟ چرا مثل کودکی، که چه گونه داشتن قلم را

نمی‌داند، مات و حیران مانده‌ام؟ احساس کرده‌ام گرم و سرد زندگی را، به قولی

دست و پایم بند روزگار، پس چرا از یک نگاه خود را باختم؟»

درخت هم از آن همه!-پست نمی آمد وی.-درخت، که از آن همه باشد، میوه اش را هم باید همه خورد!

- کمپیر سخن بیجا نگفته است، آلوچه پزد، بعد خورید گفت، - با زرده گپ زد نفیسخاله.

- به پسر یگان حادثه می شد، چه؟

- ه، بیا، واهمه نکن، - خندیدند همسایزنها و دست افشاند، از پی کار خود رفتنی بودند، ولی از جهل همسایه لال ماندند.

سلامت یکروانه ارّه به تن درخت برد. زیر دندانهای ارّه درخت آلوچه گویا نالش می کرد. ولی سلامت نمی شنید و نمی دید، بلکه تنّه درخت را با قهر تکان هم می داد. بعد لحظه ای درخت خم خرد و آهسته بالای خاک افتاد. زنها ناراضیانه لب گزیدند.

بعضی بچه ها به سلامت کمک کرده، آلوچه را چیدند، تن و شاخه های درخت را با تبرچه میده کردند.

قریب آفتابشین آلییخاله به پیش ایوان برآمده، نه شاخ پُر حاصل جانب ایوانش دراز درخت آلوچه را دید و نه خود آن را. کمپیر از حیرت گریبان قپید. در صحن حولی کسی نمی نمود. زنها رفته اند. بچه ها دورتر از خانه، در بلندی با بازی خود آواره.

ین کار که باشد؟...این کار که باشد؟...زیر لب می گفت و هیچ آرام شده نمی توانست. «هر سال بهاران آلوچه عجب زیبا گل می کرد، سبز و نظرربا می شد، این بهار قامت دلجویش را شکستند»، ز دل گذراند آلییخاله و خیالمند و افسوس خوران به خانه درآمد. آلوچه پخته و از حاصل سرخم نه، شفق شکسته کنار آسمان در دوریهای دور لاله رنگ می نمود.

شناس ناشناس

غرچه در خیالهای خود هستم. در تصوّر پری آبی آغوش گشاده است و می خواهد مرا گرم در کنار بگیرد، ولی نمی توانم به استقبال آغوش گشاده بروم. آخر، نمی دانم، که به این حق دارم یا نه؟ آیا کسی مرا از عشقورزی منع می کند؟ می گوید، که تو کیها از این سرحد گذشته ای؟

صبور لنگان-لنگان از جای خيست و به درخت نزديک شد. سنگ از زمين برداشته، با جهل به شاخ درخت غراند. سنگ به شاخ سير حاصل آلوچه نه، به تُنکۀ پيش ايوان آلييخاله برخورد.

– خير، نهالش را شنانده باشيد، شنانديد-ديه...سلامت غضبش را فرو برده نمي توانست.

آلييخاله در محله آدم نو نه، سالهاست، که در همين حولى عمر به سر مي برد. پسرش به آرينبورگ رفت و ديگر نيامد، مقيم همان شهر شد. براي مادر پول مي فرستاد. اما از مهرباني پسر شاد نمي شد او. مگر پول از ديدار مادر بالاتر است؟ دخترش لاله هفته اي يک بار از احوالش خبر مي گيرد. از وي جاي گله نيست، شوهر دارد، فرزند دارد، از تشويش روزگار خلاص نيست.

آلييخاله درد و الم دلش را به کسي نمي گفت. با خاطره هاي گذشته نه آن قدر دور زندگي مي کرد، به قولي، اربه گران زندگي را، با عذاب باشد هم، خود پيش مي برد.

...وقتي بناکاران خانه بسيار آشيانه اشان را ساختند، هنوز کلينچک بود او. با شوهرش کوچيده آمد و اولين کاري، که کرد، شنانيدن نهال آلوچه بود. به نهال آب مي داد، بيخش را نرم مي کرد. اکنون نمي تواند، بعد از دنيا گذشتن سعيد-عمک بيچاره کمپير تنها ماند، بر زم اين پايه اش عذابش مي دهند.

سلامت-اين جوانزن سبزينۀ قاقينه رو وقتش را بيشتري در سايه درخت توت مي گذراند. چون ماکو رووا داشت. بيکار، هرچي شوهرش به خانه آرد، مي خورد و روز دراز در بيرون گپ مي فروخت، با چند همسازين کاههاي کوهنه را باد مي داد. طبيعتاً فارغ البال و ناآرام و نارضاست از زندگي.

بي اين هم سينه اش را کرم بخل و حسد پيوسته مي شکافت و اين لحظه، لنگيدن پسرش را ديده، المش بالا گرفت. خانه مي درآمد و کوچي مي برآمد. اين دفعه از خانه برآمد و چند قدم مانده، به تگ تيريزۀ آلييخاله رسيد، سر بالا کرد و نگاهش به درخت آلوچه افتاد و شتابان به خانه اش درآمد، لحظه اي پس ازچه در دست بيرون آمد.

– بيا، سلامت، از اسپ جهل فرا، بازار پُر آلوچه...قسمي خواطر آميز و قسمي هنگام خواهانه احاطه اش کردند زنها. خدا را شکر گوي، که پسرت از درخت نه افتيد. پايش لت خورده باشد، صحت مي شود.

– تا اين درخت را ريشه کن نکنم، دلم قرار نمي گيرد! حولى از آن همه،

و خرد و کلان رفت و آ داشتند. طاقه-طاقه ماشین هم به نظر می‌رسید. کمی دورتر، در کنار سیل‌راهه، که چار فصل سال سیری آب نداشت، درخت میانسال توت شاخ و برگ‌هایش را پهن کرده، گرمسپیل را فرو می‌برد و سایه می‌افکند. در سایه درخت توت زندهای حولی از تشویشهای روزگار فارغ می‌نشستند و استراحت می‌کردند. گاه-گاه سلامت، که در آشیانه پایان همراه پسر دوازده‌ساله‌اش زندگی می‌کرد، خانه‌اش را روید، خاکروبه‌اش را با قوطی کرتانی آورده، کمی دورتر از بیخ درختان خالی می‌کرد، هیمت کند، یک-دو سطیل آب هم می‌ریخت.

— های، این قدر بالا نبه راه، باز شاخ آلوچه نشکند.

صبور-پسر سلامت گویا صدای مادرش را نشنیده باشد، چابکانه بالاتر برآمد. از شاخه‌های پُر حاصل آلوچه چیده، به دهان می‌پرتافت. چنین می‌نمود، که چشمان حریصش سیری ندارند، گویا به میوه قحطی آمده باشد.

هیاهو زنها اشتهای صبور و جورهایش را دوچند می‌کرد.

— آهسته، باز پایت نلغزد.

— هه، هه، کمتر دیگر دست دراز کن، شاخ پُر آلوچه را می‌داری.

— نه، نه، فراه برای پگاه هم ماند، آخر.

صبور به شاخ سیرحاصل آلوچه، که به طرف پیش‌ایوان آلییخاله خم می‌خورد، دست دراز کرد، ولی دستش نرسید و قریب به زمین سرازیر رفته بود. او چالاکانه شاخه غفستر درخت را داشته، پای به زمین گذاشت، عنیقترش هلماس زد و پایش را لت داد. وی لنگان-لنگان قدم زده، زیر سایه درخت توت نشست. رنگ رویش پریده بود.

زدوسر این خاله نمی‌ماند، که بچه‌ها سیری آلوچه خورند، کودکایه هوششان می‌رود، — سلامت غور-غورکنان نزد پسرش آمد، — یا نهال آلوچه را خودش شناندگی؟

— هه، هه خودش، بلکه شوهرش شناندگی، وگرنه هر زمان غم آن را نمی‌خورد!

همسایزنها به هم نگاه کرده، لبخند زدند.

— بازار پُر میوه، نخواد روزتان به همین درخت مانده باشد؟-آلییخاله ناراضیانه غور-غور کرد و به خانه درآمد. پرده سفید پیش‌ایوان مثل شاخه پرگل آلوچه از باد الوانج می‌خورد.

صاحبخانه، ز من که پول گرفته است، که تو گیری؟! به خوبی از نظرم گم شو، که...»

او دیگر گوش نداد. تازان از دروازه برآمد و سوی خانه‌اشان دوید.

...صبح آواز جارچی دیهه بلند شد:

— مردم، برابید به جنازه موعمین. به را-آ-آ-آ!

خاله آمینه خواطرآمیز از خانه بیرون شد. صیاد در لب کت پایش را آویزان کرده می‌نشست.

— که مُرده است؟

— نمی‌دانم، آچه.

این دم باز آواز جارچی به گوش رسید:

— مختار بندگی به جا آورده است، مردم، به جنازه برابید.

مادر ناعیان لب گزید.

شب کیها دامان خود را غنداشته بود. روی آفتاب گشاده می‌شد، گرهِ قلب صیاد هم.

شکست شفق

آلییخاله از شوقون بچه‌ها بیدار شد. وی، در جایخاب پهلو گشته، به صداها گوش داد. خواطرآمیز سر برداشت، پایهای دردمندش را روی قالین گذاشته، بزور از جای خیست. دالان را گذشته، به پیش‌ایوان برآمد. پرده سفیدتاب تیریزه را برداشت و پایان نگاه کرد. دید، که بچه‌ها درخت آلوچه را احاطه کرده‌اند و چند نفرشان به تن آن چسپیده، با تمام قوه تکان می‌دهند، گویا توبشان بین شاخه‌ها درمانده باشد. همسایزنها با هوس به شاخه‌های کمی خمیده درخت آلوچه نگاه می‌کردند.

— باز پایمال می‌کنند، رحمشان نمی‌آید این مردمه...

صدای آلییخاله به گوش سلامت رسید، که یک سر برداشته، بالا نگرست.

آلییخاله به صحن حولی نه آن قدر کلان، میدانچه خاکش پایمالشده نظر افکند. جا-جا بته‌های سبزگون روئیده، به حسن حولی حسن ضم می‌کرد. کنار جوی درخت آلوچه قد کشیده بود و از وزش باد برگ و شاخه‌هایش سبک-سبک الوانج می‌خورد. آن طرف میدان خانه‌های بلندآشیانه قامت افراخته بودند

– برای کیف آمدی؟
 – نه، برای قرض گرفته‌ات.
 – ه، هه... قرض... درست می‌گویی، من قرضدار... لیکن پول در خانه
 آشنایم. رفتیم، از او گرفته می‌دهم، ثانی چار طرفت قبله.
 آنها به راه برآمدند. شب چادر سیاهش را بالای دارو درخت می‌گشاد. عاقبت
 نزد حولی باحشمتی ایستاده، در را کوفتند. صاحب حولی-مرد باصلابت
 جامه‌پوش در را گشاد.
 – روز تولد مبارک، شیف، و را آغوشکنان پچراس زد مختار.
 صیاد حیران ماند. «روز تولد، چه خیل روز تولد؟»
 مرد هر دو را به خانه تکلیف کرد. صیاد روی کورچه امانت نشست و
 سؤال‌آمیز به مختار نگریست. وی باشد، چون در خانه پدرش، بحضور چارزانو
 نشسته، نافارم به صیاد چشمکی می‌زد.
 صاحب خانه شیشه می و سه قدح آورد. هرسی نوشیدند. مختار نوشباد
 گفت.
 صیاد، اگر چه سرش چرخ می‌زد، خود را هوشیار می‌داشت.
 – من می‌روم، مادرم نگران، ز جا خیست او.
 – شین، کمتر کیف کنیم، من حاضر...
 مختار همراه صاحب خانه برآمده رفت.
 نه، این تحفه شیف، بی‌پول، – با لب پرخند به خانه درآمد مختار.
 صیاد با نفرت به سوزن دارو نگریست.
 – کجا رفتند شیف، خیر، خودم یک خبر گیرم، – مختار جای نشست
 نیافته، بیرون برآمد.
 صیاد خواست سوزن دارو را به دست گیرد، ولی همانا سیمای مادر و
 خواهرش و دلبر پیش نظرش آمدند و از نیتش برگرداندند. مثل شب اوله نفس
 در گلویش پیچید. سر و رویش را عرق سرد پخش کرد. باشتاب از جای خیست
 و بیرون برآمد. از هوای تازه نفس کشید. آسمان صاف بود، ستاره‌ها
 می‌درخشیدند، شیلدیرآس آب به گوش می‌رسید. از غم و غصه و خیالهای پیچ
 در پیچ گردی باقی نماند در وجودش. صدای گفتگو به گوشش رسید و او،
 چشم از آسمان کنده، آن سو نگریست.
 مختار به صاحب خانه چیزی می‌گفت. «پول می‌گویی؟-ناراضیانه داد می‌زد

مادر به پیشواز پسرش تاخت، گویا او از بیمارخانه نه، از عسکری آمده باشد. از پیشانی اش گرم-گرم بوسید، کتفانش را مالید.

شامگاه خویشاوندان و همسایه‌های نزدیک به خانه خاله آمینه آمدند. یکی صیاد را نصیحت می‌کرد، دیگری لب فرو بسته، خاموش می‌نشست.

— گپ بسیار نمی‌گویم. می‌دانی، پدرت آموزگار بود، نان حلال، که می‌خورد، آبرو داشت. چرا تو بی‌آبرو شوی؟ عقلت را به جایش مان، پی یگان کار را گیر.

قریب خفتن مهمانان رفتند. صیاد خواب نداشت. نه، وی نمی‌خواهد. آخر، در وجودش قوه‌ای را احساس می‌کند، که دل او را به حیات گرم می‌سازد. این را او لحظه به لحظه بیشتر و بیشتر حس می‌کند.

ماهی از بین گذشت. دریای زندگی با مجرای خود روان بود. دیهه با تشویش و ترددهای خود زنده و بیدار می‌نمود.

روزی صیاد با لباس آزاده و شینم روی حولی برآمد.

— هه، اکه، نزد دلبر می‌روی؟-کنجکاوانه پرسید سمن.

— نه، به خانه آنها تو و آنچه‌ام می‌روید، - خندیده گفت صیاد.

این سخن را خاله آمینه، که در پیش‌ایوان نشست، شنید.

— راست گفتم؟ خدا را شکر، عقلکت درآمده است، به طغایت رفته گویم، شادیانه دهد، - در چهره رنگپریده مادر گل خنده شکفت.

صیاد خواهرش را سویی کشیده، به گوشش گفت:

— دروازه را دررو محکم نکن، من به خانه مختار می‌روم، پولم را باید گیرم.

— ه، پول از سرش ماند، صدقه سر گو، و را از راه گردانیدی شد سمن.

— نه، خواهرم، اگر کم می‌بود، می‌بخشیدم. لیکن کرایه است، پولیست، که مادر نخورده و نیوشیده، با نیت طوی غنداشته است...

سمن از حیرت شیخ شد. صیاد به روی خواهر یک نظر پرتافت و بشست از خانه برآمد.

حولی مختار در پایان دیهه بود. وی آمد و حلقه به در زد.

شرفه پای به گوشش رسید. در باز شد. مختار روی ترش کرد.

— بیا، بیا، صیاد، نگرانت بودم.

اگر چه سخنش دوخوره بود، به گوش صیاد بسیار سرد رسید.

سحرگاه چشم گشاد و خود را روی جایخاب سفید، در خانه دیوارهایش سفید دید. به دماغش بوی دارو رسید. خواست پهلو گردد، اما مدار نداشت. گویا به دستش سنگ وزینینی حمایل باشد، که جنبیده نمی توانست. «چه شده باشد؟» روی گردانیده، نیچه‌ای را دید. دلش ته رفت.

چک-چک-چک. او چشمانش را پوشید. تپش دلش مرتب، نفسگیری اش تارفت آسودتر می شد، اما کیم-کجای دلش غش بود.

در بی‌آواز گشاده شد و دلبر و سمن به پلته درآمدند.

– آفرین، صیاد، خیریت، به خود آمدی، – گفت دلبر.

– اکه جان، به دخترها رحمت گوی. اکنون ایه دلبر نیز همین جا، همه‌اش خوب می شود. همین زمان آچهام خوراک می پزد و می آید، تو خودت را به دست گیر... خودت را احتیاط کن...

چشمان صیاد از مهربانیهای خواهرش لق آب شدند.

– طبابت می کنیم، اما ضرور است، که خود صیاد خواهش و کوشش داشته باشد، اراده مستحکمش را نشان دهد، – سخنان دلبر نیم‌خواهیش و نیمفرمان برآمدند..

– خیر، ما می رویم، – سمن عیارانه دست جنباند، – بیگانه باز می آییم.

صیاد تا دیر از در پوشیده چشم کنده نتوانست. سخنان گرم و نرم دلبر، مهربانیهای خواهر به رقتش آوردند. «اگر صحت می شدم، دیگر نمی گذاشتم، که قطره‌ای اشک رخسار مادرم را نم کند»، – آه کشید او. فکر و خیالهایش، که در کوچه‌های سر بسته بند بودند، اکنون رها می یافتند و قلبش به یاد روزهای نیک شیرین-شیرین می تپید.

بهار با نقش و نگار خود به دیهه حسن بخشیده بود. آواز گاو گوساله، صدای ماشین و تراکتور، شلدراس جویبار، غوغای بچه‌ها به هم آمیخته، موسیقی عجیبی را به یاد می آوردند. کوچۀ دیهه-پُر بچه. از آمدن مهمانان یا آدمان ناشناس در دیهه، پیش از همه، آنها باخبر می شدند.

ماشین بارکش بر راه قرار گرفت. بچه‌ها، مثلی، که زمبوره‌های عسل به گل می چسپند، گرد آن را پیچانیدند.

– خاله، صیاد-ا که م می آید.

– پسر شما، صیاد-ا که؟

– سمن، تو به دلبر چه گفت؟
 – چه هم می‌گفتم؟ گفتم، که اکهم عاشق توست.
 – من شوخی نمی‌کنم، لجام گپ را دیگر سو نکش.
 – چه، گمان کردی، که شبگردیهایت را گفتم؟ این را تمام دیهه می‌داند!
 آنچه‌ام می‌گوید-کو، این قدر آدم بی‌خانه برین کوچه به کوچه نگرد!-سمن از سؤال اکهش یکباره چون هیزم تر دود کرد.
 «آتش این ترمذک را خاموش کردن مشکل!» صیاد خود را سراسیمه درون خانه گرفت. از بیرون صدای چرس-چرسکنان سوختن هیزم شنیده می‌شد.
 صیاد بالای کورپچه دراز کشید. جسم کاهیده‌اش می‌لرزید و تمام وجودش می‌سوخت...

لحظه‌ای غنیش برد، لیکن همانا جسته از جا خیست. سیمای دلبر از پیش چشمانش دور نمی‌شد. در چشمانش آتشی درخشید. کاش بال می‌داشت و پروازکنان نزد او می‌رفت. اقرار می‌شد، که تنهایی کشید و خود را باخت، خطا کرد. اکنون امید دارد. آیا دلبر هنوز به او محبتی دارد یا در آمد گپ تسلی داد؟ صیاد این را عنیق نمی‌دانست. دلبر هم نفهمید، که با یک سخن دلرس آتش افسرده دل جوان را از نو فروزان کرد.

عاقبت واخورد او با عشق اولینش، که در آرزوهای شیرین و امید زندگی را به رویش گشاد. حس کرد، که قلبش تشنه نوازش و مهربانیست. ساعتی پیش نمی‌دانست، که از زندگی چه می‌خواهد و باید به کدام راه برود. لیکن اکنون... آن دیداربینی کوتاه تمام حیاتش را مثل زمین‌لرزه شدیدی تگورو کرد-او همزمان در میان آتش نفرت و نفس گرم سعادت قرار داشت و نمی‌دانست کدامی از کدامی می‌ربایدش..

چنان که کرم لای‌خورک خاک را می‌شکافد، درد جانکاه تن او را پاره می‌کرد. نشئه نیست، پول ندارد... او مشت به دهان برد و انگشت گزید. «اگر دلبر را نمی‌دیدم، چه می‌شد؟»

نفس در گلویش پیچید. او بی‌خود می‌شد، می‌خواست از درد جانکاه فریاد زند. در خیالش صدای بی‌صدای مادر به گوشش می‌رسید، صورت دلبر عیان و ناعیان می‌شد. او تمام قووه‌اش را جمع کرد و فریاد زد:
 – آنچه... دلبر... می‌سوزم... آب...

- سلام، دلبر.
- سلام.
- چه خیل؟ هه، چه می پرسم من، آخر، همان خیل خوشرو مانده‌ای-کوا!- خود را گم کرده و دریافته، تبسم کرد صیاد،-چون گل شکوفانی، دلبر... یاد داری، بسیار عذابت می‌دادم...
- شیرین بود آن ایام، عذابهایش هم شیرین بود...ظاهراً به خیال داده شد دلبر، ولی درحال خود را به دست گرفته، راست به چشمان مصاحبش نگریست:-بعضی گیها شنیدم...وی، یک لحظه لب فرو بست، گویا باز کیم-چه گفتنی بود، ولی به زبان آورده نتوانست و تنها پچراس زد:-خودت را احتیاط کن، صیاد.
- دختر، با آن نگاه مهربانانه و سخنان اسرارآمیز صیاد را بند خیال نمود.
- «خودم را احتیاط کنم؟ از که؟ برای چه؟»
- خیر، صیاد، کمی شتاب دارم، در بیمارخانه نوبتدارم، مکان به خود آمدن نداده، روان شد و بعد چند قدم ماندن گشته به عقب، به صیاد، که همانا خیالکنان می‌ایستاد، نگاه کرد:
- به سمن سلام بگو.
- صیاد، به علامت متتداری سر جنباند و باز به اندیشه فرو رفت. «بعضی گیها شنیدم...» چه گپ شنیده باشد؟ از اسرار دلش، یا درد بی‌درمانی، که تمام وجودش را می‌سوزد؟ سر صیاد، از یک طرف، از آن گپ دلبر به درد آمده باشد، از طرف دیگر، هنوز نشسته هستیش را به خود می‌کشید و او چه کار کردن و کجا رفتنش را نمی‌دانست.
- از پس دلبر دود و فریاد زند، که «من ترا دوست می‌دارم!» یا، به قفایش نگاه نکرده، دو-دوان رود و در خانه مختار را کوبد؟
- در دل صیاد دو اشتیاق به هم ضد غلیان داشت: یکی اشتیاق روحانی، دیگری - نفسانی. چه کار کند؟ یا از بهر هر دو برآید و نزد خواهرش رود؟ او پسمانده سیگار را به جوی بی‌آب هوا داد و راه خانه را پیش گرفت. دلش تارفت بی‌قرارتر می‌شد.
- سمن، - صدا کرد، به حولی وارد شده.
- هه.
- آواز سمن از تنورخانه آمد.

صبح دروازهٔ حولی را کوفتند.

– معلم، ها معلم... شنید او. این آواز را نیم سال پیش، وقت روی بستر بی‌مدارانه خوابیدنش شنیده بود.

پروین دستان رنگالودش را پاککنان سوی دروازه دوید. آن جا شهرت با مرد کلاهیپوشی می‌ایستاد.

– معلم در خانه؟

– درایید، حاضر جیغ می‌زنم.

مهمانان درآمدند. پدر شاگردش را به آغوش گرفت، با مرد قدبلند کلاهیپوش دست داده، و اخوری کرد.

– جناب پال صنعت‌دوستند، اثرهای رسّامی جمع می‌کنند. رسمهای دخترتان را دیدنی. پسند آید، با پول نغز می‌خرند.

پدر رسمهای در آسایشگاه کشیدهٔ دخترش را از استاخانه برآورده، پیش مهمان گذاشت.

– هنرمند بوده است دخترتان، – گفته‌های مهمان را ترجمه کرد شهرت، – رسمها زیب خانهٔ ما می‌شوند.

مهمان لفافه‌ای را به پروین دراز کرد. دختر حیران لفافه را به دست گرفت و اندیشه‌مندانه گشاد و، بار اول محصول زحمتش را دیده، بی‌اختیار تبسم کرد.

از نظر مشاهده‌کار پدر نهران نماند، که شهرت با مهر سوی پروین نگاه می‌کند.

جان خریده

صیاد آه چقوری کشید و از کیسه سیگار برآورده آتش داد. بعد سر بالا کرد و... نفس در گلویش یخ بست: کمی دورتر، از روبرو دلبر می‌آمد؛ همان دلبری، که همراه می‌خواندند، بعد درسها خماری‌اش می‌شد و پگاه، در مکتب باز غمش می‌داد-دفتر و کتابهایش را پنهان می‌کرد، کاکلانش را می‌کشید یا نامعلوم به تکی کرسی می‌بست...

به دلش آتش افتاد، همان آتشی، که با گذشت سالها رویش را پردهٔ خاکستر پوشیده بود و اکنون رنگ گرفته، از نو شوعلور می‌گشت.

وی، بی‌خودانه چند قدم مانده، به دختر نزدیک شد.

مادر حس می کرد، که این مهر چون نور قلب پروین را روشن می ساخت، روحش را نوازش می کرد، برایش قیمت آفتاب جانبخش آسمان را داشت. در باطن دختر قوه ای نهان بود، که او را آرام نمی گذاشت، خون گرم را در شریانش به جوش می آورد.

روزی پروین سیرکنان به نگارخانه درآمد. درآمد و به دماغش چون در خواب بوی رنگهای هر خله زد، دلش خوشحالانه تپید. مردی، در کنج تالار نشسته، از منظره نسخه می برداشت.

— مرا به شاگردی قبول می کنید؟— گفت به او، از صورتهای روی دیوار چشم نکند.

— رسم کشیده می توانی؟

— هه... پاسخ داد او و دمی خیالکنان ایستاد، — یگان ده لوحه دارم.

— نغز-کو. پگاه بیار، می بینیم.

وی رسمها را آورد.

— بد نه، دستت راست شده است، شاید به نمایش هم گذاریم، — وعده داد

رستم.

هر صبح پروین به نگارخانه می آمد، با امید می آمد. رستم شناس را می دید، اما او، گویا از وعده اش پشیمان شده باشد، خود را بیگانه نشان می داد.

پروین را الم می آمد. خانه می رفت و لوح را راست می کرد. باز قلم به دست می گرفت. گاهی اشک در چشمانش حلقه می زد. از همه دوری می جست.

شامگاهی، از مادرش اجازت پرسیده، به کوچه برآمد. آفتاب میل غروب داشت و کوچه های شهر چراغان بودند. راهروان تا لب دریا آمد. در خیابان ساحل همان رستم را دید.

— سلام، مرا شناختید؟

— هه.

— وعده داده بودید، که...

— پگاه بیا، مصلحت می کنیم، حالا، معذرت، شتاب دارم، — سخن دختر را

برید رستم.

پروین حیران، مثلی، که در بیابان تفسان تشنه لب کوزه پر آب را در چنگک حمایل می بیند، ولی دستش به آن نمی رسد، بی علاج ماند.

عمک زاده اش است؟ یا همسبکش؟ نه، وی پرده را از روی رسم نمی بردارد. بگذار آدمان گمان کنند، که پروین پرده خیال یا صورت درد را روی کاغذ آورده است. مشغول کار بود، که دختر جیغش زد.

– میلش، رسم کش، اما این قدر به دریای خیال غوطه نزن. کمی صبر کن. چه آرزوها چون نکهت گل نوشکفته در قلب دختر نهان بودند. شبها در خوابش بوی رنگ را حس می کند. در گشاده استاخانه... کاغذهای پریشان را پیش نظر هویدا می بیند. باد می وزد و کاغذهایش را هر سو می پرازد، سوی آسمان نیلگون می برد، وی آنها را داشتنی می شود، اما دستش در هوا معلق می ماند.

پروین بیدار می شود و خود را در کت بیماری می بیند. حس می کند، که عافیت یافته است. سوزش زیر سینه، که دردآمیز بود، آهسته-آهسته به سوزش دیگر بدل می شد. سوزشی، که دل را گرم می کند تمام عالم به چشم زیبای و پرچلا می نماید.

روزها می گذشتند. سلامتی پروین به، رنگ رویش سرخ، گویا در آسمان دلش آفتاب برآمده باشد، چشمانش برق پاش گردیدند. وی هر زمان با خیال تبسم شیرین می کرد.

روزی، که جوابش دادند، کاغذهایش را جمع کرد و بار اول نزد آینه برقد رفته، با هوس به آن نگریست. «من دیگر بیمار نیستم، – خندید او و حسن خود را تماشا کرده، ذوق برد، کنون پرده از روی رسم بردارم هم، می شود».

پروین همراه پدرش به خانه اش آمد. همان بی قراری پیشین در هستیش احیا شده بود.

– پزمان شدم... شب و روز در پیش نظرم-مکتب.
– نه، دخترم، اقلأ یک سال دم می گیری، – خواهش کرد پدر.
– پدرت راست می گویند، باید کوفت بیماری براری، به کار خانه هم دست نرسان، فرود مادر.
– میلش، به مکتب نمی روم، لیکن اجازت دهید، که رنگ و مو قلم همراهم باشند!

«قلم سحر کرده است بچی، ز دل گذراند مادر، – مهر این هنر به مغز-مغز استخوانش جای گرفتگی».

– چه گپ، شهرتجان؟
– پروین... بیمار شده است؟
پدر آه بدرد کشیده، خاموش ماند.
عیان بود، که شهرت باز چیزی گفتن می‌خواهد، ولی استحاله می‌کند،
سخن مناسب می‌جوید. عاقبت گفت:

نه پول، – شهرت دست به کیسه برد، – به معالجه برید... فقط...
معلم، ناعیان آب چشمانش را پاک کرده، به چهره شهرت نگریست: «فقط
چه؟»

– فقط به کسی نگوئید. این قرض نه، پاداش خدمت‌هایتان... پدر و مادرم در
صدمه هلاک شدند و شما جایشان را گرفتید، تا من به وایه رسیدم، چه قدر
زحمت کشیدید.

معلم، دست برداشته، دعا کرد. دسترخوان انداخت، قالین میراثی را، که بازار
می‌برم گفته، رسنیچ کرده بود، پیش پای شاگرد گشاد.
«الها، قالین را گیرد، که از خجالت برایم»، ز دل گذراند، ولی شهرت رد
کرد:

– پیچانده مانید، معلم، پروین از معالجه برگردد، پای‌انداز می‌کنید.
– برای خاطره اقلأ همین رسمها را گیر، – معلم از اثرهای پروین دو
صورت منظروی را جدا کرد، – نشان سپاس من و پروین می‌شود.
شهرت به حیرت افتاد.

ین کار دخترتان؟ رستم حقیقی شده است-کو!
– بلی، – حرف در گلوی پدر درماند و دیگر سخنی گفته نتوانست.
معلم و زنش کورپه‌ها را ته کرده، بالای صندوق پرتافتند، قالین را، که بازار
بردنی بودند، به جایش ماندند و جامه‌دان پروین را برداشتند.
– تختۀ رسم را گیرم؟-از تصمیم پدر و مادر آگاه شده، پرسید پروین.
– نگیری، بهتر. هوشت به رسمکشی شده، طبابت را فراموش نکنی باز.
– رسمکشی دردم را سبک می‌کند...

پروین در آسایشگاه مفتون طبیعت سحرانگیز اطراف شد. مدار گرفت،
تخته‌اش را برداشته، بیرون برآمد. رسمهای عجایب، ماهیچه‌ها در آیینۀ آب،
درختان خمزده، گل‌های بهاری و طرح روی جوانی پس پرده. او کیست؟

«خیر، یک در بسته و صد در گشاده» گفته‌اند، - با امید تبسم کرد او و زنش را گرفت و به خانه خویشاوندانش رفت، حلقه به چندین در شناس زد.
- بیایید، بیایید، کدام شمال پراند؟-خوشگویی کرد پسر طغایش ادهم.
- شمال محتاجی، - گفت مادر، - دخترم بیمار، او را به شهر دور بردن درکار. پول ضرور شد.
پدر دید، که رنگ روی ادهم کند، همراه زنش اندیشمند از حولی برآمدند.
«پول کجا، روز دراز زیر آفتاب می‌شینیم و بزور نانپولی می‌یابیم» جواب همه یکرنگ صدا می‌داد.
«بین-ا، گویا مصلحت کرده‌اند» گفتنی شد به زنش، ولی خودداری کرد.

شب خوابش نبرد. در جایخاب پهلو می‌گشت. خدایا، از کجا پول یابد؟ یا به خانه شاگردهایش رود؟ نه، دلش راه نداد. اگر طمع گمان کنند، از خجالت می‌مورد او. سی سال معلمی کرده، ریزه‌ای از خان شاگرد نخورده‌است و... وی با الم نگاه از تیریزه کند و تختمان را دید. چند کورپه نو و یک قالین میراثی به چشمش افتاد. یک لحظه خرسندی کرد... هه، هه، همه‌اش را می‌فروشد، کتابهایش را می‌فروشد، بگذار خانه عریان شود... ولی دخترش شفا یابد، چه خیلی دختر گفت، گل چهره‌اش از نو شکوفد.

صبح صالحان زنش را جیغ زد.

- آچه پروین، قالین را پیچان، کورپه‌ها را بردار، بازار می‌رویم.

- به تنور نان بسته‌ام، نانها را کنم...

بعد لحظه‌ای در حولی را کسی تق-تق زد.

- معلم، ها معلم.

پدر دم در برآمد.

- ه، شهرتجان، بیا، پسر... کی آمدی، آخر، تو در روسیه بودی-کو! اگر

می‌دانستم، که آمده‌ای...

نی-نه، وی دیگر حرفی گفته نمی‌تواند. آخر، پول نگفته، چون لخره سرخ

شد.

- شما را خبرگیری آمدم. خواب دیدم، گویا کودک باشم، دست نوازش به

سرم مانده‌اید. بینم، پدرم از دور به شما نگاه می‌کنند. دلم به یاد پدر، آمدم، که

هر دو به سر قبر پدرم رویم، معلم... یک گپ شنیدم، راست باشد؟

چشمانش را پوشید. حس کرد، که در بالای لبانش قطره‌های عرق پیدا شده‌اند. یا اشک بودند آنها؟.. و همانا وجودش را بی‌حالی فرا گرفت.

- چه شد، دخترم؟- سؤال کرد استاد، - بناگاه-کو خیالی رنگ به دهان نبرده باشی؟

- نی...

او بی‌حالانه چشمانش را پوشید.

استاد دُختر جیغ زد. دُختر گفت، که باید پروین را به بیمارخانه ببرند. ششش-ورم، راه نفسش-بسته.

پدر و مادر پروین هم رسیده آمدند.

- چه شد به دخترکم-؟! من کسل شوم، نمی‌شود، تا تو کسل شدنه؟-به سر دختر خم شده می‌نالید مادر. پدر دُختر را کنارتر برده، با آواز پست چیزی پرسید. دُختر کتف درهم کشید. وی هنوز چیز عنیقی گفته نمی‌توانست.

از همان روز به چهره پدر ابر خیالهای سنگین سایه افکند، وجود مادر را غم چون تار انکبوت پیچاند، گویا اشکش درمان بود و درد را از وجود دخترش بیرون کرده می‌توانست، که می‌گریست و می‌گریست.

به همین منوال هفته‌ای سپری گشت.

روزی دُختر پدر و مادر پروین را به اطاق کارش دعوت کرد. نقشه روی لوحچه سیپ-سیاه را، که در آن رخیهای روشن و کیم-چه خیل داغها عیان بود، نشانسان داد، گفت:

- بختتان آمد کرد، از ورم نیچه‌های شش آثاری نمانده است. اما خاطر جمع شدن در کار نی. به گرم چشمه می‌برید... اقلأ ده-دوازده روز باید طبابت کند... خدا خواهد، گل روی دخترتان از نو می‌شکفد.

دل پدر کمی تسکین یافت.

لهی، گفته‌اتان شود...-بزور پچراس زد، که دلش از الم پُر شده بود.

از بیمارخانه برآمدند و به خیال رفت. برای به معالجه بردن پول لازم، خیلی پول. اما...

پوله خودش کنی؟ روز دراز درس می‌گوید و معاشش برای نان بزور می‌رسد. زنش-بیکار. پیش قالین می‌بافت، اکنون در فابریکه بسته، گویا همه را طوفان مدهشی روفته باشد، در آن جایی همیشه پرآدم و پُرتردود کسی را نمی‌بینی.

حقیقت دیگر. نمی دانست، که در نیمه راه عمر رو به دنیای آرزوها از درد بالین می گزد و کورپه از پر قو سبکتر برایش وزین می کند.

زرینماه بود. در آسمان ابر سیاهی پیدا شده، روی آفتاب را گرفت و باران بارید.

– صورت باران کشم؟- به خود سؤال کرد پروین و به دم در برآمده، به آسمان نگریست، – چنان رسمی شود، که...

پروین از تماشا سیر شد. اندرمان به حسن رشتباران بی خیر ماند، که نمی به مغز استخوانش رسیده است. اگر چه هوا هنوز سردی سخت نداشت، در وجودش الماس یخ را احساس کرد. احساس کرد، اما تن نداد. جزودان گشاد و قلم گرفت و، در پیش ایوان خانه بی بی ایستاده، کاغذ رنگین کرد. ابر دامن می افشاند و باران می ریخت، هر قطره آن چون آهن ربا وجود پروین را به خود می کشید و دلش را به رقص می آورد.

یه، بی عقلک بی بی... تماماً تر شدی و باز در شمالره ایستاده، رسم می کشی! – آواز مادر کلانش را شنید او.

– حاضر... بی بی جان... – سخن در دهانش در ماند، سلفه اش گرفت و حس کرد، که گلویش می سوزد.

– درآ، من حاضر کورپه می پرتایم، گرم می شویی.
وی به خانه در آمد. مادر کلان به تگ دیگ الاو ماند.

– لخچه شود، به صندلی می اندازم.

وی نیم کاسه اتاله آورده، گرم-گرم به پروین خوراند. سلفه ماند، اما سوزش زیر سینه گم نشد. پروین، به درد نگاه نکرده، روز دیگر به مکتب رفت. به کرسی نشست، ولی... درد خروج می کرد. گمانش چند دقیقه هم نشسته نمی تواند. «کمی طاقت کنم، همین زمان بیرون می برآیم. استاد، که وظیفه را فهمانیدند...» مکتب رسامی مقرر نی. آن جا درس می خوانی، ولی بیشتر خامه و موقلم روی کاغذ می کشی، به آسمان می نگری و پاره های ابرها را اشتر دوکوهان می بینی، بعد ابر بدل می شود و گاه بز کوهی پیش نظرت می آید و گاه غرم پخته، گاه آدم برفی و گاه پهنای بیکران سپ-سفید.

بادخان تیریزه گشاده بود. از آن باد وزیده، به درون می در آمد، بر کاغذ را می برداشت و زلفان پروین را مهین-مهین پریشان می کرد. وی لحظه ای

رنگهای سرنوشت

دختر آرزوی را چون نهالک نوبر در مزرع دل با مهر می‌پرورید. خیالهای کودکانه‌اش چون انوار آفتاب آسمان صاف در امواج دریا روی کاغذهای سفید عکس می‌یافتند.

«به که رفته است پروین؟-خیال می‌کرد مادر، - در اجداد ما رسمکشی نبود-کو! یا این هنر خداداد باشد؟»
وی با هوس به روی دخترش می‌نگریست و در تبسم لبان او شادی بی‌اندازه را حس می‌کرد.

روزها تُرنسان می‌گذشتند، اما ناعیان و بی‌نشان نبودند. این نشان در چهره، در وجود پروین عیان می‌شد. قد رسا و چهره زیبایش دل می‌برد. وی به دلش بدی را گنجانده نمی‌توانست، با همین دل به اطراف نگاه می‌کرد، دیده‌هایش را روی کاغذ می‌آورد. می‌خواست رستم باشد، پاره کوه، دریای پرآب، گل و بلبل را دلربا عکس کند.

نصف روز، نامه کمال در دست، نزد مادر آمد و بی‌باکانه راز دل گفت:

- به مکتب رستامی درایم، آچه؟

- میلِت، دخترم، اما... پدرت خوبتر می‌دانند.

او، چون چوچیک زار زیر قنات، نگران پدر شد. آرام و قرار گم کرده بود، پیشش کاغذ سفید و قلم تیز یکرنگ و به حرکت می‌ایستاد. «پدرم راضی می‌شده باشد؟-تپش بی‌ربط دل این مضمون را داشت:-هه... نی... هه... شاید...».

پدر، که به استعداد دخترش باوری داشت، اجازه داد و پروین رفت، گویا پروازکنان رفت، چون اکنون بال آرزوهایش گشاده بود. «رستامی ادبیات‌شناسی نه، که فقط با خواندن به مراد برسی... رستامی مشق، از پرده سیاه رشته پرچلا جدا کردن، لپش آب را دیده، سنگهای مجلای زیر دریا را روی کف داشتن است» می‌گفت استاد، که به غیرت او مفتون شد.

حرف استاد به گوش پروین چون شعر می‌رسید، هر سخنش آهنگ داشت و بسیار گوش‌نواز و دلکش بود. «چه خوشبختی!» - می‌گفت او در دل و قلبش از فرح و شادی لبریز بود و در صحرای خیالهای رنگینش سبزه‌های دلجوی زندگی می‌دمید. پروین گمان داشت، که زندگی برایش تحفه گرانبها، ادانشونده، بلکه یک‌عمری بخشیده است، اما نمی‌دانست، که گمان دیگر است و

بابای من، هه، باباکلان تو، بسیار پرنددوست بودند، بیدانه‌های جیغی و جنگی زیاد داشتند. روزی باباکلان تو هم رفته، از مرد دانشمند درک پسرشان را پرسیدند. آن کس گفته‌اند: «آ، تو این قدر جانور را در قفس نگاه می‌داری و باز امیدواری، که پسر ت از جنگ برگردد؟»

رحمتی باباکلانت آمدند و همه بیدانه و صعوه‌ها را از قفس آزاد کردند. باور می‌کنی، که بعد از یک ماه پدرم به خانه آمدند؟!

نقل مادر چنان تأثیر کرد، که سمندر چند لحظه خاموش و بی‌حرکت ماند. بعد: «اگر دیگر کس می‌گفت، افسانه می‌پنداشتم، لیکن چه خیل به شما باور نکنم؟» گویان کبوتر را از بند رها کرد و به پیش‌ایوان برآمد.

لحظه‌ای نگذشته، پترآسزنی کبوتر را شنید مادر و، به پیش‌ایوان برآمده، منظره دهشتناکی را دید. کبوتر بیچاره در دهان یک گربه قناتک می‌زد. سمندر هم دست و پا گم کرده، نمی‌دانست، چه کار کند. چندی با هراس به آن منظره مدهش نگریست و بعد، تازان از زینه‌ها فرآمده، در همسایه را کوفت: - عمک، گربه‌اتان کبوتر مرا خورد...

- خیر یک کبوتر بوده است-دیه. کوچه پُر کبوتر، - همسایه بی‌پروا در را به روی سمندر پوشید.

سمندر گربه را بس کرد، گویا آب دیده‌اش یخ بسته بود. با الم به بیرون تاخت. گربه آلکی کبوترک را فرو برده، عیارانه لب می‌لیسید. سمندر سنگی را از زمین برداشته، سوی آن انداخت. جرنگاس شکستن شیشه تیریزه همسایه به خود آوردش و المش دوچند شد و بلندتر گریه کرد.

- خیز، بچم، گربه نکن، عیب تو نه، - آواز مادر می‌لرزید.
- به این من گنهکار، آنچه احتیاط کرده نتوانستم. حاضر گربه را می‌دارم
و...

- نه، پسرم. گربه را گشی هم، کبوتر زنده نمی‌شود. زندگی همین خیل...
چه علاج، که بعضاً از دست آدم کاری نمی‌آید...

سمندر، به سخنان آخرین مادر سرفهم نرفته باشد هم، گویا کمی تسکین یافت.

- من دیگر هیچ گاه پرنده‌ها را در قفس نگاه نمی‌دارم، آنچه جان، - آهسته گفت او، چشمان اشک‌بارش را به رخساره پرسیریشک مادر جفس کرده.

- آچه، من کبوتر داشتم.
 - راست می‌گویی؟
 - هه، بینید، چه خیل زیبا...
 مادر از دست پسرش گرفت.
 - بیچاره کبوتر، از افتش لاپین زده است. دارویو درمان کردن درکار.
 مادر کبوتر را به پسرش داد و به خانه دیگر گذشت. لحظه‌ای پس داکه
 آورده، پایی خونشار کبوتر را بستند. جانورک نادان در تلواسه بود. می‌خواست از
 دست پسرک رها بیابد. نگاهش امداد می‌جست.
 - آچه، در خانه نگاه و بین کنم، میلش؟
 - کار خوب می‌کنی، پسر، صواب می‌شود.
 اکنون سمندر در خانه بیکار نمی‌نیشست. به کبوتر آب و دان می‌داد،
 ساعتها با آن بازی می‌کرد. روزهای اول کبوتر نمی‌خواست در خانه با پایی بسته
 باشد، لیکن، رفته-رفته، مثل مرغ خانگی عادت کرد.
 ماهی پس شفا یافت آن. دیگر نمی‌لنگید، ولی سمندر از ریسمان رهایش
 کردنی نبود. کبوتر رو-روی قالین خانه می‌دوید، گاه-گاه قنات می‌یازاند، خود را
 به هر طرف می‌زد. می‌خواست پرواز کند، پرواز بلند، در آسمان مصفاً بال و پر
 زند. آخر، فضای بیکران، هم‌جنسهای نکوکار و مهربانش را پزمان شده بود. اما
 ریسمان پایش پریدن نمی‌ماند.
 روزی دل مادر به حال کبوتر سوخت و به سمندر گفت:
 - بیا، پسر، کبوتر را سر دهیم.
 - نه، مادر جان.
 - آیا می‌دانی، که جانور را بی سبب در خانه نگاه داشتن گناه است؟
 - همه نگاه می‌دارند-کو؟
 - تو به دیگران تقلید نکن. بهترش، یک قصه شنو. بعد - اختیار.
 مادر آه چقور کشید.
 - سالهای جنگ بابای ترا هم به فرانت گسیل کردیم. جنگ به آخر رسید،
 اما از آن کس درک نبود. در دیهه‌مان مرد دانشمندی زندگی داشت. آنهايي، که
 فرزندانشان به جنگ رفته بودند و درکشان نمی‌شد، به نزد آن کس رفته، درد
 دل می‌کردند.

«چه بی‌رحمی؟-گذشت از دلش، - در یک قفس سی-چل صعوجیه جای کرده است-!»

- های اکا، چرا در یک قفس تنگ این قدر صعوه را جای کرده‌اید؟
فروشنده چنان پیسانده به سمندر نگاه کرد، که گویا همین زمان به بناگوشش شیپاتی هم می‌زده باشد.

- بیا، رفتیم، چه شیخ شدی؟-آواز مادر او را به خود آورد و سمندر، به اطراف نگریسته، قفسهای از آن تنگتر و پُرپرندتر را دیده، بیشتر ضیق شد و به حال جانورکان دلش زیاده‌تر سوخت. به سمندر چنین نمود، که اگر خداوند به آنها زبان عطا می‌کرد، هر راهگذری را دیده، به آه و ناله می‌درآمدند: «ما را آزاد کنید، قفسهایمان را شکنید!»

- چه گپ، پسر، وضع بیجای سمندر را دیده، پرسید مادر خواطر آمیز.

- آچه، ببینید، صعویکان را چه خیل عذاب می‌دهند.

- مان، کاردار نشو. از دست تو چه می‌آید؟ خدا خودش انصاف دهد...

هر دو خاموش بازار پرندوها را ترک کردند. اما جانورکان از پیش نظر سمندر دور نمی‌شدند. آنها با تهلکه می‌تپیدند، گویا گلویشان را فشرده باشند، بزور صدا می‌دادند.

- صدای کبوتر برین... کبوتر پرشکسته‌ای، که در خانه ما پناه یافته بود...

آن ایام، اگر چه سیربارش آمد، یک سحر آفتاب از میان ابرهای تاره-تاره نورهای خویش را بیدریغ به اطراف می‌پاشید. باد فارم پرده حریر و سفید حجره خواب سمندر را الوانج می‌داد.

- سمندر، خیز، که به مکتب دیر می‌مانی، - گفت مادر، که سبخانه طیّار می‌کرد.

عادت شده بود به او، که از جایخاب می‌خیست و به پیش‌ایوان می‌برآمد و، چند لحظه هوای تازه خورده، بعد دست و روی می‌شست.

به پیش‌ایوان برآمد و چشمش به کبوتری افتاد، که در کنجی یکپهلوی می‌خوابید. از رنگش معلوم، که کبوتر خانگی نی. از دل گذراند، که اگر بی‌احتیاطی کند، پریده می‌رود. با همین اندیشه یک خیز زده آن را به دست گرفت. کبوتر ناله حزینی برآورد و دست سمندر همانا گرمی را حس کرد-پایی جانورک خونشار بود.

روشن پیش جوانزن سر خم کرد.
 نازنین گریست. روشن خواست، که از جا خیزد و این موجود نازک و نازنین،
 این موعجیب آزار عمربادش را به آغوش بگیرد، ولی همانا از دل گذراند، که به
 این رفتار بی‌روپانه حق دارد آیا؟ بنا بر این، کرخت و گرنگ در جایش
 می‌ایستاد و چه کار کردنش را نمی‌دانست.
 لحظه‌ای پس نازنین از جای خیسته، نزد تیریزه آمد، زمین برف‌پوش را دید
 و وجودش از سردی لرزید، برگشت و خود را وزنین به روی کرسی پرتافت.
 «بوه‌جان»، – شنید او صدای دخترکش یا قوتای را، که گویا دستکان
 دادرچه‌اش را داشته، سوی او می‌آمد.
 نازنین گوشه‌هایش را با کفهایش پوشید، اما دستانش گویا مدار نداشتند، که
 بی‌اختیار به روی زانوهایش افتادند...
 روشن مات و مبهوت از در برآمد.
 صبح دیگر نازنین به پلتهٔ چهارم نه چون نازنین زمانی شیدا، بلکه چون یک
 دختر عادی وارد شد.

قفس

سمندر دکانها را کنجکاوانه تماشا می‌کرد. رستهٔ دکانها به هم پیچیده بود و
 ترتیبی نداشت. مال بی‌حساب: نان هم هست و کورته هم، داس و بالغه هم
 هست و تبر و تیشه هم... مرحمت، همه‌اش هست.
 – سمندر، بیا، به آشیانهٔ دوم براییم، – صدای مادر رستهٔ خیالات پسرش را
 کند.
 هر دو با زینه‌ها بالا برآمدند. فروشنده‌ها از دو جانب طوطی‌وار تکرار
 می‌کردند:
 – صعوه می‌خرید یا کبوتر؟
 – مرغ خرید، ارزان می‌کنم، کفالتش قتی...
 – صعوجه سه سامانی، گیرید، پشیمان نمی‌شوید...
 سمندر، با هوس به پرنده‌های رنگارنگ نگاهکنان، چشمش به قفسی افتاد،
 که در یک کنج رستهٔ پرنده‌ها می‌ایستاد. جانورکان آن از تنگی جای علاج
 جنبیدن نداشتند.

طغای جابر از جای خیست. چند قدم گذاشته، به ستون تاک رسید. آن را آغوش کرد. پدر نازنین حیران شد. این چه کاری، که او می‌کند؟
 - نخواد پیشانیم شور باشد؟-وی سرش را به ستون تاک زد، -ه-واه، من به جبینم چه می‌گویم؟! -آخر، من به او وعدهٔ مردانه دادم، که...
 از تیریزهٔ نیموا سر سه دختر نمایان شد.
 - بین، نازنین، مرد کپه-کلان می‌گرید.
 دخترها از ترس چه کار کردندشان را نمی‌دانستند. پدر نازنین کرخت، گویا هیکل سنگین باشد، از جای نمی‌جونبید.
 مرد، هیچ نه، که آرام شود. فغانش گویا به آسمان می‌رسید و عکس صدا برگشته به زمین می‌آمد. مرد در حقیقت گریه می‌کرد، چنان گریه می‌کرد، که سنگ می‌شنید، آب می‌شد!
 نازنین خود را گم کرد. برآید و گوید، که رازیست؟ نه، او این گپ را گفته نمی‌تواند. آخر، وعده داده است، که منتظر می‌شود. نبراید، چه؟ دلش در کیم-کجا، با روشن، خودش-این جا میان آب و آتش.
 او را به حال زار مرد گریان رحم آمد. غرور، شاید یکروی دخترانه در دلش به شفقت ناعیانی تبدیل یافت.
 وی خیست و بیرون برآمد.
 - گفتهٔ شما شود، ین سخنها را نازنین چه خیل به زبان آورد، خودش ندانسته ماند.
 لحظه‌ای حولی را خاموشی فرا گرفت. شهربان و نازنین را به آغوش کشید. زلفیه از حیرت چه کار کردندش را نمی‌دانست.
 - این چه کار کرده‌ات؟ روشن آمده ماند، چه می‌گویی؟
 نازنین جواب نداد.
 مهمانان شادانه در ماشین را گشادند و زنها قطار تحفه‌ها را به خانه درآوردند...

روشن به ساعت دستش نگریست.

- نیم سال انتظار بودم، نیم سال...

- ببخش مرا، جانم، برای دیر کردنم ببخش...

و، گشته و برگشته، گفتهٔ پسر را تکرار می‌کرد: «جابر» گیرم، نازنین را می‌گیرم، اگر نه، عمرم بگذار، بی زن گذرد، می‌گوید.»

تعطیل زمستانه بود. چاشتگاه دروازه تق-تق شد. نازنین مادرش را جیغ زد.
— برابری، از افتش، باز همان خواستگارهای شلقین آمدند.
مادر رفته در را گشاد. آن جا دم در شهربانویو زلفیه می‌ایستادند.
صلّام و علیکم، خاله‌جان. نازنین در خانه؟ پیمان شده، خبرگیری آمدیم.
نازنین آواز دوگانهایش را شنیده، با امیدی، که یگان خوش‌خبر آورده‌اند،
دو-دوان به پیشوازشان برآمد.

— روشن خواستگار فرستاد؟-پرسید زلفیه، لب به گوش دوگانه‌اش جفس کرده، - یا هنوز هم مثل ماهی خاموش است؟
نازنین آه کشید.

— نیامد، دوگانه‌جان. اگر می‌دیدم، گپ دلمه یکایک می‌گفتم. یا دودله شده باشد؟ پس چرا تأکید کرد، که منتظر باشم؟
دخترها از پس نازنین به خانه درآمدند. آنها شوخیکنان می‌خندیدند. آواز
جرنگاسی زلفیه بیشتر شنیده می‌شد.

صدای ماشین گلولی نازنین را گویا بوغی کرد.
— باز آمدند، - زیر لب گفت او به زلفیه، - به گفت مادرم، آستانه‌امان را
آخورچه می‌کنند، اما از روشن درک نی.
از دم در صدای مردانه شنیده شد.
— دداش، برابری-چه، مردها آمدگی.

پدر نازنین، جامه سر کتف پرتافته، بیرون برآمد.
— نگویید، که ما باز آمدیم. آمدن می‌گیریم. ما ناامید نی. راضی شوید، که
طوی کنیم، - مرد میانسال با پدر نازنین دست داده، واخوری کرد، - شما-پدر،
باید فهمید، که جبینم به امید من. تا راضی نشوید، من از درگاهتان نمی‌روم.
موی سفیدی، که همراه مرد میانسال آمده بود، به لب کت امانت نشسته،
دست به دعا گشاد.

— الها دل صاحب دختر را چون پخته نرم کنی و ما سربلند به جبینمان
خبر خوش بریم.
اما پدر سخن خوش نداد.

– شاید پی برده‌اید... به من خیلی معقول شما. به مادرم هم خوش می‌آیید، فقط...

– چه فقط؟

– من به اسپیرنتوره درایم و شما دانشگاه را ختم کنید. آن وقت... وعده دهید، که مرا منتظر می‌شوید.

او به دختر لفافه‌ای را دراز کرد.

– هنوز خواندن در پیش، – با قطعیت گفت نازنین، – شما خواطر نشوید. او، دیگر چیزی نگفته، تازان با زینه‌ها بالا برآمد و در کنجی ایستاده، کاغذ را باز کرد. از سطرها، که با همان خط آشنا نوشته شده بودند، چشم کنده نمی‌توانست. چه سخنهای زیبا، دلنشین، در هر کلمه یک جهان محبت گوارا نهفته...

اگر چه غرور بالا می‌گرفت، از فرح دلش لبریز شد. گمان کرد، که همین حاضر در باغستان وجودش نسیم فارمی وزید و دلش مثال گل شکفت... بیگاهی نازنین، قریب به حولیشان رسیده، مشاهده کرد، که دروازه گشاده بود و در دم در «ولگا» سفیدی می‌ایستاد. روی کت دو زن میانسال خوش لباس ناشناس نشسته بودند.

نازنین سلام داد و به خانه درآمد. مادر، از سبد نان گرفته، روی دسترخوان سیرگل می‌گذاشت.

– خواستگارها آمده‌اند. جابر فرستاده است، شناختی، از گذر بالا. ها، پدرش یک کلان سودا است-کو. می‌گویند، که ترا در طوی طغایت دیده معقول کرده است.

نازنین، بی‌اختیار تاب خورده، به دم در برآمد و به خواستگارها شنونده، بهانه را قطار کرد:

– مانید، آنچه جان، من حالا شوهر کردنی نی. می‌دانید-کو، باز دو سال خواندندم در کار. کار کردن هم ضرور، نباشد، دیپلم نمی‌دهند.

روزها می‌گذشتند. نازنین نگران روشن بود، اما هر دفعه همان «ولگا» می‌آمد و زن اوله با زندهای دیگر. تحفه‌های قیمت‌بها می‌آوردند. «انش برای شما، آنه انش-برای کلین کلانتان، – می‌گفت مادر جابر، – زن دادرتان هم از قطار نماند. آنه، انش تحفه جابر برای نازنین، کلینک عزیزم».

– خطچ بازی-دیه.

او کاغذ را دراز کرد.

– آها، عجیب-کو. شاعر زور بوده است، – شهربان و با ذوق خندید، ز کجا

یافتی این را؟

نازنین حیران ماند. دخترها ننوشته باشند، پس که نوشته است؟ یا... او به قفا نگریست. روشن، در دم در پلته ایستاده، از دخترها چشم نمی کند. چشمان کلان سیاهش نگاه کدامی را می جست.

صدای زلفیه به گوش رسید:

– دخترها! می دانید-چه؟

نازنین، چشم از صحیفه های روزنامه اش کنده، بشست به طرف زلفیه رو

گرداند.

– هه، یگان خبر خوش رسید؟ به خانه اتان خواستگار آمده است؟

– نی-ا، از پگاه امتحان سر می شده است. تجربه آموزی تمام.

نازنین، این خبر را شنیده، از چه باشد، که خیال کرده ماند. هوشش به امتحان شد؟ نه، وی از امتحان نمی ترسد، دانشش نغز، این را نه تنها استادان، دختران بیمارخانه هم الکی می دانند. امتحان عایله، فرزند، طوی و تماشا نهنان است. مگر آن بیت، که با کاغذکی در کیسه اش پیدا شد، درک از آغاز این امتحان نیست؟ نه، وی به این سؤال جواب داده نمی تواند. دلش در خانه نیست، که کلیدش را تاب دیهی و شرقاسزنان گشاده شود. دل مانند غنچه گل است و برای گشادن آن باد خوش صبحگاهی باید چه قدر نوازشها بکنند...

– خیر، کاغذها را غنداریم؟ با دخترها خیر و خوش کردن درکار. باز

نگویند، که به قدر زحمتهایشان نرسیدیم، ز جای برخاسته، گفت نازنین.

دخترها، خلعتهایشان را بدر کرده، گویا چون گل شکفتند. روشن دختران را

با لبخند زیبا، با نگاه پرمعنا گسیل کرد.

نازنین هفته ای پس صبح بروقت به آموزشگاه می آمد، که در دم در روشن را

دید. خواست ناعیان گذشته رود، اما صدای بلندش او را بازداشت.

– نازنین، یک لحظه استید، گپ دارم.

وی ایستاد.

آیا شوقش بی‌اثر ماند؟ نازنین به این سؤال امروز، بعد سالها جواب جست و به این همان سطر شعری سبب شد، که روشن به زبان آورد.

صبح دیگر دوگانه‌ها از هرروزه بروقت‌تر به بیمارخانه آمدند. هنوز از دُختران درک نبود و دخترها به کورسپه‌های نزد نوبتدار نشستند. ناخواست در پلتهٔ چهارم ترقاسزان گشاده شد و دخترها همان جوان زیبا را دیدند، که از کف دستش خون می‌شارید، گویا انار سیرابی را می‌فشرد.

– دخترها، داکه دارید؟ ببینید-ا، بی‌احتیاطی شد، کارد بسیار تیز بوده است.

شهربان و از ترس رویش را به طرف دیوار گرداند. زلفیه «همشیره را جیغ می‌زنم» گفته، سوی اتاق معالجه دوید. فقط یک نازنین تمکین را گم نکرد: زود سومکچه‌اش را گشاد و دست‌رویمال آهریش را برآورد.

– حاضر... حاضر... وی دیگر چیزی نگفته، از دست جوان داشت و کف خونشارش را با رویمالچه بست.

– چه خیل شما مهربان، – پچراس زد روشن و تبسم کرد.

نازنین از احساس مختلف سرخ شد.

جوان خوشنودانه سوی پلته‌اش رفت. «جانش درد می‌کند و باز می‌خندد-ا» تبسم کرد نازنین.

دخترها تنها ماندند. نازنین، از جای خیست و به لوحه‌های دیوار نظر پرتافته، بی‌اختیار دست به کیسه برد. در کیسه‌اش قاغذک غجیمشده‌ای را حس کرد. عجیب، خالی بود-کو کیسه‌اش!

وی، قت کاغذ را گشاده، بیتی را، که با خط خوانای زیبا نوشته شده بود، خواند:

چه جای شبهه کردن، در حقیقت هم تو زیبایی،
میان خوبرویان زمانه دُرّ یکتایی.

وی در دل خندید. ولی تبسم لبانش آن را فاش نمود.

– این کار کدامتان؟-نازنین به زلفیه نگریست.

– کدام کار؟

روشن آن روز آفتابی را به خاطر آورد. چه دختر زیبا بود نازنین-قدّ بالا،
ابرووان پیوست، چشمان آل و، نگاه خمار، بینی تیغه‌دار، لبان مهین گلابی...
نازنین در کرسی خانۀ دُختران نشسته، چشمانش را نیم‌پوش کرد.
«باز همان نگاه دلجو، باز همان لبخند زیبا، باز همان تمکین... قریب، که
تغییر نیافته است.»

وی آن روز را هیچ فراموش کرده نمی‌تواند، اگر چه از وادی زندگی‌اش آب
زیادی جاری شد، واقعه‌های بسیار از سرش گذشتند و آن لحظه‌های گوارای
عمرش را در یک دم به باد فراموشی داده می‌توانستند.
روز بی‌شمار شب شد و شب بی‌شمار روز. ماهها سال شدند و سالها در اوراق
دل نقش گذاشتند.

تابستان دخترها به بیمارخانۀ شهری آمدند. پهلوی طبیبان ایستاده، بیماران
را دیدند. احساس کردند، که دُختری لختک‌بازی نیست، مسئولیت گرانی دارد.
آسان نبوده است این پیشه، دل بقوت درکار، که عذاب بیمار را بینی، نالشش را
شنوی و به هراس نهافتی، با وجود زن بودن چون مرد دست به گریبان مرگ
بزنی...

پلته چهارم در آخر دالان واقع بود. وسییو آزاده. پرده‌های سپ-سفید
تیریزه‌اش نورهای آفتاب را گویا فرو می‌بردند. در کنج پلته-یخدان. روی میز
دسترخوان گشاده. لعلی پُر میوه. اما دختران گویا همه این را نمی‌دیدند. دقت
آنها را جوانی به خود کشید، که لب کت نشسته، مجلّه رنگه‌ای را ورق می‌زد.
نازنین دید، که دوگانه‌هایش با هوس به جوان نگاه می‌کنند. «بین، چه خیل
زیبا»، - همین معنا داشت اشاره دختران.

بعد چندی دُخترها معاینه را تمام کردند و دخترها هم از پسران سراسیمه
بیرون برآمدند.

- دیدی، چه خیل ستاره‌گرم‌ت. نگاههایش دل می‌برند، - به نازنین
شنونده گفت زلفیه.

شهربان و، غرق ناز دخترانه، خنده‌کنان دل گشاد.

- امیدوار نشو، زولیه، به تو نمی‌رسد، - و با انگشت دلش را نشان داد.
نازنین خوشحالانه خندید. شوخیهای این دخترک بی‌باک او را به شوق
می‌آوردند.

به گوشش عیان رسید، - باید آرام باشی. آخر، تو-دُختر، مباد، که بیمار از اضطرابت خبر بیاید...».

نازنین در پلته را آهسته گشاد. چند قدم مانده، کاغذها را بالای میز گذاشت و نگاهش ناعیان سیر کرد. هر سه بیمار، بالای کت دراز کشیده، نگران دُختر بودند.

- چشم نرسد، براحت خواب کردگی برین. از چهره اتان معلوم، که خوابهای نغز هم دیده اید.

- بلی، درد سبک شود، خواب نغز می برده است، - گویا حکمت بی مثلی می گفته باشد، سخن کرد مرد میانسالی، که در کت تگ تیریزه می خوابید. -الها درد را نبینید، دُختر.
نازنین به کت دیگر نزدیک شد.

- امشب شما آمدید؟ از چه شکایت دارید؟ کجایتان درد می کند؟
بیمار، که رو به طرف همپلته ها خوابیده بود، سؤال دُختر را شنیده، نیم خیز شد:

- شما؟

نازنین، چشم از کاغذ نکنده، سؤالهایش را تکرار کرد. بیمار جواب نداد. نگاهش در روی نازنین می لغزید.

- مرا می شنوید؟

جوانمرد، گویا دلش از بار وزنی رها شده باشد، تبسم کرد.

- چه جای شبهه کردن...

- هه؟- نازنین یکباره، گویا برق زده باشدش، در خود لرزید.

«هه، آن روز برف نمی بارید، بلکه آفتاب نور می پاشید. ببینید-ا، چرخ فلک چه سان می گردد! بهار و تابستان، تیره ماه و زمستان، خود احساس دل برین- بعضاً گرم، گاهی سرد، بعضاً بی حال و دم دیگر پرخروش...».

- شما را دُختر نوبتدار دید؟

- هه، اما دارو تعیین نکرد. گفت، که دُخترتان بیاید، خودش می نویسد.

- بعد یگان ساعت به نزدم درآیید.

«عجیب، ده سال گذشت و یگان ذره حسنش را گم نکرده است. تقدیر را ببینید-ا، باز روبرو شدیم و باز وقت بیماری...»

جنب و جول مرا دیده، مادرم سر بالینم می‌آید. کفش را به پیشانیم می‌ماند. کف نرمش بسیار گرم است.

– آچه جان...

– جان آچه!

– کلین همسایه که بود در نقلتان؟

– جان من، حالا هم در باره نقل من فکر کرده ایستاده‌ای؟ که می‌شد-

من-دیه، وگر نه بوغچه‌های کمپیر ناامید را از کجا می‌دیدم؟

به چهره نورانی مادرم می‌نگرم و کورپه را به رویم می‌کشم.

درد دل

یک روز برای خنده بوده است و صد روز برای گریه، یک روز برای راحت و صد روز برای زحمت. این را نازنین الکی می‌داند. به این ناگهان بی‌درک گشتن دلدادهاش سبب شد. او چند سخن پرمهر گفت و رفت و دیگر نیامد...

نازنین خلعت آهری به بر کرد و بی‌اختیار نظر به بیرون دوخت.

تیره‌ماه بارو بنه غنداشته، جایی خود را به زمستان داده است. ذره-ذره برف می‌بارید، هر ذره مثل برگ درختان سبک پریده می‌افتید و گویا بالای آتش پرتافته باشندش، همانا آب می‌شد.

وی بروقت به بیمارخانه آمد و در اتاق کارش را گشاد. خلعت سفید به بر کرده، پس میز کاری‌اش نشست و ورقهای بیماران را از نظر گذراند. ورق نوبتی را پیش کشیده، نام و نسب بیمار را خواند و لحظه‌ای گویا شیخ شد. «نخواد همان روشن باشد؟ نامش... نسبش هم... باز بیمار شده است؟»

ساعت دیوار زنگ زد. او، که خیالمندانه چشم از کاغذها نمی‌کند، از صدای ناگهانی یک قد پرید.

ورقها را برداشته، به دالان برآمد. نخواد خود او باشد؟ خیالش باز به نام شناس اندرمان شد. آخر، او را فراموش نکرده است نازنین.

وی با نگاه هراسان پلته درکاری را یافت. اما در را هنوز نگشاده، هراس از دلش بدر شد. باز همان تمکین، که لحظه‌ای پیش گم کرد، به وجودش برگشت. «هه، نازنین، خود را از دست نده، ین صدا تپش دلش را پخش کرده،

— صدقه اتان شوم، مانید، در را بچه یکام شنانده اند. باید طوی می شد، آخر... خدا خواهد، آمده مانند، خودشان نو می کنند.

کمپیر خالنیسا هنوز هم باور نداشت، که انورجان و اکبرجان شهنید شده اند. در تصوّر مادر پهلوانپیسرانش نمی میرند، زنده و سلامتند، لیکن با یگان سبب به نزد او و حولی پدر آمده نمی توانند.

نگران بود کمپیر و هیچ قرار نداشت. چه کند بیچاره، که از دو پسر یک نامه یادگار مانده است و خلاص. هر دو نوشته اند، که بعد از طیاری سیمایه به جنگ می درآیند. دیگر یک پارچه کاغذ هم نگرفت مادر. نامه یگانه اشان - در صندوق. دو نان نصیبه ای، که روز به فرانت رفتن هر دو گزیده بودند، قاق شده و در شفت خانه آویزان است. مادر این دو نان و یک نامه را از سالهای جنگ این طرف چون گوهرک چشم احتیاط می کند. گاه-گاهی نانها را از میخ گرفته، از دندان جگر بندانش را می بیند، با دستان لرزان می پلماسد و به چشمان می مالد، گویا از نان بوی پسرانش می آید...

بتدریج خود را بی مدار حس کرد کمپیر و آهسته-آهسته خرد و خوراک را گم کرد و بستری شد و دیگر به پا نخیست. احوالش روز تا روز وزنینتر می شد. روز هفتم یا هشتم بود، که چشم گشاده، به اطرافیان نگریست. چشمان بی نورش در خانه کسی را می جستند. کلین همسایه آواز او را ارنگی شنید:

— بچه یکام نیامدند؟

کسی یارای جواب دادن نداشت. در چشمان همسایه ها اشک حلقه زد و قطره-قطره به رویشان شارید.

— آه، انورجانکم، آه، اکبرجانکم، دیدار به قیامت ماند-دیه، — پستک برآمد آواز کمپیر و دو قطره اشک حسرت از کنج چشمان چوکیده اش شاریده و بناگوشش را شسته، بر گریبانش را نم کرد.

همسایه ها در عزای کمپیر، گویا مادر خودشان باشد، بسیار اشک ریختند. جوانزن، صندوق آچه خالنیسا را گشاده، کفن و دو بوغچه جهاز عروسی را بیرون آورد. در بوغچه ها یکتایی طاقی مردانه را دیده، رهپایهای کمپیر به یادش آمد و نوحه کشید...

...خنک می خورم و خیسته نگاه می کنم: کورپه-در پایان پای. «به بالایم کشم؟ یا باز زود گرم می شوم و دور می پرتایم؟»

- يکټشه پيش من بيار.
کمپير بوغچه را دست-دست کرده، گرھش را گشاد و بر رومال را باز کرده،
به چهره حيرت زده کلين همسايه نگرست:
- بناگاه چشم پوشم، بچيم، تشويش نکشيد. همه اش هست، غم را خودم
خوردگي من.

- اين خيل نگويد، آچه، خدا خواهد، صدساله مي شويد شما...
- هي، بچم... از اين هم درازتر مي شود عمر؟ عمر ام به راهپايي بچه يكام
گذشت و دريغ، كه نامراد مي روم... آدمي-ديه، گفته نمي شود... ايه، اگر از
فرزندنام يگان درك مي يافتم... يك بار به ديدارشان مي رسيدم، از دنيا بي آرمان
مي رفتم... آه... مردك بي محل مُرد و دو بچيه با عذابها كلان كردم. چند
خواستگار آمد، از محله، از ديهه همسايه، ولي به خاطر انورجان و اكبرجانم رد
كردم، دست نگر مرد بيگانه نشوند گفتم... نخواد خداوند عاقبت نااميدم كند؟
- نه، آچه جان، خدا خواهد، پسرهايتان مي آيند... ناهنجانر گفتم كلين
همسايه، كه اصلاً در اين وضعيت چه گفتنش را نمي دانست... ايه، اگر يگان
درك مي شد، دامادتان خودشان رفته هر دو را مي آوردند يا شما را نزدشان
مي بردند...

- هه، بچيم، بيا، اكنون به خانه ات رو، مبادا شوهرت سراغ كند.
- نه، آچه، ددای دلشاد خودشان فرستادند. مي گويند، كه هر سحر اوّل
شما را بينم. شكر، بچه ها دستيار شده اند، ميده-چيده كارها از دستشان
مي آيد...

- خدا خير نيكيهايتان را دهد، بچيم... مبادا اگر چشم پوشم و بچه يكام
رسيده نايند، اين حولى-حق حلال تو و شوهرت. به ديگرها هم گفتگي من اين
گپه...

- زنده باشيد، آچه، به خودتان نصيب كند الهى...
جوانزن به ياد آورد، كه كمپير، تا از پا افتادن، روز دراز در نزد دروازه
دو طبقه خم خورده اش مي نشست. تنها بيگانه، چون آفتاب غروب مي كرد، با دل
كشال و ناخواهم به خانه مي درآمد. خانه اش هم كيهاست، كه مثل خودش
فرتوت شده است. همسايه ها دروازه حولى را نو، هيچ نباشد، راست كنيم
گويند، كمپير، دو پا به يك موزه زده، يكروى مي كرد:

اینک، او باز تنهاست، کاش بیدار نمی‌شد، آخر، در خواب تنها نبود...
«هه-ا، ز دل گذراند کمپیر، - بچه یکام، از افت کار، امکان آمدن ندارند. چه
قدر انتظارشان شدم، راهشان را پاییدم... اکنون آنها مرا سوی خود
می‌خوانند...»

- آچه، ها آچه! خیستید؟-آواز کلین همسایه کمپیر را از بند خیالهایش
رهاند.

- هه، بچیم، بیا، من کیها باز بیدار. مدارم نرسید، که خیزم و دست و رو
شویم. نمازم هم نخوانده ماند...-کمپیر بی‌اختیار دست سوی میخی، که
جاینمازش آویزان بود، دراز کرد. نه، مدار خیستن ندارم، بسیار بی‌حال شده‌ام.

- هیچ گپ نه، آچه، من حاضر آب گرم می‌آرم.
کمپیر دیر باز مهربانی کلین همسایه را می‌داند، لیکن امروز از نرمی حرف
او جانش بیشتر راحت کرد.

- تشویبش نکش، دخترم، بی این هم کار خودت بسیار...

او دست و رو شست، ولی نانشته کردن نخواست.

- یک پیاله چای دیهی، می‌شود، - گفت.

کلین همسایه، چاینیک را از روی صندلی گرفته، بیرون برآمد. چند لحظه
پس چای دم کرده آمد و به پیاله ریخته، به کمپیر داد. کمپیر چند قلت نوشید
و پیاله را با دستان لرزان بالای صندلی گذاشت و بی‌حالانه روی جاگهش دراز
کشید.

- چه می‌خورید، که پخته بیارم، آچه؟-پرسید جوانزن.

- هیچ چیز، جان آچه... گاه-گاه آمده، خبرم گیری، می‌شود. امروز، از

افتش، به رهپایی هم برآمده نمی‌توانم...

- اوّل قوّت گیرید، آچه... بارها گفتیم، التجا کردم، که این قدر راه نپایید. در

این سن و سال روز دراز روی خرک قاق نشستن آسان نیست، آخر.

کمپیر روبالا می‌خوابید و گویا گپهای کلین همسایه را نمی‌شنید.

- ها-آ، وی صندوق را یک بار کک گشا، بچیم...

جوانزن صندوق را پیش کشیده، گشاد. آن، غیر از لت و پت پریشان، دو
بوغچه داشت.

- گشادی؟ بوغچه‌ها را یافتی؟

- یافتم، آچه.

افسانهٔ مادر

- آچه جان، افسانه گوئیید!
- گفتم-کو.
- باز می خواهم!
- سعیدجان، آ، تو خردکک نه، سال آینده به مکتب می روی!
- از درد به خود می پیچم. خیالم، دردم را تنها افسانهٔ نو مادرم دوا می بخشد.
- گفتم -: یخماس بلای جان می شود! یکروی کردی.
- من می نالم.
- بیی خالنیسا افسانه های شیرین می گفت...
- هه، حیات وی خودش افسانه، افسانهٔ تلخ...
- خیر، افسانه گوئیید!
- میلش... لیکن می گفتگیم افسانه نه، حقیقت است، واقعه ایست، که کسی نیافته است.
- گوئیید، آچه، شاید خوابم برد.
- خیر، گوش کن، پسر م.

شب بود، شب مهتابی. کمپیر را خواب نمی آمد. کی خوابش برد، در خاطر ندارد. در خواب پسرانش را دید: جوان، زیبا، قامت بلند. عجیب، که می گریزند آنها، از مادر می گریزند. کمپیر از پسرانش فریاد می کند:

«انورجان! اکبرجان! بچه یکام، کجا بودید، پزمانتان شدم! استید، آخر، کجا می روید؟»

هر دو «آنه، بوه جان، ما این جا، بیایید، با ما بیایید!» گویان او را طرف خود می خوانند...

چون کمپیر بیدار شد، خروس همسایه مژده می داد، که صبح دمیده است. کمپیر خالنیسا خیال خیستن کرد. نشد. «خدایا! از دل گذراند، — چه گپ شد امروز، که میانم را راست کرده نمی توانم؟»

عاقبت با عذاب از جای خیست، ولی مجال راه گشتن نداشت. گشته به جایش نشست. «ایهه، چه گپ شد؟ آ، این خیل نبودم-کو!»

روی کورپچه نشست و خواب دیده اش را اندیشه کرد.

راه سفید

من با حکایت‌های ادیبه جوان گلنار عثمان تا حدی آشنا هستم. یک جهت خوب حکایت‌ها این است که از آنها «بوی» صنعی نمی‌آید. این حکایت‌ها از مشاهده‌ها و احساسات قلمکش برمی‌آیند و طبیعی است که موضوع اکثر آن از خاندان عبارت است.

نباید فراموش کرد که نویسنده نه تنها با اظهار درد خود نویسنده می‌شود، بلکه او باید به محیط وسیع‌تر وارد شود و درد فردی هر عضو این محیط را درد خود شناسد. تنها پیوست درد خود با درد خلق ادیب را به مرتبه‌ها می‌رساند.

من به گلنار طی کردن همین گونه راه و وسعت ایجادش را آرزو می‌کنم.

محبی‌الدین خواجه زاد

نویسندهٔ خلقی تاجیکستان

عنوان: شناس ناشناس (مجموعهٔ حکایه و ترانه‌ها)

نویسنده: گلنار عثمان

عدد نشر: ۱۰۰۰

حکایه‌های گلنار عثمان پاره‌های زندگی‌اند، پاره‌های، که صمیمانه و زیبا و نشان‌رس روی کاغذ آمده‌اند و خصلت و حیثیت انسانها را معین می‌کنند. ترانه‌های مجموعه نیز احساس زیبای دل را تحریک می‌بخشند.

ISBN 978-99947-2-193-1

گلنار عثمان

شناسی ناشناس

نشریات "ادیب"

دوشنبه، ۲۰۱۲